

Jəjə Kéel Yuánes nyə á cilə yí Isâ í dúgyá nə Jəjə Kéel Yuánes nyə á cilə yí

Yuánes nyə á bə sámbá búúd ɔ lwámá wûm nə óbá ó Yésus dí. Nyə á bə mpwíín Yésus nyə á bul cɛel yé (13.23; 21.20), mínyɔŋɛ mə Zhâk, bwé á bə bwán ó Zhébedé (Mat 4.21).

Kálad éga ŋə salan nə bɔɔŋg Matiyô nə Márkus nə Lúkas bwé á cilə wá. Yuánes ŋə jii nə buud bwé mpúg ná Yésus-Kríst jisə Mwân má Zembî. Sá bí nə ŋkul ci ná lúú ciyá á kálad wúsə 20.31: «Məshimbá măsə cilyá wa má măsə shú ná bi máguləg ná Yésus jisə Kríst, Mwân má Zembî, bí má ká magulə ntó bí bə nə cug jínə déd».

Tééd lúu 2 kə wós 12 dí, Yuánes mə lwágulə məshimbá zaŋgbá Yésus nyə a sá, búúd bwé ŋgé káam má. Məshimbá mɔɔŋg mə sá ná sé mpúg ná Yésus ji búbálé Mwân má Zembî.

Tééd lúu 13 kə wós 21 dí, Yuánes ŋə bwiing nda Yésus nyə á ŋə kwəməsa ná a zé bá wú shí ga dí ná. A lwágulə mácwûŋ Yésus nyə á cwíny ompwíín bé shú cug á mpásə shwiy má (13-16). A lwágulə námə nda Yésus nyə á jəgula nə Zembî bəd nyə ompwíín bé məbwád ná (17). Yuánes má nyiŋgə námə lwágulə nda búúd bwé á bii Yésus, bwé gwú nyə ná (18-19). A nyiŋgə námə lwágulə nda Yésus nyə a gwûm, a lwóya nyúúl ná ompwíín bwé dúgúg nyə bwé mú bə nə ŋkul mánýúúlád (20-21).

Ciyá í á nyεε muud

¹ Mátéédúlé má ísâ byêsh dí, Ciyá* í á bwey bæ, Ciyá bá Zembî wé bwé á bæ. Ciyá jœng í á bæ ntâg Zembî. ² Bá Zembî wé bwé á bæ mátéédúlé má ísâ byêsh dí. ³ Gwé wé í á té ísâ byêsh; kú nœ tœ sâ wo é kwey ná Ciyá dí í á té yí. ⁴ Cœg í á bæ Ciyá jœng dí, œg jœng í njúl mœnkœnya ηgœlœ kwan buud. ⁵ Mœnkœnya má á ηgœ faan yídúgúd; nji, yídúgú í áshígé magulœ lœg mœnkœnya.

⁶ Nηwól múúd nyœ á bæ ná Yuánes, Zembî wé nyœ á nti nyœ. ⁷ Yuánes nyœ á zœ ná a zœg bwiiηg sâ í dúgyá nœ mœnkœnya mœœng yí, shú nœ buud bêsh bwé búgúlág nœcé bwiiηgyá jœng. ⁸ Nyœ dí nyœ á bæ mœnkœnya; nyœ á yida zœ bwiiηg sâ í dúgyá nœ mœnkœnya yí. ⁹ Mœnkœnya mœœng má á bæ fwámé mœnkœnya, mâ ná, ja má zœ shí ga dí yí, má zœ kwan búúd bêsh. ¹⁰ Ciyá í á bæ shí gaád, gwé námé wé í á té shí ga; nji, buud œ shí ga bwé á shígé yag gwo. ¹¹ Í á zœ búúd bé dí, nji buud bé nda magulœ lœg gwo. ¹² Nji, búúd báá bwé á lœg gwo, bwé *búgula jínœ dé wá, nyœ á yœ bwo ηkul ná bwé bœg bwán œ Zembî. ¹³ Bâη bwé má byêl, kú bæ byélé í ηgœ wú mácií dí yí, kú námé bæ váál búúd bwé dú ηgœ byá nœ yéesh jáη yí, nda nyiηgœ bæ ná muud nyœ ámœ jii ná a byá mwân; bwé má byêl byélé á ná Zembî wé má byá bwo.

1:1 Mæt 1.1-2.4; Yuá 17.5; Flp 2.6; 1Yn 1.1-2; Mbú 19.13-16 * **1:1** «Ciyá» ni wé Kríst (Wo ji nœ ηkul dúg Yuánes 1.14). **1:3** 1.9-10; 5.26; 1Kr 8.6; Kol 1.16-17; Heb 1.2; Mbú 3.14 **1:5** Mæt 1.3-4 **1:6** Mat 3.1 **1:8** 1.20 **1:9** 8.12; 17.25; 1Yn 2.8 **1:12** 1Yn 3.1; Gal 3.26; 4.5 **1:13** 3.3, 5-6; 1Pr 1.23; 1Yn 3.9

14 Ciyá í á ka nyεε muud, í á cugə wa sádí. Cug jé í á bə cug mílwaná, mpaam nə mpaam, obúbáélé nə obúbáélé. Sá á beny milwaná myé, mí njúl milwaná mí Mwán má byél cágə mwə mə Sóňgú dí yé. 15 Yuánes nyə á bwiing lán yé, a lás gwów-gwów ná: «Muud mə á jaaw bí wə éne. Nyə wə mə á ci yé, ná: muud ηgə zə mádí mpúsə; nji, a má tów mə shwóg, nəcé nyə wə nyə a tééd fwo bə nə mə. Muud wəηg wə éne» 16 Sá bēsh sá á má bə nə kəw nyádí zhwog təəm dí, a ηgə cugə nə sá nji mpaam nə mpaam. 17 Nəcé Moyíz nyə á zə nə *mbwoomb máccεε, Yésus-Kríst zə nə mpaam nə obúbáélé. 18 Muud nyə abwélé dúg Zembí. Nji, Cágə lú Mwán dé nyáméfwó má jéég buđ dí, dúsé námá Zembí yí, dwə wə í á sá ná Zembí mpúyúg.

Yésus mə tééd ísέy

(Mat 3.1-12; Mak 1.2-8; Luk 3.15-17)

19 Oyúden bwə á kənd ofada nə *Olevít kə shilə Yuánes ná: «Wo wə zə?» A mú ka bwiing bwo sá Yésus jísó yí. 20 Nyə á mpu məm ná: «Mεε dí jísó *Kríst.» Nyə á mpu məm ntó kú shwána. 21 Bwə á ka námé jí nyə ná: «Ká wo wə zə? Ye Eli?» Nyə ná: «Mbô, mə dí Eli.» «Ye wo wə *Muud micúndə?» Nyə ná: «Mbô». 22 Bwə mú ka ci nə nyə ná: «Ká wo wə zə? Sá kég bεsa nə buud bwə ámə nti sá wá ná ji?

1:14 Gal 4.4; Flp 2.7; 1Tm 3.16; Heb 2.14; 1Yn 4.2 milwaná mí Mwán má byél cágə mwə mə Sóňgú dí yé: Mat 17.2; Yuá 2.11; 1Yn 1.1-3 **1:15** 1.24-27, 30; 5.31-34, 36 **1:17** 7.19; MmN 31.18 **1:18** 6.46; 14.8-9; MmN 33.20; Mat 11.27; 1Tm 6.16; 1Yn 4.12 **1:19** 5.33 **1:20** 3.28 **1:21** Mat 2.14; Yuá 6.14 † **1:21** Oyúden bwə á ηgə bwánd ná Zembí mə bá nti bwo ηgwól Múúd micúndə njúl nda Moyíz; Moyíz nyáméfwó nyə á jaaw bwo ntó. (Mbá 18.15-18).

Woméfwó ηγə ci ná wo wá zə?» ²³ A mú bəsa nə bwo ná: «Mə wə kəl í ηγə cúndə shí a shwéeshád yí, ηγə ci ná: “Súgúgá zhií mə Cwámba í bág tátəli” námə nda múúd micúndə Izayí nyə á ci ná.» ²⁴ Ofada nə Olevít bwə á kəndəw wá bwə á bə *Ofarizyēη. ²⁵ Bwə mú ka jî nyə ná: «ηkí wo dí Kríst, wo kú bə Eli, wo kú nyiηgə bə múúd micúndə, nəcé jí wó ηγə duu buud yí?» Yuánes mú bəsa nə bwo ná ²⁶ «Μεε mə ηγə duu buud məjúwód. Nji ηgwól múúd ji na mpédúgá nyínúd, bi ampúyέ nyə. ²⁷ A ηγə zə mádí mpúsə, mə ampíyáyέ ná mə cínyug nyə mikwoolú mí máηgwub məkuúd.» ²⁸ Sá ni í á ηγə sɨy Betanî, Zhurdê fajwíny, kúl Yuánes nyə á ηγə duu buud yí.

²⁹ Ná ndeé, mán mələm, Yuánes nyə a dúg Yésus ηγə zə nyódí, a mú ci ná: «Dugá, *Mwân Ncwəmbə mə Zembí wə éga, nyə wə mə zə yíl búúd ɔ shí ga *sám wáη. ³⁰ Ngaá mə a ci ná: “Muud ηγə zə mádí mpúsə; nji, nyə wə nyə a tééd zə nə mə, nəcé nyə wə nyə a tééd fwo bə nə mə.” Nyə wə mə á ηγə ci yé. ³¹ Mə a shígé fwo də mpu nyə. Nji, nda í á jii ná bag ó *Izəyél bwə mpúg nyə ná, gwə wə mə á zə ηγə duu buud məjúwód yí.» ³² Yuánes nyə á bwaagulə ná: «Mə a dúg Shíshim ηγə shulə wú gwəw nda faf ná ndeé zə ji nyə nyúúlúd. ³³ Μεε mə a shígé fwo də mpu nyə ɔ; nji muud nyə á nti mə ná mə zəg ηγə duu buud məjúwód yé nyə á bwey jaaw mə ná: “Muud wó bá dúg Shíshim mə shulə zə ji nyúúlúd yé, nyə wə mə bá də duu búúd Nkəηkê Shíshimud.” ³⁴ Μεε mə a

1:23 Iza 40.3 **1:25** 1.33; Mat 21.25 **1:27** 1.15; Mis 13.25
1:28 10.40; Mat 3.13 **1:29** 1.36; Iza 53.6-7; 1Pr 1.19; 1Yn 2.2;
Mbú 5.6 **1:30** 1.15 **1:32** Mat 3.16 **1:34** Mwân mə Zembí:
1.49; 5.18-23; 10.36; 11.27; 20.31; Mat 3.17; 27.54; Mis 9.20

shí ntâg dúg, mə ηgə bwaagulə nə nyə wə jí Mwân mə Zembî.»

Ompwíin wə ashúshwóógâ
(Mat 4.18-22)

³⁵ Í á ka zə bə mán mælêṃ, Yuánes bəñṇη bóól *ómpwíin bé óbá bwə njúl námá na, ³⁶ a mú dúg Yésus ηgə cɔ, a mú ci ná: «Dugá, *Mwân Ncwəmbɛ mə Zembî wə éga.» ³⁷ Ompwíin óbá bəɔηg bwə mú gwág sâ Yuánes nyə á ηgə ci yí ná ndeé bwə mú kə ηgə bɛ Yésus. ³⁸ Yésus mú yid, a mú dúg bwə ηgə bɛ nyə, a mú jí bwo ná: «Bí ηgə sɔ jí?» Bwə nə né ná: «*Rabi, wó du ji ηgow?» (Rabi mə kə ná «Yíguli».) ³⁹ Nyə ntâg nə bwo ná: «Zəgá kə dúg». Bwə mú ka kə dúg kúl á du jí yí, ná ndeé, bwə mú jí cínəηg nyódfí jwəw dəɔηgúd. Í á bə jwəw í mú ηgeε mávəla mənəṇ mâ mpwó-kugá.

⁴⁰ Ompwíin óbá bwə á gwág sâ Yuánes nyə á ηgə ci yí ná ndeé bwə mú bɛ Yésus wá, ηgwólúgá nyə á bə André mínɔηṇú mə Shímun Pyêr. ⁴¹ Nyə á ka tééd kə wə mínɔηṇú yé Shímun, kə ci nə nyə ná: «Sé mə bwəma nə Mesí (jíná dəɔηg í kə ná Kríst).» ⁴² A mú kə nə nyə wə Yésus. Yésus mú du dúg Shímun ná ndeé a mú ci nə nyə ná: «Ŋgaá nə wo wə Shímun, shwóóηṇú ná Yuánes; wo bá zə du jówəw nə Séfas» (jíná dəɔηg í kə ná Pyêr).

⁴³ Mán mælêṃ, Yésus nyə a ηwa cígúlá nə a kə Galilé. A mú bwəma nə Fílíp, a mú ci nə Fílíp ná: «Bɛg mə.» ⁴⁴ Fílíp nyə á bə muud á Betusayída, dánd mə André bá Pyêr.

⁴⁵ Fílíp mú ka kə wá Natanaêl kə ci nə nyə ná: «Sá má bwəma nə Yésus á Nazarêt, mwân mə Yóseb bwə ngə ci ókálaad ə máccɛ mə Moyîz nə bəɔŋg ə *búúd ə mícúndád yé.» ⁴⁶ Natanaêl mú ci nə Fílíp ná: «Ye sâ ányunywaâ jí nə ηkul zhu Nazarêt?» ⁴⁷ Fílíp mú ka ci nə nyə ná: «Zaá kə dúg». Yésus mú dúg Natanaêl ngə zə, a mú ci ná: «Dugá, muud éga jí fwámé mwâ *Izəɾəyêl, kú yîl, kú bəd.» ⁴⁸ Natanaêl mú jí nyə ná: «Wεε mə mpú mə na ntədɛl?» Yésus mú bɛsa ná: «Mə ámə ngə bwey dúg wo, wo njúl ná shug lá *figyê di, biná Fílíp kú fwo lésha.» ⁴⁹ Natanaêl mú ci ná: «Rabi, wεε jí Mwân má Zembî, wεε jí Cí á Izəɾəyêl.» ⁵⁰ Yésus mú bɛsa nə nyə ná: «Wo má *búgala nəcé mə jaawúlə wo ná mə á ngə bwey dúg wo, wo njúl ná shug lá figyê di; mpug nə wo bá dúg ísâ í bá nyingə bul bə í anání yí.» ⁵¹ A mú nyingə ci ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, bí mə bá dúg jonə ná bagá, *wəéhɣales ó Zembî bwə dúgá bád də shulə *Mwân mə Múúd nyúúlúd.»

2

Shimbá á Kana

¹ Mpúsə mwôw məbá, ηgwól múúd nyə á ηwa bá ηgwála á Galilê bwə jów ná Kana yí, bwə á ka sá zan. Maríya á nyəɔŋgú mə Yésus nyə á bə cínəŋg. ² Bwə á jów námá Yésus ná a kág zāŋ nyəɔŋgúd, təə *ompwíín bé. ³ Í á ka zə bə, məlwəg ka zə fúfə, Yésus nyəɔŋgú mú ka zə ci nə nyə ná: «Dugí, bwə cúgé ná nə məlwəg». ⁴ Yésus mú ci nə nyə ná: «Amuda, shwô

1:45 Mbá 18.15; Iza 9.5; 42.1-4; Eze 34.23; Msh 5.1-3 **1:49** 1.34; 12.13; Mat 27.42 **2:1** 4.46 **2:4** 7.6, 30; 8.20; 12.23; 13.1; 17.1; Luk 22.53

bâḡ nā inéy? Wəla dām í afwóyé wóós.» ⁵ Nyəəḡá mú ci nā osóol ə māsáal ná: «Bí ə sá sâ jêsh nyə é ci ná bí sáág yí.» ⁶ Na jí ná, idəpla ísaman í á bə í tál na, *Oyúden bwé á dū balan nā byo dúlə gusa míngusa mí íci. Idəpla byəḡ í á bə ciigá nā məkwóógú, í njúl ná dəpla ḡgwúd je kə ílwuḡá í májúwó ḡkí mwəəmb ḡkí wúm nā íbá.* ⁷ Yésus mú ci nā osóol ə māsáal ná: «Lwándúlégá məjúwó na ídəpla íníd.» Bwé mú lwándulə byo ná cwóó. ⁸ A mú nyingə ci nā bwo ná: «Kagá dəplə ja níid bí kág yə múúd ḡgə sá dína yé.» Bwé mú dəplə, kə yə nyə. ⁹ Muud nyə á ḡgə sá dína yé mú kagulə májúwó mə mə shín nyə málwəg máni; nyə a shígé mpu kúl málwəg məḡḡ mə á ḡgə wú yí, osóol ə māsáal báá, buud bwé á dəplə məjúwó wá, bwé ḡgə mpu. ¹⁰ A mú jəw múúd nyə á ḡwa bá yé zə ci nā nyə ná: «Ja bwé dū sá ídína yí, bwé dū tééd fwo yə búúd məlwəg mə búl nywa má, ka zə shúgula nā məḡḡ mə abulé nywa má ja búúd bwé mú ḡgə shwág yí. Ká wəe wo ámə nyingə baagulə málwəg mə anyunywaá zə wóós wəla ga dí?»

¹¹ *Shimbá Yésus nyə a tééd sá wáni, nyə a sá dwo ḡgwəla á Galilē bwé jów ná Kana yí lwóya milwané myé, ompwíin bé bwé mú *búgula nyə.

¹² Ja ísâ íni í má shín yí, a mú shulə kə Kapernawúm, bəḡḡ nyəḡá yé nā omínyəḡú bé nā ompwíin bé. Nji, bwé á jí wu nji búbaalə mwəw.

*Yésus mə wíḡḡ búúd ə míkus Luḡ mə Zembí
(Mat 21.12-17; Mak 11.15-19; Luk 19.45-48)*

2:6 Mak 7.3-4 * **2:6** Na jí je bə ólitre məwúm mwəəmb ḡkí təd.

2:11 Shimbá: 2.23; 3.2; 4.54; 6.26; 11.47-48; 20.30; Mís 2.22; Rom 15.19 **2:12** Mat 4.13

13 Nda zâŋ Páska í á bə í mú kúnə-kúnə ná, Yésus nyə á ka bád kə Yurúsəlem. 14 A mú kə kwey ná, nə buud bwə á ŋə kusha inteny wá, nə bəŋŋ bwə á ŋə kusha itəw nə məfəf wá, nə bəŋŋ bwə á ŋə sá icénd í *mwaanê wá bwə mə kə ji nə mikus *Luŋ mə Zembî. 15 A mú ŋwa míkwoolú sá lwóŋ ná ndéé wíŋŋ yíl bēsh Luŋ mə Zembî, wíŋŋ námə ítəw nə inteny. A mú ŋə lwágusə omwaanê búúd bwə á ŋə sá icénd wá, shín lwág itáwəli byáŋ. 16 Nyə nə buud bwə á ŋə kusha məfəf wá ná: «Yílúgá isâ íga wa. Kúgá ŋwa njów mə pəpa nda watála.» 17 *Ompwín bé bwə mú téduga nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná, ná: «Cəelí mə ŋə cəel njów wə yí, í ŋə gwə mə lámúd nda kuda».

18 Oyúden bwə mú zə lás nə nyə ná: «Wo ŋə zə sá isâ íni ná wo mə fwo ka lwágulə sá dáyé *shimbá?» 19 Yésus nə bwo ná: «Caamugá *Mpáánzə Zembî ga, mə nyingəg lwə bi nywo nji mwəw málól.» 20 *Oyúden ná: «Jí! Mpáánzə ni, məlwəga mə mə á ŋwa buud mimbú məwúm mənə nə mísaman, wəe mə ci ná wo é lwə nywo nji mwəw málól?» 21 Ndug nyúúl nyé wə nywáá nyə á ŋə jəw ná Mpáánzə yí. 22 Ompwín bé bwə á kə nyingə téduga lésú Yésus nyə a lás wəŋgú ja nyə gwúm yí, bwə mú *magulə Mícilyá myâ Kálaad Zembî, *magulə námə lésú yé.

23 Í á ka ŋə bə na ná, ja Yésus nyə á bə zâŋ Páska dí Yurúsəlem yí, zhwoɡ buud bwə á *búgula jínə dé nə dúgulə məshimbá nyə á ŋə sá má. 24 Nji Yésus

2:13 6.4; 11.55; 12.12; MmN 12.1-14 **2:16** Luk 2.49 **2:17** Sôm 69.10 **2:18** 2.11 **2:19** Mat 26.61; 27.40; Mis 6.14 **2:21** 1Kr 6.19 **2:22** 1.45; 12.16; 14.26; Luk 24.6-8, 27 **2:23** 2.11; 6.29; 7.31; 8.30; 9.38; 10.42; 11.45; 12.42; 20.29, 31; 16.9

nyə a shígé ηgə shwu nyúul nə bwo, nəcé nyə á ηgə mpu bēsh. ²⁵ Í áshígé nyingə jii ná muud zág jaaw nyə ná mbεé ji ntúga, keel ji ntúga. Nyəméfwó nyə á ηgə mpu sâ jí múúd lámúd yí.

3

Yésus bá Nikodêm

¹ Ngwól múúd nyə á ka bæ gwoonɔŋ *Ofarizyêŋ dí nə jíná ná Nikodêm; nyə á bæ námá tówe shwóg *Oyúden. ² Muud éne nyə á ka kə dág Yésus mpwóbulú kə ci nə nyə ná: «*Rabi sá ηgə mpu ná wo ji yíguli ηgə zhu wá Zembî yé. Nəcə, muud cugé nə ηkul sá *máshimbá wó ηgə sá mága ηkí Zembî nyə ayáyé nyə ηkul.» ³ Yésus mú bæsa nə nyə ná: «Búbálé, má jaaw wo ná, ηkí muud mə bá kú byêl byélé ágúgwáan*, a cugé nə ηkul dág Faan má Zembî». ⁴ Nikodêm mú jí nyə ná: «Ntədəlé cwúcwúul múúd jí nə ηkul nyingə byêl yé? Ye a ji nə ηkul nyingə nyí nyóŋgú mwô dí ja áβεê ná ndεé a mú nyingə byêl?» ⁵ Yésus mú bæsa ná: «Búbálé, má jaaw wo ná, ηkí muud mə bá kú byêl zhií á məjúwó nə Shíshim dí, a cugé nə ηkul nyí Faan má Zembî dí. ⁶ Byeyí á shí ga í dɛ byá míshwun, byeyí á Shíshim byá *shíshim. ⁷ Kú káam ná mə ci nə wo ná bi má jəlá nə byêl byélé ágúgwáan. ⁸ Nkwô má dɛ kuŋg kúl á kûŋg yí, wo ηgə gwág ncíndá nyé, nji wo nda mpu kóómb á ηgə zhu yí nə kóómb á ηgə kə yí. Ntó námá wə jí nə muud má byêl byélé Shíshim yé.» ⁹ Nikodêm mú ci nə nyə

3:1 Nikodêm: 7.50; 19.39 **3:2** Mat 22.16; Yuá 2.11 **3:3** 1.13

* **3:3** Kúl jêsh sá ηgə ci ná: «byêl byélé ágúgwáan» yí, bóól bwə ηgə ci ná «byêl byélé á gwôw». **3:5** Tit 3.5 **3:6** 6.63 **3:8** Ekl 11.5

ná: «Jân jí nə ŋkul bæ na ntədɛl?» ¹⁰ Yésus mú bɛsa nə nyə ná: «Wɛɛ muud ŋgə jíŋgali bwán ó *Izərəyɛl yé wo ampúyɛ ísâ íni? ¹¹ Bábálé, má jaaw wo ná, sé ŋgə lás sâ sé má mpú yí, sé ŋgə bwiing sâ sé á dúg yí, nji bí nda magulə sâ sé ŋgə bwiing yí. ¹² Ja má lás nə bí isâ yâ shí ga, bí nda *magulə yí, bi búsə nə ŋkul magulə yâ gwôw na ntədɛl? ¹³ Mpugá ná muud nyə afwóyɛ bád kə jon dí gwôw, námá nji *Mwân mə Múúd, nyə muud nyə á zhu gwów yé. ¹⁴ Ná ndéé, námá nda Moyîz nyə a bân vugali nywâ gwów shí a shwéeshád ná, í jii ná bwé bág námá bân Mwân mə Múúd gwôw, ¹⁵ shú ná muud yêsh mə bá *búgula nyə yé bág *bə nə cug á kandugə kandugə. ¹⁶ Nəcə, Zembî nyə á cɛel buud ɔ shí ga nə mbíya yáág-yáág cɛelí, váál á ná, nyə a yána Cúgə lú Mwán dé ná muud yêsh mə búgula nyə yé bág bæ kú yə, a yidag bæ nə cug á kandugə kandugə. ¹⁷ Mpugá ná Zembî nyə a shígé nti Mwán yé shí ga dí ná a zóg yə búúd intúgúlí, í á yida bæ ná a zóg sá ná buud bwé fáámug. ¹⁸ Muud mə búgúlá nyə yé nyə ányingəyɛ ná bwəma nə intúgúlí; muud mə yídá bæ kú búgula yé, intúgúlí byé í má bwey bæ; í má bwey bæ nəcə a má bæ kú búgula Cúgə lú Mwán má Zembî. ¹⁹ Dugá, Zembî nyə a sá ná sémbyé mílsú í mpúyúg, nyə a sá ntúga: nyə á nti mənkenya shí ga dî, buud bwé mú yida cɛel máyídúgú cɔ mənkenya. Bwé á sá ntó nəcə bôw bwo misóólúgú. ²⁰ Jí ná muud yêsh mə də sá mábôw yé má də mpii mənkenya, nyə ádé kə kúl mósú yí, a fúndó

3:11 3.32; 8.26 **3:12** 12.32; 14.1-3; 17.5 **3:13** Mik 30.4; Rom 10.6 **3:14** Ilj 21.9; Yuá 8.28; 12.32-34; 18.32 **3:15** 20.31 **3:16** 3.36; 5.24; Rom 8.32; 1Yn 3.1; 4.9-10; 5.11, 13 **3:17** 12.47 **3:18** 5.22 **3:19** 8.12 **3:20** Ifz 5.11-13

ná misóólúgú myé mí á bá búguli. ²¹ Muud nywáá ngə bɛ obúbále yé má dɛ kə kúl mənkenya mású yí, í nyínúg ná a ngə sá misóólúgú myé váál Zembî ngə jii yí.»

Yuánes Nduu-buud bá Yésus

²² Ja ísâ íni í má shîn yí, Yésus má zə kə shí á Yudéa, bənəŋ *ompwíin bé. A mú kə ji nə bwo wu, a ngə duu buud. ²³ Í á bə, Yuánes ngə námá duu buud Inən, kúná-kúnə nə Salím, nəcé məjúwó má á bə wu ŋkí bulya. Buud bwá á ka dɛ kə, dɛ kə duwan. ²⁴ Na nyə á bə bwá kú fwo wá Yuánes mímbwugud. ²⁵ Ompwíin ó Yuánes bənəŋ ngwól *Yúden bwá á ka zə sənusa məkəl shú sâ í dúgyá nə ŋgusa yəbə yí. ²⁶ Bwá mú kə wá Yuánes kə ci nə nyə ná: «*Rabi, dɛgí, muud bíná bi á bə Zhurdê faŋwíny wó á ngə bwaagulə lán yé yé, a ngə duu buud, buud bəsh bwá mú ngə kə nyádí.» ²⁷ Yuánes mú bɛsa ná: «Muud cugé nə ŋkul bə nə sâ, Zembî kú fwo yə nyə. ²⁸ Biméfwó bí búsə mə owúshined ná mə á ci ná: “Mεε dí jísá *Kríst, mεε ji nji muud Zembî nyə á nti Kríst dí shwóg yé.” ²⁹ Muud mə ŋwá bá yé, nyə wá jí nə mudá; shwá yé tál cínəŋgú ngə gwágulə nyə yé, nyə é bul bə nə məshusug ja á gwág kəl má múúd bá yí. Váál məshusug dɔəŋg wə má jí nə ndí yí, məshusug ntə nji. ³⁰ Í jii ná jíná má Yésus ngəg nə jwə, mεε dām ngə jímb jímbúg.

³¹ «Muud ngə zhu gwów yé ngə cɔ buud bəsh; nyəəŋg ngə zhu shí yé ji námá nji muud a shí, a lás

námə nji sâ í dúgyá nə shí yí. Muud ηgə zhu gwów jon dí yé ηgə cɔ̄ buud bêsh. ³² A ηgə bwaagulə sâ nyə á dúg yí nə sâ nyə á gwág yí, nji, buud bwó á ηgə nə magulə sâ á ηgə bwaagulə yí. ³³ Muud mə mágúlə bwaagulələ wəηg yé mə lwágulə nə Zembî ji búbálé. ³⁴ Nəcə muud Zembî nyə á ntí yé mə də lás íciyá í Zembî; nəcé, Zembî mə yó nyə Shíshim kú nə mínji. ³⁵ Dâ mə cɛɛl Mwán, nyə a mə bəd nyə isâ byêsh mábwəd. ³⁶ Muud mə *búgúlá Mwân mə Zembî yé ji nə cug á kandugə kandugə; muud mə bán nə nyə abúgúláyé *Mwân mə Zembî yé nyə abúɛ *dúg cug, npimbə mə Zembî yida nada nyə cugud.»

4

Yésus bá mudá á Samariya

¹ Yésus nyə á ka zə mpu ná *Ofarizyên bwó mə gwáduga nə a mú ηgə bul bə nə *ompwíin ntɔ̄ Yuánes, a ηgə duu buud ntɔ̄ nyə. ² Nji, Yésus nyəmfwó nyə a shígé ηgə duu buud, ompwíin wé bwó á ηgə duu. ³ Nə ndéé, Yésus nyə á ka zə wú Yudéa nə a ké Galilé. ⁴ Nə ndéé, í á jii nə a línág Samariya. ⁵ A mú kə wós ηgwála á Samariya bwé də jôw nə Sikâr yí, ηgwála wəηg í njúl kúnə-kúnə nə fambá *Yákwab nyə á yə mwán yé Yóseb yí. ⁶ Bwûη mə Yákwab í njúl cínəηg. Yésus nyə á ka bə a mə tag nə njənd, a mú kə ji shí bwíinde lú taambud. Í á bə na, jwów í mú ηgeɛ tólóg dí.

⁷ A njúl na ntúni, ηgwól mudá á Samariya mú wós nə a zé dɔ̄ májúwó. Yésus mú ci nə nyə ná: «Yág

3:32 3.11 **3:35** 5.20; 10.17; 13.3; 14.10; 17.2; Mat 11.27; 28.18

3:36 3.16 **4:1** 3.22 **4:4** 4.9; Luk 9.52; 17.11, 16; Mis 8.4-25

4:5 Mat 33.19; 48.22

mə məjúwó mə ηgul.» ⁸ Í á bæ ompwíin bwá mə kə ηgwála ná bwá ká kusə ídêw. ⁹ Mudá á Samariya mú ci nə Yésus ná: «Nó ji? Wo mwâ *Yúden, wo bálé gwáámb mə shilə Samariya məjúwó? Jâη í ámə té na ntədəl?» Mpugá ná *Oyúden bânôη nə buud ɔ Samariya bwá ádé bæ nə wóηgó. ¹⁰ Yésus mú bɛsa nə nyə ná: «Wo ampúyé sâ Zembî mə yána yí, wo kú mpu múúd ηgá gwáámb wo məjúwó yé. Wo mbâm mpu, ηki wo wá mə yida gwáámb nyə məjúwó, a mú yə wo məjúwó mâ cug.» ¹¹ Mudá mú ci nə nyə ná: «Cwámba, taamb jí nə gwaálə shí, wo ntâg kú nə dɔɔla; wo é ka ηwa məjúwó mâ cug ηgow? ¹² Ye wó bul bæ fwámé múúd ntɔ mpáámbé jisú Yákwab muud nyə á yə sá taamb ga yé? Nyəméfwó nyə á ηgul məjúwó mâ wa, bwán bé ηgul námá, tɔɔ iwoo byé.» ¹³ Yésus mú bɛsa nə nyə ná: «Muud yêsh mə ηgúl məjúwó mága yé, nyə é nyingə gwág shwáásúlə minú; ¹⁴ nji, muud mə bá ηgul məjúwó mə bá yə nyə yé, nyə abúle nyingə bwelə gwág shwáásúlə minú, məjúwó mɔɔηg mə bá bæ nyə bwûη í bá dɔ wéeshəli məjúwó cé cug.» ¹⁵ Mudá ná: «Cwámba, yág mə məjúwó mɔɔηgú mə bág bæ kú ná nyingə gwág shwáásúlə minú, mə nda ná bá nyingə jii ná mə zé dɔ məjúwó wa.» ¹⁶ Yésus nə nyə ná: «Kaá jêw ηgwûm woó, biná zég.» ¹⁷ Mudá ná: «Mə cugé nə ηgwûm.» Yésus nə né ná: «Wo mə mpu ci ná wo cugé nə ηgwûm. ¹⁸ Nəcé wo a mə bæ nə ogwûm ótɔɔn, nyɔɔηg wó jí nə ndí ja gaád yé cugé ηgwûm woó. Wo mə bwiingə bábálé na.» ¹⁹ Mudá mú ci nə nyə ná:

4:9 2Oj 17.29-41; Esd 4.1-3; Mat 10.5; Luk 9.52-53 **4:10** 4.26;
7.37 **4:12** 8.53 **4:13** 6.35; 7.37 **4:15** 6.34 **4:19** 9.17;
Mat 21.46

«Cwámba, mə dúg ná wo ji *muud micúndá. ²⁰ Odâ bwá á ðu yə Zembî gúmá wa mbúnj gaád; bi bânj má ci ná Yurúsalem wá búúd bwá kág ðu nyə gúmá yé».

²¹ Yésus mú ci nə nyə ná: «Amuda, *maguləg sâ má cí yí. Dúl wəla í bá zə bə, í bá bə, bi kú ná ðu yə Dâ gúmá wa mbúnj gaád, kú námá nyinjə bə Yurúsalem. ²² Bí njə kənd gúmá kúl bí ampúyé yí; sə bânj sə njə kənd kúl sə má mpú yí, nəcé cəgushílə Zembî njə cəgushi buud yí í njə cingya Oyúden dí. ²³ Nji, dúl wəla í bá zə bə, wəla dɔɔnj ntəg námá wəga, wəla á ná fwámé búúd bwá yə Dâ gúmá wá bwá é yə nyə gúmá nə *shíshim nə obúbələ. Váál búúd i yə nyə gúmá ntó wə Dâ njə sə yí. ²⁴ Zembî ji shíshim, buud bwá yə nyə gúmá wá bwá jələ nə yə nyə gúmá nə shíshim, nə obúbələ.» ²⁵ Mudá mú ci nə nyə ná: «Mə mpú ná Mesî zag, nyə wə bwá njə jəw ná *Kříst yé. Ja á bá ntəg zə yí, a bá zə jaaw sə isâ byēsh.» ²⁶ Yésus ntəg nə né ná: «Mə wɔɔnj wə njə lésha nə wo éga.»

²⁷ Ompwín bé bwá mú ntəg wóós, bwá mú njə káam ná Yésus njə lésha nə mudá; nji, tɔɔ muud nyə a shígé ji nyə ná: «Wo njə jii jí?» Nkí ntəg ná: «Nəcé jí wó njə lésha nə nyə yí?» ²⁸ Mudá mú lúgə dɔɔla jé na, kyey kə kwáádə kə jəw búúd ná: ²⁹ «Zəgá kə dúg njəwól múúd má jaaw mə sâ jēsh má á sá yí, ye í cúgé jé bə Kříst íí?» ³⁰ Buud bwá mú tí kwáádə, kə kóómb Yésus nyə á bə yí.

³¹ Té ni, ompwín bwá mú njə jəgula nə Yésus ná: «*Rabi, daág.» ³² Nyə ntəg nə bwo ná: «Mec ji nə mə dág idəw bí ampúyé yí.» ³³ Ompwín bwá mú njə

4:20 Mbá 12.5-14; Sòm 122.1-5 **4:22** Iza 2.3; Abd 17; Rom 9.3-4

4:23 3.3-8; 2Kr 3.17; Flp 3.3 **4:25** 1.41; 4.29; 7.26; 11.27 **4:26** 9.37 **4:29** Mat 12.23

ci bwámé nə bwámé ná: «ŋgwál múúd nyə ámə zə yə nyə bíl ídêw?» ³⁴ Yésus nə bwo ná: «Ídêw byâm wə mə sáág sâ múúd nyə á nti mə yé mə jí yí. ³⁵ Nǵaá bí ŋgə ci ná í má lúg óŋkwoond onḡ ná fwála bwə jálá nə saag ífambə yí í wóósúg í? Ʋhúu. Mee má ka ci ná: Kəndugá mísh bí dúgúg, ídêw í má shîn wîy ífambə, í mú fwála lú mǵsaag. ³⁶ Muud mǵsaag mú ŋgə bwey ŋwa myána, a ŋgə seŋŋ mpumə shú cug á kandugə kandugə; ná ndeé, mbɔɔl mǵmpəg bá bēsh muud mǵsaag bwə gwág mǵshusug mbií ŋgwûd. ³⁷ Wúl kaaná í dɛ ci ná: muud mə bɛ mpəg yé, nə yé; nyɔɔŋg mə sáag yé, nə yé. Sâ kaaná wɔɔŋg ŋgə ci yí jí búbálé. ³⁸ Mə á kənd bí nə bí kág saag ídêw kúl bí áshígé wéend gún yí. Bóól bwə á sêy, bwə wéend gún; bí bân mú kə saag ígún byánúd.»

³⁹ Zhwog buud wá ŋgwála Samariya wɔɔŋg bwə á *búgula Yésus nəcé bwaagulələ múdá nyə á bwaagulə ná: «A má jaaw mə sâ jēsh má á sá yí». ⁴⁰ Ná ndeé, ja búúd ɔ Samariya bwə á zə wóós wə Yésus yí, bwə á jəgula nə nyə ná a jíg na bwədí; a mú ja cínəŋgú mwôw mǵbá. ⁴¹ Buud bwə mú nyingə jág bul zə búgula nəcé ŋgələ gwág ciyá jé. ⁴² Bwə mú ŋgə ci nə mudá ná: «Sə ŋgə búgula ja gaád nəcé séméfwó sə má gwág nyə nə mǵlwê mǵsú, kú ná nyingə bə nəcé bwiinǵúlə wô, sə má ka mpu ná nyə wə jí bále bə Cugye á shí ga.»

Yésus má lwag gúl ncúncwámá

⁴³ Mpúsə mwôw mǵbá mǵni, Yésus nyə á zə tí na, kə Galilé, ⁴⁴ í njúl ná nyəméfwó nyə á bwey

bwaagulə ná: «Bwə ádé gúmal *múúd micúndə má Zembí nyádí kwáádə». ⁴⁵ Nji, ja nyə á wós Galilê yí, buud ɔ Galilê bwə á jεend nyə nəcé bwə á shí dág sá jêsh nyə á sá Yurúsalem fwála lɛ zâŋ yí. ⁴⁶ Nyə á ka nyingə kə Kana á Galilê, wú nyə á sá nə məjúwó má nyéég məlwəg wá. Wúl lúlúú ósól ɔ mäsáal ɔ Njwú-buud í a bə Kapernawûm, nyə á ka bə nə mwán ηgə bwə. ⁴⁷ Muud éne nyə á ka gwág ná Yésus má wú Yudéa, a má wós Galilê. A mú kə nyádí, kə jəgula nə nyə ná a shúləg kə, kə lwag nyə mwán, nəcé, nyə á ηgə bə ná a zə yə. ⁴⁸ Yésus mú ci nə nyə ná: «Bí má ká bə kú dág *máshimbá nə *isá í mímbúgú, bí kú *búgula?» ⁴⁹ Lúlúú ósól ɔ mäsáal mú ci nə nyə ná: «Lεεlɛg kə té mwán nyə afwóyε yə mə yí». ⁵⁰ Yésus mú ci nə nyə ná: «Jeg kə, mwán woó ηgə cəgə.» Muud éne mú *magulə ciyá Yésus nyə á ci nyə yí, a mú kyey. ⁵¹ A ηgə ná ka shulə kə, ósól ɔ mäsáal bé bwə mú zə bwəma nə nyə, zə jaaw nyə ná mwán yé ηgə cəgə. ⁵² A mú jî bwo wəla bwə í ámə shîn mwán yí, bwə mú jaaw nyə ná: «Nyúúl í ámə mpwambəwo nyə nəkugú wəla ηgwûd á tâm mwásá.» ⁵³ Sóŋgú mwán mú yag ná wəla dɔŋg dí wə Yésus nyə ámə ci nə nyə ná: «Mwán woó ηgə cəgə» yí; nə nyə, nə njów yé wêsh bwə mú búgula.

⁵⁴ Shimbá ábεê Yésus nyə a sá ja nyə á wú Yudéa nyingə zə Galilê óni.

5

Mbúmbwúgú á Bétésda

4:46 Mat 8.5-13 **4:46** 2.1-11 **4:48** Mak 13.22; 1Kr 1.22 **4:53**
2.23 **4:54** 2.11

1 Ja isâ íni í má shîn yí, *Oyúden bwé mú zə bə nə zan. Yésus nyə á ka námé kə Yurúsəlem zān nyəngúd. 2 Gúl cwoogú í á ka də bə nūn Yurúsəlem, bwé dúgə jōw gwo heburə dí ná Bétésda. Cwoogú jəng í á də bə nə mənýíngulé* mətóon, í njúl kúná-kúnə nə mpumbé bwé á gwiid ná Mpumbé Itəw yí. 3 Ncúlyá mimbəl mí a ka də já na mənýíngulé məníd, nə wəancím-ncím, nə wə á ibúgúlə í mákuú, nə bəng bwé á bə nə bíl íkúl í nyúúl í má shwáámb wá. †[Bwé á də já cínəngú də bwánd ná məjúwó má búsalag. 4 Nəcé, ngwól *éngəles nyə á də shulə cwoogúd bíl íja, də zə busal məjúwó. Ná ndéé, mbəl í bwélé kul nyúúl cwoogúd ja á má busal yí, í yəl, təə ná dé bwás í á bə dáyé váál.]

5 Ngwól múúd nyə á ka bə cínəngú, bwás má ji nyə nyúúléd mimbú məwúm málól nə mwəmb. 6 Yésus mú dúg muud éne mbwúg; nda Yésus nyə á mpu ná a má bwey nə bwás ná, a mú jî ná: «Ye wó ceel yəl?» 7 Mbəl wəng mú bəsa nə nyə ná: «É yé Cwámba, mə cugé nə muud mə kúl mə cwoogúd ja məjúwó má ngə busala yí. Í də bə, mə ngə ná nywá kə, ngwól múúd nywáá má leel kə.» 8 Yésus mú ci nə nyə ná: «Wólúg, wo báágúg tanú gwô, wo kyéyug.» 9 Muud wəngú mú yəl námé cé nə cé, a mú báág tanú jé ná ndéé tééd njəond. Isâ íni í á ngə s̄y jwów lú Sábaad.

10 Oyúden bwé mú ka ci nə muud nyə á yəl éne ná:

* **5:2** mənýíngulé: Sâ sá ngə jōw ná nyíngulé ni í cúgé zhizhe mpumbé; jisə milwoŋ mí mámpin mimbá, bwé ka wá kwáminú gwów ná gúgúwá bəg. † **5:3** Míl mícilyá mí ayág mí cugé nə iciyá bísə ná mpádúgá iyuug ibá íni yí. **5:8** Mat 9.6-7 **5:9** 5.16, 18; 7.21-22; 9.14; Mak 2.27-28 **5:10** MmN 20.8-10; Zhe 17.21-22

«Sábaad wá éga, jísə wo ci ná wo kú ηkêny tanú gwô.»
11 A mú bɛsa nə bwo ná: «Muud nyə ámə lwag mə yé nyə ámə ci nə mə ná: “Nwag tanú gwô wo kyéyug”». **12** Bwə nə né ná: «Nyáyé múúd nyε nyə ámə ci nə wo ná: “Nwagú tanú gwô wo kyéyug” éne?» **13** Nji, muud nyə á yâl yé nyə a shígé ná mpu múúd wəɔηgû; í á bə Yésus mə nyəəs cínəηg búúd bwə á bə áncuncuma wá. **14** Ja fwála í á cɔ yí, Yésus mú kə kwey múúd éne *Luη mə Zembî, a mú ci nə nyə ná: «Wey, wo mə yâl dí? Wo kú ná nyingə sá *sám, wo a bá bwəma nə sâ í búl yáág yí.» **15** Muud éne mú kə jaaw Oyúden ná Yésus wə nyə ámə lwag nyə. **16** Oyúden bwə mú tééd ná bwə lwágulə Yésus cúwáí, nəcé a sálə sóólúgú ni jwów lú Sábaad. **17** Nji Yésus nyə á bɛsa nə Oyúden bəɔηg ná: «Dâ ηgə ná sêy zə wós fwála gaád; mεε mə séy námá.» **18** Ja nyə á mεel ci ntáni yí, Oyúden bwə mú nyingə bul sɔ ná bwə gwú nyə; kú bə nji nəcé á dɛ yád Sábaad í, nyə á nyingə námá ci nə Zembî ji Sóónjú yé, ntó ji ná a ηgə tâl nyəməfwó cé ηgwúd nə Zembî.

Nkul ijwûga mə Yésus

19 Yésus nyə á ka bɛsa nə bwo ná: «Búbólé, mə jaaw bí ná, Mwân cugé nə ηkul sá sâ nə lúú yé, a sá námé nji sâ á dúg Dâ mə sá yí. Sâ jêsh Dâ mə sá ntâg yí, Mwân mə sá námé gwo. **20** Nəcə Dâ ηgə cεel Mwân, a ka ηgə lwágulə nyə sâ jêsh á ηgə sá yí; a bá námé lwágulə nyə misóólúgú mí nyingə ntɔ

5:13 6.15; 11.54; 12.36; Mat 8.18; 13.36 **5:14** Mat 9.2; Zhk 5.16

5:15 9.11 **5:18** sɔ ná bwə gwú nyə: Mat 14.5; Yuá 7.1, 25; 8.37, 40; 11.53 nyə á nyingə námá ci nə Zembî ji Sóónjú yé: 1.34; 3.3, 5; 8.16-19; 10.17-18, 29-38; 14.8-11, 20, 28; 15.9-10; 16.27-28; 17.1-26

5:19 1.34 **5:20** 3.35

míga myá, bí ka bá káam. ²¹ Mpugá ná, Dâ mé ðu gwúm̄shi búúd, ðu nyiŋgə yə bwo cug; mbií ŋgwûd wəŋgá, Mwân mé ðu námá sá ná, muud á cœel yə cug yé, a yə nyə. ²² Dâ nyə asámbē təə muud lósú, nyə a mé yida yə Mwân ŋkul ná a dúg cígal mílósú myêsh. ²³ A sá ntó ná buud bêsh bwé gúmálúg Mwân nda bwé gúmál Dâ ná. Muud mə bá kú gúmál Mwân yé, nyə agúmálé námá Dâ muud nyə á nti Mwân yé. ²⁴ Búbólé, mé jaaw bí ná, muud mə gwágúlé ciyá jâm a *búgula múúd nyə á nti mə yé, a mú nə cug á kandugə kandugə; nyə abúle nyiŋgə bwəma nə intágúlí, a mé yida wú shwiy dí kə cugud. ²⁵ Búbólé, mé jaaw bí ná, dúl wəla í bá zə bə, wəla dœŋg ntâg námá wéga, wəla mímbimbə mí bá gwág kəl mé *Mwân mé Zembî yí. Bœŋg bwé bá ntâg gwág dwo wá, bwé bá *bə nə cug. ²⁶ Mpugá ná, Dâ ji amadí á cug, a mé ka námá sá ná Mwân bóg amadí á cug. ²⁷ Nda Mwân jí Mwân mə Múúd‡ ná, Dâ mé yə nyə ŋkul ná a dúg sám̄b mílósú. ²⁸ Kúgá káam sâ jœŋg; nəcé dúl wəla í bá zə bə, wəla búúd básé méshwon dí wá bwé bá gwág kəl mé *Mwân mə Múúd yí. ²⁹ Bœŋg bwé bá bə ná bwé á sá mánywa wá, bwé bá gwúm̄ méshwon dí, zə lég cug; bœŋg bwé bá bə ná bwé á sá mábôw wá, bwé bá gwúm̄ méshwon dí, zə bwəma nə intágúlí. ³⁰ Mεε, mə cugé nə ŋkul sá sâ nə lúú wâm, mé ðu sám̄b mílósú nda mé ðu gwág nə Pəpá ná; mə ðu cígal mílósú tətəlí, nəcé mə ádé s̄j ná

5:21 Rom 4.17; Ifz 2.5; Yuá 11.25 **5:22** 3.18; 5.27, 30; 9.39; 12.47-48; Mis 10.42; 1Yn 2.28 **5:23** Flp 2.10-11 **5:24** 3.16; 5.22; 6.35; 8.51; 10.28; 11.25-26; 14.6; 17.2; 20.31; 1Yn 2.25; 3.14 **5:25** 11.43; Mak 5.41; Luk 7.14 **5:26** 1.4 ‡ **5:27** Mwân mə Múúd: Ntó mé ká ná «Mesî Zembî nyə á nti yé». (Wo ji nə ŋkul dúg Dan 7.14.)

5:29 11.24 **5:30** 4.34

mə sá sâ mə jí yí, nji ná mə sá sâ múúd nyə á nti mə yé ηgə jí yí.

³¹ «Í mbêm bə ná məməfwó wə ηgə bwiing lán wâm, bwiingúlə wəηg í nda bə sá búúd bwə máguləg yí. ³² Ká, muud shús wə ηgə bwiing lán wâm, mə mpú ntâg ná bwiingúlə wəηg wúsə búbálé. ³³ Bì á kənd buud wə Yuánes§, nyə á shí ntâg bwiing bì búbálé waamâ. ³⁴ Mεε mə aηgê ntâg bwánd ná muud bwíingug lán wâm; mə ηgə yida lás ntáni shú ná bì dúgúg cug. ³⁵ Yuánes nyə á bə njidá lámba í á ηgə kwan yí, bì á shí ntâg jí ná bì mə kəəs nə mənkenya mé, nji í a bə nji búbaalé fwála. ³⁶ Mεε jí nə wúl bwiingúlə í ηgə bwiing lán wâm, wəη í ntə wəηg Yuánes nyə á bwiing yí. Misóólúgú Dâ nyə á yə mə ηkul ná mə sáág myá, mə ηgə sá myo, mí ηgə bwiing lán wâm ná Dâ wə nyə á nti mə. ³⁷ Dâ muud nyə á nti mə yé nyəməfwó ηgə bwiing lán wâm. Bì abwélé gwág kâl dé, kú bwεε dúg mpwóombá nyé, ³⁸ ciyá jé í afwóyé ηwa jiya bídí mílámúd, nəcé bì aηgê nə búgula muud nyə á nti yé. ³⁹ Bì ηgə sọ ná bì mpúg micilyá myâ Kálaad Zembî, bì ηgə téduga ná bì é kwey cug á kandugə kandugə cínəηg; í njúl ná micilyá myəηg mí ηgə bwiing lán wâm. ⁴⁰ Nji bì acéélé zə mádí ná bì bəg nə cug.

⁴¹ «Mə aηgê nə jí ná buud bwə gúmálúg mə. ⁴² Nji, mə mpú bì, mə mpú ná mílám mín mí acéélé Zembî. ⁴³ Dâ wə nyə á nti mə nyádí jínád, nji bì alógé mə; ηkí

5:31 5.36 **5:33** 1.15, 19, 34 § **5:33** Lán ní í jəlá nə bə sá í ηgə sfy Yuá 1.19-27 nə 3.22-30 dí yí. **5:36** 10.25, 38; 14.10-11; 15.24, 27 **5:37** 1.34; MmN 20.19; Mbá 4.12 **5:38** 16.9 **5:39** Luk 24.27, 44; Mis 13.27; 17.11; 2Tm 3.15-16; 1Pr 1.10-11 **5:41** 7.18

ngwól múúd mə zé dé jínád íí, bí yida lág nyê. ⁴⁴ Bì bí nê ñkul búgula na ntádelé bí ngé sọ gúmá mənnyúúl mə búúd dí? Bì cugé nê ñkul búgula, nəcé bí anğê nê sọ gúmá í ngé zhu wé Zembî á ngwûd nê ngwûd yí. ⁴⁵ Kúgá ngə téduga nə mə bá shwáman bí wé Dâ. Moyîz muud bí á mə kə kəl mílâm nyádí yé, nyə wé mə bá shwáman bì. ⁴⁶ Nəcé, bí mbêm ngə búgula Moyîz íí, ñki bí mə búgula námá mə, nəcé lán wâm wé Moyîz nyə á cilə yí. ⁴⁷ Ká, nda bí anğê nê *magulə micilyá myé ni, bí é ka *magulə íciyá byâm na ntádel?»

6

Yésus mə yá ncúlyá buud idêw

(Mat 14.13-21; Mak 6.30-44; Luk 9.10-17)

¹ Ja ísâ íni í mə shîn yí, Yésus mú lína máñ mə Galilê bwé da námá jêw nə Tiberyad yí, kə fanwíny. ² Buud bwé mú ngə bɛ nyə áncuncuma, nəcé bwé á ngə dúg a ngé lwag mimbêl máshimbád. ³ A mú ka bád mbúbúñúd, kə ji shí wu gwêw, bənôñ *ompwíín bé. ⁴ Na ji ntâg nə, *Oyúden zan *Páska nyáñ í mú kúná-kúnə.

⁵ Yésus nyə á ka kənd mísh, a mú dúg nə ncúlyá buud bwé ngə zə nyádí, a mú ka jî Fílíp nə: «Sé é ka kusə íbuléd ngow nə buud óga bwé dág?» ⁶ Nyə á jî ntó nə a gwágúlə ná nda Fílíp nyə é ci nə, nyə á ngə bwey mpu sâ á zé sá yí. ⁷ Fílíp mú bɛsa nə nyə nə: «Sé tɛɛm kusə íbuléd tâñ odanarî mitəd mimbá, í nda kwaga nə bwo mbii á nə muud yêsh bə nə jé

5:44 5.41 **5:45** Mbá 31.24-29 **5:46** Mbá 18.15, 18; Luk 24.27; Yuá 6.14; Mis 3.22; 7.37 **5:47** Luk 16.29-31 **6:2** Mat 6.25; Yuá 2.23 **6:3** mbúbúñúd: Mat 5.1; 15.29; Mak 3.13; 6.46; Luk 22.39

6:4 2.13

kúkúl.» ⁸ Nyɔɔŋg *mpwíín mə Yésus bwé á də jôw ná André yé, mínyɔŋgú mə Shímun Pyêr mú ci nə nyə ná: ⁹ «Gúl ncúncwámá jí nə ibələd ítóon wa, ibələd i *orzə, nə oshú óbá; ká bímbí dɔɔŋg dí nə ŋkul ka sá zhwog buud óga jí?» ¹⁰ Yésus mú ci ná: «Jilugá buud shí.» Zhwog ákánda nyə á bə kúkúl jɔɔŋgúd, buud bwé mú shín jí shí, je bə búúd otóóshin otóon lɔlɔ njí budúm. ¹¹ Yésus mú ŋwa íbələd, a mú yə Zembí akíba ná ndeé a mú kaaw búud bwé á bə cínɔŋg wá. A mú námé sá nə oshú ntó, a yə bwo bímbí bwé á jí yí. ¹² Ja búúd bwé mə də ná ndeé jílə yí, a mú ci nə ompwíín bé ná: «Kwósúgá ikúl í mə lág yí, í kú bə sá yúúdúgú.» ¹³ Bwé mú kwós íkúl í íbələd í á lág ja búúd bwé á shín də yí, í mú lwánd məbwumú wúm nə məbá.

¹⁴ Ja búúd óni bwé mə dúg Yésus mə sá *shimbá yí, bwé mú ŋgə ci ná: «Búbólé, *muud micúndá nyə á bə ná a bá zə shí ga dí óni». ¹⁵ Nda Yésus nyə á ka mpu ná bwé é zə ŋwa nyə ná bwé kə təl nyə njwú-buud ná, nyə á kyey, kə nyiŋgə bád mbúmbúŋád nyəméfwó kú nə muud.

Yésus mə kyey májúwód gwôw

¹⁶ Mpwó-kugá, *ompwíín bé bwé mú shulə kə mən. ¹⁷ Bwé mú kəwa byóólúd, tí kə fanwíny, Kapernawúm. Í á bə yídúgú í mə bii shí, Yésus kú fwo nyiŋgə seɛŋgya nə bwo sámbá. ¹⁸ Yáág-yáág ŋkwô nyə á ka zə kuŋg, ikwô tôw máŋ ná shwu. ¹⁹ Bwé mú ka ŋgə júgə ná ndeé, ja bwé mə kə shwóg

6:8 André: 1.40; 12.22; Mat 4.18; Mak 13.3 **6:11** 21.9, 13 **6:14**
Mbá 18.15, 18; Yuá 1.21; 2.11; 5.46; 7.40; Mis 3.22-23 **6:15** 5.13;
18.36

je bæ ókílo máda otóon ηκί ósaman* yí, bwé mú dúg Yésus ηγά kyey májúwó dí gwôw, a ηγά shísh kúná-kúnə nə byóól dán; bwé mú gwág íkukwendε. ²⁰ Yésus mú ci nə bwo nó: «Mə wé éne, kúgá fúnda.» ²¹ Bwé mú cεel ηwa nyə byóólúd, nji byóól mú lεel kumá bwûη, kúl bwé á ηgə kə yí.

Idâw yâ cug

(Yuá 3.14-16; 1Yn 5.10-13; 1Kr 11.23-26)

²² Mán mælêm, ncúlyá buud bwé á lúg gúl kóómb mâη wá, bwé mú dúg nə byóól í á bæ cínəηgú nji ηgwúdagú, dwó ntâg wé í á kə nə *ompwíín yí, Yésus nyə a shígé bád byóól dəəηgúd; ompwíín bwé á kə bwáméfwó. ²³ Nji, móólúgá móól má á shí wú Tiberyad, nyiηgə zə kúná-kúnə nə kúl Cwámba nyə á yə Zembî akíba nə ndéé bwé mú də yí. ²⁴ Ncúlyá buud óni bwé mú dúg nə tə Yésus, tə ompwíín bé bwé cúgé cínəηg. Bwé mú ntâg bád móól məəηgúd kə Kapernawûm, kə sọ Yésus. ²⁵ Bwé mú kə kwey nyə nûη mâη faηwíny, bwé mú shilə nyə nó: «*Rabi, wo ámə ka zə kúga jáyé ja?» ²⁶ Yésus mú bəsa nə bwo nó: «Búbálé, má jaaw bí ná, bi aηgê nə sọ mə nəcé *məshimbá bí ámə dúg má, bí ηgə sọ mə nəcé bí ámə də íbəléd nə ndéé jíla. ²⁷ Kúgá ηgə yáág nə bi bəg nə idâw í du kaag yí, yidagá yáág shú byəəηg í kwíínd nə muud cúgəg cug á kandugə kandugə yí; byó wé *Mwân mə Múúd mə bá yə bí yí. A bá yə bí byo nəcé a jì nyəəηg Dâ nyə a wá məyηgyé má íjwúga yé.» ²⁸ Bwé mú ka ci nə nyə nó: «Yáág nə misóólúgú mí Zembî wé ntədel, sə sáág jí?» ²⁹ Yésus nə bwo

* **6:19** Osətád məwúm məbá nə ótón, ηκί ntâg məwúm məlóól.
6:23 6.11 **6:26** 2.11 **6:27** 6.35 **6:29** 2.23

ná: «Yáág nə sóólúgú mə Zembî wúsə ná bi búgúlág muud Zembî nyə á nti yé.» ³⁰ Bwə nə né ná: «Wo sá jáyé sâ í ntɔ̄ buud fɔg ná sá dúgúg ná ndeé sá mú *búgula wo? Wáyé sóólúgú wo mə fwo sá yí? ³¹ Osóónǵú búsu bwə á dɛ dɛ *mána ja bwə á bə shí a shwéeshá dí yí, námə nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná, ná: “Nyə á yə bwo idâw í á ngə zhu jon dí yí”.» ³² Yésus mú ci nə bwo ná: «Búbálé, mə jaaw bí ná, Moyîz námə dí nyə á yə bí idâw í á dɛ zhu jon dí yí, Sóónǵú waam wə mə yə bí fwámé idâw í ngə zhu jon dí yí. ³³ Fwámé idâw í Zembî bísə byɔɔng í wú jon dí, zə yə búúd ɔ shí cɔg yí.» ³⁴ Bwə nə né ná: «Cwám̄ba, dɔg yə sá idâw byɔɔngú ja jêsh.»

³⁵ Yésus mú ci nə bwo ná: «Mεε jisə idâw yâ cɔg. Muud mə zə mádí yé, nyə abále nyingə bwεε gwág zha, muud mə búgúlá mə yé, nda nyingə bwεε gwág shwáásúlə minú. ³⁶ Mə shí jaaw bí ná, bi mə dúg mə, nji bi anǵə nə *magula. ³⁷ Búúd bēsh Dâ mə yə mə wá bwə é zə mádí; mə abálé ntâg wíing múúd mə zə mádí yé. ³⁸ Nəcé, mεε mə á shulə wú gwôw ná mə zə sá sâ múúd nyə á nti mə yé ngə jii yí, kú bə sâ mə ngə jii yí. ³⁹ Muud nyə á nti mə yé, sâ á ngə jii yí jisə ná, mə kú jímbal tɔɔ muud ngwûd á sámbá búúd nyə á yə mə yí, mə bág yida gwûmushi bwo jwów á məzhúgúlâ. ⁴⁰ Mə ngə ci nó sâ Dâ ngə jii yí jisə ná, muud yêsh mə dúg Mwân, a búgula nyə yé, a bég nə cɔg á kandugə kandugə; mə ka bá gwûmushi nyə jwów á məzhúgúlâ.»

6:31 Sôm 78.24; MmN 16.4, 31; Yuá 6.49 **6:33** 6.41, 51 **6:34** 4.15; Mat 6.11 **6:35** 4.13-14; 6.48-58; 7.37 **6:36** 16.9; 20.29
6:37 17.2, 24 **6:38** 4.34; Mat 26.39 **6:39** 10.28; 17.12; 18.9
6:40 5.24; 6.44, 54; 11.24

41 *Oyúden bwé á ka ηgə cwaduga nə Yésus, nə a cɪlə ná: «Mə wé jísé ídâw í á wú jon dí yí.» 42 Bwé á ηgə cwaduga ná: «ηgaá nyə wé Yésus mwân mə Yóseb? Sə mə mpú dí sóóηgú bá nyəηgú? Ká, a zə ηgə ci ná: “Μεε jísə ídâw í á wú jon dí yí.”»

43 Yésus mú ci nə bwo ná: «Kúgá ηgə cwaduga biméfwó nə biméfwó. 44 Muud cugé nə ηkul zə mádí té Dâ, muud nyə á nti mə yé, nyə afwóyé julə nyə yí. Dâ ká námá ka julə múúd í, muud mú zə mádí, mə ka bá gwúmushi nyə jwów á məzhúgúlâ.

45 Ngaá jí cilyá Kálad Zembî dí ná: “Bêsh bwé bá ηwa mínjígúlá wé Zembî”. Kagá mpu ná muud yêsh mə gwág Dâ, a ηwa njígúlá yé yé, nyə é zə mádí.

46 Ntó ji ná muud nyə abwélé dúg Dâ; námá nji muud nyə á zhu wé Zembî yé, nywáá wé nyə a dúg Dâ.

47 Búbáélé, mə jaaw bí ná, muud mə búgula yé jisə nə cug á kandugə kandugə. 48 Mə wé jísé ídâw yâ cug.

49 Osóóηgú bín bwé á də də mána ja bwé á bə shí a shwéeshá dí yí, nji bwé á shí yə. 50 Idâw í ηgə wú jon dí yí byáá, í ηgə zə ná, muud mə dá byo yé kú bá yə. 51 Mə wé jísé ídâw yâ cug í ηgə wú jon dí yí. Múúd mə ká də ídâw byəηgú, a bá cugə kandugə kandugə.

Idâw mə é yána yí bísə mishwun myâm, mə é yána myo shú ná buud ə shí ga bwé bég nə cug.»

52 Oyúden bwé mú ka bə nə zhuyâ bwámé nə bwámé bwé ηgə shilə ná: «Nyíga nye ji nə ηkul yə sə mishwun myé na ntudélé ná sə dág?» 53 Yésus mú ci nə bwo ná: «Búbáélé, mə jaaw bí ná, bí mə ká bə kú də míshwun mi Mwân mə Múúd, bí mə ká bə kú ηgul mácií mé, bí kú *bə nə cug. 54 Muud mə dá míshwun

myâm ηgul mácií mâm yé músə nə cug á kandugə kandugə; mə bá gwûmushi nyə jwów á məzhúgúlâ. ⁵⁵ Nəcə, mishwun myâm mísə mpu bæ ídâw, məcií mâm mənɣul. ⁵⁶ Muud mə dá míshwun myâm, ηgul mácií mâm yé mə nada nə mə, mə mə ηwa jiya nyádi lámúd. ⁵⁷ Nda Dâ á cug nyə á nti mə ná, á ηgə ntâg sá ná mə cügəg ná, muud mə dá mə yé, mə wə mə é ηgə sá ná a ηgəg nə cugə. ⁵⁸ Idûw í á wú jon dí yí byáá í cügé nda idûw ímpáámbə bín í á də yí. Bâη bwə á də, nji bwə á shí yə. Muud mə də bíga yé, nywáá mə bá cugə kandugə kandugə.»

⁵⁹ Lású Yésus nyə lás ja nyə á ηgə yə buud minjígúlá wəni, nyə á ηgə yə buud minjígúlá myəηg *mpáánzə minjígúlá á Kapernawûm.

⁶⁰ Ja ompwíín bé bwə á gwág lású yé wəηg yí, bóól ηkí bulya bwə á ci ná: «Wúni lású í bul nyaan, muud cugé ná nə ηkul ηgə nyiηgə gwágulə wə.» ⁶¹ Yésus mú mpu ná ompwíín bé bwə ηgə cwadugə, a mú jî bwo ná: «Lású wâm í mə kwal bí bəəgú? ⁶² Bi mbêm ka meel dúg Mwân mə Múúd ηgə bád kə kúl nyə á fwo də bwey bæ yí, í ka bæ nə? ⁶³ Shíshim mə Zembî wə í də sá ná muud cügəg, ηkul mə múúd í ádé kwíínd təə sâ. Lású mə ηgə lás nə bí ni wúsə shú ná Shíshim mə Zembî í zág bídí zə yə bí cug. ⁶⁴ Nji, bóól búúd wâ na bídí bwə anɣê nə magulə mə.» Yésus nyə á ci ntáni nəcə, tééd jwów nyə á tééd yólə búúd minjígúlá yí, nyə á bwey ηgə mpu buud bwə áshígé ηgə magulə nyə wá, a bwey námə mpu múúd mə bá kusha nə nyə yé. ⁶⁵ Nyə á nyiηgə námə ci nə bwo ná: «Muud cugé nə ηkul zə mádí, Dâ kú fwo sá ná nyâη zág.»

66 Tééd na fwála nííd wé zhwog ompwíín bé bwé á wú nyédí gwoonḡ dí kú ná nyiṅgə ṅgə kyey nə nyə yí.

67 Yésus nyə á ka ci nə wa wúm nə óbá ná: «Bí báá bí akyéyé?» 68 Shímun Pyêr mú bɛsa nə nyə ná: «Cwám̄ba, sá é ká nyiṅgə kə wé zé? Wεεji nə iciyá í d̄u yə búúd cug yí. 69 Sá má magulə, sá má mpu nt̄ag ná wo jisə Ṽk̄ɛ̄ɛ̄k̄ɛ̄ múúd má Zembí.» 70 Yésus mú bɛsa bwo ná: «ṅgáá mə wé mə a féésh bí buud wúm nə óbá? Ká d̄ugá, ṅgwól á na bídí jisə nə jamb.» 71 Nyə á ṅgə ci Yúdas, mwân mə Shímun Iskariyôt; nəcé, Yúdas nyə á t̄em bə muud á sámbá ómpwíín wúm nə óbá, nyə á bə ná nyə wé má bá kusha nə Yésus.

7

Omínyon̄h̄ ɔ Yésus kú nə búgá

(Yuá 5.44; 15.18-19; Mat 10.16)

1 Ja is̄a ini í má sh̄in yí, Yésus mú kə ṅgə kyey Galilê. Nyə a sh̄igé c̄eel kə Yudéa, *Oyúden bwé á ṅgə s̄ə ná bwé gwú nyə. 2 Í á bə nt̄ag íí, Oyúden zan̄ nyán̄ bwé á d̄u j̄w ná Zan̄ məbanda* yí í mú kúnə-kúnə. 3 Yésus omínyon̄h̄ bé bwé mú ci nə nyə ná: «Wúg wa wo kág Yudéa, *ompwíín bwô bwé kág námá dúg m̄is̄ólúgú wó ṅgə sá myá. 4 Ja múúd mə céél ná bwé mpúg nyə yí, nyə ádé nyiṅgə ṅgə sá is̄a ishwoó ishwoo. Məma m̄is̄ólúgú wó ṅgə sá míni, í j̄i ná wo lwóyág myo bəl-bəl d̄i.» 5 Í á bə na, omínyon̄h̄

6:67 Mat 16.15-20; Mak 1.24 **6:71** 12.4 **7:1** 5.18 **7:2** Ləv 23.33-34; Mbá 16.13-15 * **7:2** Zan̄ məbanda í á d̄u bə, Oyúden d̄u jí məbanda dí, d̄u t̄éduga váál Zembí nyə á ṅgə baagulə bwo ja bwé á ṅgə cugə məbanda dí shí a shwééshá yí. Dúgúg vuguli f̄ób 486. **7:5** 16.9

bé bwáméfwó nda *búgula nyə. ⁶ Yésus mú bęsa nə bwo ná: «Fwála dâm í afwóyé bæ; bi bân bi búsa nə fwála ija byêsh.» ⁷ Buud ɔ shí ga bwé cúgé nə ŋkul mpíi bî; bwé ŋgə mpíi mē, nəcé mə ŋgə bwaagulə bwo ná bôw bwo misóólúgú. ⁸ Bi báá kagá, mε mə akéé zâŋ níid, nəcé fwála dâm í afwóyé bwəma. ⁹ Ja nyə á shîn ci nə bwo ntáni yí, nyə á lúg Galilé.

Yésus zâŋ dí Yurúsalem

¹⁰ Yésus nyə á ka námá zə bád kə zâŋ dí omínyonŋú bé bwé má bwey kə. Nyə á kə nda muud ŋgə shwaaw yé, kú bæ bəl-bəl dí. ¹¹ Oyúden bwé á ŋgə sọ nyə zâŋ dí, bwé ŋgə jî ná: «A ji ŋgow?» ¹² Buud bwé á ŋgə bul lás lású yé íkínda dí; bóól bwé ŋgə ci ná: «A ji jə múúd», bóólúgá ná: «Mbô. A ŋgə yida kəl buud jugú». ¹³ Nji, isâ íni byêsh í á ŋgə bæ, muud kú cwééd nyə ná kpwɔɔ, bwé ŋgə fúnda *Oyúden.

¹⁴ Zan í á ka zə wóós tútám†. Yésus mú bád kə Lun má Zembî kə ŋgə yə buud minjígúlá. ¹⁵ Oyúden bwé mú ŋgə káam nyə ná: «Muud éga nyə á mpu dúga bímbí lú kwas ntúdelé nyε nda sá shikûl?» ¹⁶ Yésus mú bęsa bwo ná: «Njígúlá má ŋgə jíguli yí í áŋgê nə zhu máméfwó dí; í ŋgə zhu wə muud nyə á ntí mə yé. ¹⁷ Múúd mə ká cεel sá sâ Zembî mə jí yí, a ka mpu ŋkí njígúlá wâm í ŋgə zhu wə Zembî, ŋkí mə ŋgə té wo nə lúu. ¹⁸ Muud má du té íbwiŋgyá nə lúu yé, a du sọ ná gúmə í kэг nyédí; nji, muud mə sọ ná gúmə í kэг wə muud nyə á ntí nyə yé, nywáá jisə

7:6 2.4 **7:7** 15.18; 16.33; 17.14; Mat 10.22; 24.9; 1Yn 3.13 **7:11** 11.56 **7:13** 9.22 † **7:14** Zan í á du já mwôw zangbá; tútám zan jisə mwôw málól shwóg, mwôw málól mpás. **7:15** Mat 13.54; Luk 2.47 **7:16** 12.49; 14.10 **7:18** 5.41; 8.50; 12.43

tútəlí, a cugé nə məshügâ. ¹⁹ Ngaá Moyîz nyə a shí yə bí *mbwoomb máççé? Nji, kú nə təo muud ηgə baagulə mwo. Nəcə jí bí ηgə sɔ́ nə bí mə gwú mə yí?» ²⁰ Buud bwə mú bɛsa nə nyə ná: «Jamb í ηgə ntágulə wo. Zə ηgə sɔ́ nə a gwú wo?» ²¹ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Mεε mə a sá nji sóólúgú‡ ηgwûd, í má tí bí məkuú shí. ²² Ngaá Moyîz nyə á ci nə bí dúg sá ábiwáág, í njúl nə nyə dí nyə a tééd dúlə sá ábiwáág, odá wə bwə á tééd. Nji, nda Moyîz nyə á ci nə bí dúg sá ná, bí mú du sá ábiwáág wəηgú təo jwów lú Sábaad. ²³ Bí má magulə nə bí é du sá ábiwáág jwów lú Sábaad, nəcé bí acéélé caam ççé má Moyîz; ká nəcé jí bí má gwág bów ja má lwág múúd ncindí jwów lú Sábaad yí? ²⁴ Kúgá ná du ηwa ísâ nji váál bí ηgə dúg yí, dugá ηwa ísâ váál í jəla yí.»

²⁵ Bóól búúd ó Yurúsəlem bwə á ka ηgə ci ná: «Ŋgaá muud bwə ηgə sɔ́ nə bwə gwú wə éga? ²⁶ Ká dugá, nywáá ηgə lás bəl-bəl dî, bwə nda ci nyə təo sâ. Ye micî mísú mí má mpu fwámé mpu nə nyə wə jisə *Kríst e? ²⁷ Sə bəη sə má mpú kúl múúd éga ηgə zhu yí, í njúl nə, ja Kríst mə bá zə yí, muud nyə abúε mpu kúl á bá zhu yí.» ²⁸ Nə ndeé, Yésus ηgə yə buud minjígúlá *Luη má Zembî, a má shwal ci gwów-gwów ná: «Bí mə mpú mə ççé? Bí mpu námə kúl má ηgə zhu yí! Ká mə a shígé zə nə lúu wâm, muud nyə á nti mə yé jisə abúgúlág; nji bí ampúyé nyə. ²⁹ Mεε mə mpú nyə, mə ηgə zhu nyádí, nyə wə nyə a nti mə.» ³⁰ Nji nyə á lás ntáni yí, bwə mú ηgə sɔ́

7:19 1.17; Mis 7.53; Rom 2.17-24 **7:20** 8.48 **7:21** 5.9 ‡ **7:21** Yésus ηgə ci lwagúlə nyə á lwag muud jwów lú Sábaad yí (Yuá 5.5).
7:22 Mət 17.9-14; Ləv 12.3 **7:23** 5.9 **7:24** 8.15 **7:25** 5.18
7:26 4.25; 18.20 **7:27** 9.29 **7:28** 8.55; 17.8, 21, 25 **7:30** 2.4; 7.44

mæzhií ná bwé bii nyə; nji, muud nyə a shígé kúnya nə nyə, í á bə wəla dé kú fwo wós. ³¹ Í á ka bə na mən̄kúmbə mə búúd mən̄i di ná, bóól ηkí bulya bwé á *búgula nyə; bwé mú ηgə ci ná: «Ja Krîst mə bá zə yí, ye a bá nyiηgə bul sá *məshimbá c̄p múúd éga?»

Bwé c̄eel bii Yésus

³² *Ofarizyêη bwé á ka gwág buud bwé ηgə nyímbəla ntó lúu má Yésus d̄i. Bán̄ôη mílúlúú myá ofada bwé mú kənd ífulish ná bwé kág bii nyə. ³³ Yésus mú ci ná: «Són̄ôη bí é ηgə na bə fúfwálá ná ndéé, mə mú kə wə muud nyə á nti mə yé. ³⁴ Bi mə bá s̄p mə, kú kwey, nəcé bí cugé nə ηkul bá kə kúl má bá bə yí.» ³⁵ *Oyúden bwé mú ηgə ci bwámé nə bwámé ná: «ηgow á bá ka kə ná sá nda bá kwey nyə éne? Ye a bá kə búúd bású bwé á má kə ηgə ji míl̄əəm mí Ogur̄êk dí wá, kə ηgə yə Ogur̄êk minj̄ígúlá? ³⁶ A cí nə “Bi mə bá s̄p mə, kú kwey, nəcé bí cugé nə ηkul bá kə kúl má bá bə yí.” Ntó má ká ná ji?»

³⁷ Jwów á məshíné, jwów z̄âη í ká d̄u busulaŒ yí, Yésus nyə a t̄ôw t̄útəlí a mú ci gwów gwôw ná: «ηkí muud ηgə gwág shwáásúlə minú, a z̄óg mádí zə ηgul. ³⁸ Muud mə búgúlá mə yé, məjúwó mâ c̄ug má é d̄u júg wú nyə lámúd nda miηgw̄əp̄, námə nda Kálad Zembî ηgə ci ná.» ³⁹ Ja nyə a ηgə lás ntó yí, nyə á ηgə ci N̄k̄êηk̄ê Shíshim í á bə ná, buud bēsh bwé bá *búgula nyə wá bwé bá lóg yí; í á bə, N̄k̄êηk̄ê Shíshim kú fwo zə nəcé Yésus nyə a shígé fwo ηwa gúmá.

7:31 2.23 **7:33** 8.14 **7:33** 13.33; 16.5 **7:34** 8.21; 13.36

7:37 Ləv 23.36; Yuá 4.10, 14; Mbá 22.17 § **7:37** Zan̄ í á fwo d̄u ηgə s̄iy t̄ân mwôw zan̄gbá kú fwo kyeg, í ka kə busula jwów lá mwəəmb (Wo ji nə ηkul dúg sá ni Ləv 23.36). **7:39** 14.16; 17.1

Buud ícè íbá

⁴⁰ Í á ka bæ, ja búúd bwé á gwág lésú yé ni yí, bóól bwé á ngə ci ná: «Búbólé, muud éga wé jísé *Múúd micúndá*»; ⁴¹ bóól bâŋ ná: «Krîst wé éne», bóólúgá ka ngə ci ná: «Krîst cugé nə ŋkul zhu Galilê. ⁴² Ngáá Kálaad Zembî ngə ci gúl kúkúlád ná *Krîst mə bá zhu mpwoŋ buud mə *Dávid dí? Ntó ji ná a bá zhu Dávid dí dánd, Betulehem.» ⁴³ Buud bwé mú bæ ícè íbá lúu má Yésus dí. ⁴⁴ Bóólúgá bwé mú ngə jii ná bwé bii nyə; nji, muud nyə a shígé kúnnya nə nyə.

⁴⁵ Ifulísh í má ka kə nyiŋgə. Mílúlúú myá ofada bənôŋ *Ofarizyêŋ bwé mú ji bwo ná: «Bi má bæ kú zə nə nyə? Nəcə ji?» ⁴⁶ Ifulísh ná: «Muud nyə afwóyé bwele lás nda muud éne.» ⁴⁷ Ofarizyêŋ ntəg ná: «Bi má námá bíd ná a kálug bí jugú ɛɛ? ⁴⁸ Ye bi má fwo bwele dúg wúl cí ŋkí ngwól Farizyêŋ mə *búgúlá nyə? ⁴⁹ Zhwog buud bí ngə dúg bwé ngə *búgula nyə óni bwé ámpúyé məcəɛ, búsa nə məlweemyá.» ⁵⁰ Nikodêm muud nyə á fwo kə wé Yésus yé nyə á bæ sámbá mícî mínííd; a mú ka ci nə bwo ná: ⁵¹ «Ye məcəɛ mású mə magulə ná shé yág muud məbɛɛ a kú fwo kaad, sé mpu sá nyə ámə sá yí?» ⁵² Bwé nə né ná: «Wo á zhu námá Galilê? Fwog ná mpu faas, wo ákweye ná ngwól múúd micúndá nyə a mə bwele zhu Galilê.» ⁵³ †[Bwé mú bwílya, ngə kə bwédí mínjów.

8

7:40 6.14 * **7:40** Oyúden bwé á ngə bwánd ná Zembî mə bá nti bwo ngwól Múúd micúndá njúl nda Moyíz; Moyíz nyáméfwó nyə á jaaw bwo ntó. (Mbá 18.15-18). **7:42** Iza 11.1; Msh 5.1-2; Mat 20.30-31 **7:50** 3.1-2 **7:51** Mbá 1.16-17; 17.6 † **7:53** Míl micilyá mí ayág mí cugé nə impánzó tééd 7.53 kə kumə 8.11.

Mudá nyə á biil mínɔɔmb dɛ́ yé

¹ Yésus nyɛ mú kə mbúbúnj á wəolivyé.

² Ná námá mpámán mpámán, a mú nyiŋgə kə *Luŋ má Zembí, buud bēsh bwə mú kə nyádí. A mú ji shí, tééd ŋgələ yə bwo minjígulá. ³ Ná ndeé, *Oyíguli ó máccɛɛ bánŋj *Ofarizyɛŋ bwə mú ŋgə zə nə ŋgwól múdá ná a má biil mínɔɔmbud. Bwə mú zə nə nyə zə tál cwánúd, ⁴ bwə nə Yésus ná: «Yíguli, mudá éga nyə á mə biil a ŋgə sá minɔɔmb. ⁵ Moyíz nyə á yə sá ŋkul *mbwoomb máccɛɛd ná sá dúg lúmə váál búdá óga məkwoógú ná ndeé bwə fudə. Ká wɛɛ má ci ná ji?»

⁶ Bwə á jì nyə ntáni bwə ŋgə bwéél ná, ka nyə é ci gúl ciyá á lílŋgí ná ndeé bwə ó kə shwáman nyə. Nji, Yésus mú nyɔw shí, a mú ŋgə cilə nə nyinó jé mándəlúd. ⁷ Bân bwə mú ŋgə yáág ŋgə jì nyə. Ná ndeé, a mú bân, a mú ci nə bwo ná: «Muud nyə abwélé sá *səm na bídí sámád yé téédúg ŋkəny kwóógú lúmə nyə.» ⁸ A mú nyiŋgə nyɔw shí, ŋgə cilə mándəlúd. ⁹ Ja búúd óni bwə má gwág nda Yésus má ci nə bwo ná, bwə mú ŋgə nyɔɔs ŋgwúd ŋgwúd ná ndeé bēsh, tééd ócumbá wóɔs óntombú. Yésus mú lúg na nyəméfwó nə mudá tál cwánúd. ¹⁰ Ná ndeé, Yésus mú nyiŋgə bân, a mú ci nə mudá ná: «Amuda, bwə mú ŋgow? Kú nə muud mə sám ná wó jəlá nə yə?» ¹¹ Mudá ná: «Cwámaba, kú nə muud.» Yésus ntág nə nyə ná: «Mə asámbe námá. Kyeyúg, nji, wo kú ná nyiŋgə sá sám.»]

Yésus, mənkenya mâ shí ga

8:2 Mat 26.55 **8:5** Mbá 22.22-24 **8:6** Mat 22.15 **8:7** Mbá 17.7; 13.10 **8:9** Mat 22.22 **8:11** 5.14

12 Yésus mú nyingə lás nə buud ná: «Mə wə jísə mənkenya mə ηgə kwan buud wə shí ga má. Muud mə bɛ mə yé nyə abúle bwεε kyey yídúgúd, a bá yida bə nə mənkenya mâ cug.» 13 Ja *Ofarizyêη bwə mə gwág ntó yí, bwə mú ci nə nyə ná: «Woméfwó ηgə bwiing lán wô ntúni kú nə muud mə bwáágulə? Jíni bwiingyá cúgə sâ búúd bwə mágúləg yí.» 14 A mú bɛsa bwo ná: «Tεem bə ná məméfwó mə bwiing lán wâm, bwiingyá jâm jísə sá búúd bwə mágúləg yí; mə mpú kúl mə ηgə wú yí, nə kúl mə ηgə kə yí. Bi bân bi ampúyé kúl mə ηgə wú yí, nə kúl mə ηgə kə yí. 15 Bí ηgə sám̄b milású nji váál dún á buud; mεε mə asám̄bé tɔɔ muud lósú. 16 Í ká ntâg bə nə mə sám̄b lósú, sémyé wâm bə tútəlí, nəcé mə cugé məméfwó, sá Dâ muud nyə á nti mə wə búsá. 17 Ngaá jísə cilyá mácɛɛ mánúd ná buud bwə jəlá nə magulə bwiingyá á buud obá? 18 Mə ηgə bwiing lán wâm, Dâ muud nyə á nti mə yé ηgə námə bwiing.» 19 Bwə mú ka ci nə nyə ná: «Shwóŋgú ji ηgow?» Yésus nə bwo ná: «Bi ampúyé tɔɔ mə, tɔɔ Sóŋgú waamâ. Bi mbêm mpu mə, ηki bi mə mpu námə Sóŋgú waamâ.»

20 Yésus nyə á ηgə lás ntúni a ηgə yə buud minjígúlá *Luη mə Zembî, a njúl kúl kúm í á bə yí, muud kú séém̄b mbwə ná á bii nyə. Bwə á shígé bii nyə nəcé í á bə wəla dé kú fwo wós.

Yésus mə zə kyey

8:12 1.5, 9-10; 3.19; 9.4-5; 11.9-10; 12.35-36, 46; Iza 49.6; Mat 5.14; Luk 2.32; 2Kr 4.4, 6; Ifz 5.8-14; 1Yn 1.5-7; 2.8; 3.14 **8:13** 5.31-32
8:14 3.2; 7.28-29, 33-36; 8.21-22, 42; 13.1, 33; 16.5, 10, 28; 17.8; 20.17 **8:15** 7.24 **8:17** Mbá 19.15 **8:18** 5.36; 1Yn 5.9 **8:19** 5.18; 16.3 **8:20** 2.4

21 Yésus mú nyiŋgə ci nə bwo ná: «Mə zə kyey, bi mə bá sɔ mə, nji bi mə bá yə bi njúl nə *sám wán. Bi cugé nə ŋkul kə kúl mə zə kə yí.» 22 *Oyúden bwó mú ŋgə ci ná: «Ja á ŋgə ci ná: “bí cugé nə ŋkul kə kúl mə zə kə yí” ni, ye a zə gwíŋya nyúúl?» 23 A mú ci nə bwo ná: «Bi bāŋ bi búsə buud ɔ shí ga, mɛɛ jisə muud a gwôw. Bi bāŋ shug dún dúsə wa shí gaád, mɛɛ shug dām cugé wa shí gaád. 24 Gwó wə mə ámə cí nə bí ná bi mə bá yə nə misám mín yí. Nəcə, bí mə ká bə kú *magulə ná mə jisə*, bi mə bá yə nə misám mín.» 25 Bwó mú jí nyə ná: «Wo wə zə?» Yésus mú bɛsa bwo ná: «Mə jisə nda mə ŋgə bwey jaaw bí té sə ámə tééd yí ná. 26 Mə ji nə zhwog isâ mə lás nə bî, nə byəŋg bísə ná mə sámbúg yí. Nji, muud nyə á nti mə yé jisə búbálé, mə ŋgə ntāg jaaw buud sâ mə á gwág nə nyə yí.» 27 Bwó á shígé gwág na ná nyə á ŋgə ci Zembî Sónŋgú. 28 Yésus mú ka ci nə bwo ná: «Ja bí mə bá bān *Mwān mə Múúd yí, bi mə bá ka mpu ná mə jisə†, mə aŋgê nə sá tɔɔ sâ nə lúu wām, mə ŋgə lás námə nda Dâ nyə a jíŋguli mə ná. 29 Sá muud nyə á nti mə wə búsə. Nyə a shígé lúgə mə məmé, nəcé mɛɛ mə dɛ sá nji sâ á jí nə ŋkul magulə yí.»

30 Ja Yésus nyə á ŋgə lás ntáni yí, zhwog buud bwó á *búgula nyə.

Nə bwán ɔ Aburaham, nə bwán ɔ Njwú məjamb

8:21 8.14 **8:23** 3.31 **8:24** 13.19 * **8:24** Ciyá ni í jəlá nə bə sâ Zembî nyə á ci kúl nyə á lésha nə Moyíz yí. (Wo ji nə ŋkul dúg MmN 3.14, nə Iza 48.12.) Yésus ŋgə lwágulə ná nyə wə Zembî. **8:28** 3.14; 4.34; 5.18 † **8:28** Váál ŋgwúd nə 8.24 nə 8.58: á cɛɛl ci ná «Bi mə bá mpu múúd mə jí yé.» **8:30** 2.23

31 Yésus nyə á ka ci nə *Oyúden bwə á *búgula nyə wá ná: «Bí má ká nada mádí íciyá di, mpu ná bi búsa wámbulə bə *Ómpwín bām, 32 bí ka mpu óbúbálé, óbúbálé bəəngú ka bá sá ná bi bóg ofulí.» 33 Bwə mú bəsa nə nyə ná: «Sə búsa mpwoŋ mə *Aburaham, sə abwélé bə málwaa mə múúd. Nəcə jí wó mpú ci nə sá ná: “Bí ka bá bə ofulí” yí?» 34 Yésus mú bəsa bwo ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, muud yêsh mə sá *sám yé, jisə lwaá lú mísám. 35 Lwaá í ádé ntâg ji njów kandugə, mwân a njów nywáá má du ji kandugə kandugə. 36 Ná ndéé, Mwân mə Zembî mə ká yîl bí mónyámád íí, bí bə fwámé ofulí. 37 Mə mpú ná bi búsa mpwoŋ mə Aburaham; ká bí ŋə sọ ná bi mə gwú mə, nəcé kéel dām í áŋgê nə jəla nə bî. 38 Mee ŋə jaaw sâ má á dúg wə Dâ yí; bi bân ŋə ntâg sá isâ bí á gwág nə sóŋgú wún yí.» 39 Bwə mú bəsa nə nyə ná: «Sóŋgú wúsú wə Aburaham.» Yésus ntâg nə bwo ná: «Í mbám bə nə sóŋgú wún wə Aburaham íí, ki bí ŋə sá misóólúgú Aburaham nyə a sá myá. 40 Ká dugá, bi mú ŋə cee gwú mə, í njúl ná mee má jaaw bí búbalé má á gwág nə Zembî yé. Aburaham nyə a shígé sá ntó. 41 Bí ŋə sá misóólúgú mí sóŋgú wún.» Bwə mú ci nə nyə ná: «Sə cugé bwân wâ tóón, sə búsa nə sóŋgú ŋgwûd ji Zembî.» 42 Yésus nə bwo ná: «Í mbâm bə nə sóŋgú wún wə Zembî, ki bí ŋə cee mə, nəcé ja má jí wa ga, mə á zhu nyédí. Mə a shígé ntâg zə nə lúu wâm, nyə wə nyə á nti mə. 43 Ká nəcé jí bí aŋgê nə gwág lású wâm yí? Jísə nəcé bí cugé nə ŋkul

8:31 14.15; 15.8 **8:33** Mat 3.9; Rom 4.12 **8:34** Rom 6.16, 20;
2Pr 2.19 **8:35** MmN 21.2 **8:36** Gal 5.1 **8:37** 5.18 **8:39**
8.33 **8:41** Mbá 32.6; Iza 63.16 **8:42** 1Yn 5.1

gwágulə kéeł dām. ⁴⁴ Sóóŋgú wán wá Njwû məjamb, bí ka námá ŋə cɛel sá isâ sóóŋgú wán mə dú gwág yéesh yí. A ji ŋgwûł buud tééd mátéédúléd; a cugé nə ŋkul bwele bwiing obúbálé, nəcé obúbálé bwə cugé nyádí cugud. Yé bwiingúlə íjǝǝ í bwey námá də nyîn ná a ji amádí íjǝǝ, nəcé a ji mbíya njínjǝǝ, nyə wá íjǝǝ sóóŋgú. ⁴⁵ Ká bí aŋgê nə búgula mə nəcé məe ŋə jaaw bí obúbálé. ⁴⁶ Zó á na bídí jí nə ŋkul máalə mə ná mə má sêm yé? Ká, məe ŋgə jaaw bí obúbálé, bí má ban ka *magulə mə nə jí? ⁴⁷ Múúd mə ká bə yé má Zembî, a gwágulə mákéel má Zembî. Ká bí bân bí agwágúláyé, nəcé bí cugé bəŋg wá Zembî.»

⁴⁸ Oyúden bwá mú bɛsa nə nyə ná: «Sá shí mpu ci ná wo ji mwâ Samarıya, ná wo ji nə jamb.» ⁴⁹ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Məe cugé nə jamb, məe ŋə gúmal Sóóŋgú waamê, bí bân kú gúmal mə. ⁵⁰ Məe mə aŋgê nə sǝ ná mə ŋwa gúmə. Muud ŋgə sǝ ná mə bəg nə gúmə yé jisə, nyə wá mə də cígal míłású. ⁵¹ Búbálé, mə jaaw bí ná, múúd mə ká bɛ íciyá byâm, a kú bá bwele yə.» ⁵² Bwá nə né ná: «Sá má ka mpu ja gaád ná wo ji nə jamb. Abəraham nyə á yə, *buud ɔ mícúndá yə; wɛe má ci ná: múúd mə ká bɛ íciyá byâm, a kú bá bwele yə. ⁵³ Wɛe má bul bə fwámé múúd ntǝ sóóŋgú wúsú Abəraham muud nyə á yə yé? Wó ntǝ námá búúd ɔ mícúndá buud bwá á ŋə yə wá? Wo ŋə cɛel ci ná wo jí jí?» ⁵⁴ Yésus mú bɛsa ná: «Má ká ŋə ŋwa gúmə məmɛfwó, í bə ntó cwag. Dâ wá ŋgə sá ná mə ŋwág gúmə, nyə muud bí ŋgə kudə ibud ná: “A jisə Zembî wúsú” yé. ⁵⁵ Bí ampúyé ntâg námá

8:44 Mət 3.1-5; 1Yn 2.4; 3.8 **8:46** 2Kr 5.21; 1Pr 2.22; 1Yn 3.5

8:47 10.27; 18.37 **8:48** 4.9; 7.20; 10.20; Mak 3.21-22 **8:50**

7.18 **8:51** 5.24 **8:53** 4.12 **8:55** 4.34; 7.28-29

nyə. Mεε mə mpú nyə. Má ká ci ná mə ampúyé nyə, mə bə njínjǝ́ nda bí. Ká mεε mə mpú nyə, mə ηgə ntāg námá bε iciyá byé. ⁵⁶ Sóηgú wún Abəraham nyə á bwey kəəs nə məshusug nə tódúgálə né a bá dúg jwów mə bá wós yí; nyə a shí námá dúg jwów dəηgú, a kəəs ntāg nə məshusug». ⁵⁷ Ja Oyúden bwá má gwág ntúni yí, bwá mú ci nə nyə ná: «Wo afwóyé kumə mímbú məwúm mətón, wó ci ná wo a dúg Abəraham í?» ⁵⁸ Yésus mú bεsa nə bwo ná: «Búbále, má jaaw bí ná, Abəraham nda námá fwo bə, mə jisə.» ⁵⁹ Oyúden bwá mú ntāg ηkény mákwóógú ná bwá lúmá nyə; Yésus mú shwaaw né ndéé, nyəəs cúwo tón.

9

Yésus má lwag áncím-ncím

¹ Yésus ηgá cǝ ntúni, a mú dúg ηgwól múúd ná nyε nyə a byél a njúl áncím-ncím. ² *Ompwín bwá mú jí Yésus ná: «*Rabi, ja múúd éne nyə á byél áncím-ncím ni, í á bə nəcé *sám má zá, ye nyəméfwó sám yé, ye obyál bé?» ³ Yésus mú bεsa ná: «Í á shíge bə nəcé sám, mbô; kú bə təə sám yé, kú námá nyiηgə bə sám obyál bé. Í á yida bə ná buud bwá dúgúg sâ Zembî jí nə ηkul sá yí na nyédí. ⁴ Í jí ná shé sáág iséy í múúd nyə á nti mə yé, té mwásá wúsá ná yí. Bulú í zag, muud cugé ntāg nə ηkul sêy mpwó-bulú. ⁵ Té má jí ná wa shí ga dí yí, mə wó jí máηkenya má ηgá kwan buud wá shí ga má.»

8:58 1.1; 17.5 † **8:58** Váál ηgwúd nə 8.24 nə 8.28. **8:59** 10.31
9:2 MmN 20.5; Eze 18.20; Luk 13.2, 4 **9:3** 11.4 **9:4** 5.17
9:5 8.12

6 Ja nyə á shîn ci ntáni yí, a mú sey mántənd shí, a fugə mwo nə məndəlú ná ndeé, a bwiid áncím-ncím ish wáfá byəŋg míshád. 7 A mú ci nə nyə ná: «Kyeyúg kə gusa cwoogú bwə jôw ná Siloy yí» (Siloy mə ké ná: «muud lwámá»). Áncím-ncím mú kə, kə gusa ná ndeé a mú nyiŋgə a ŋgə dúgya. 8 Ná ndeé, nə buud bə́nónə bwə á də bə məbwugúlu wá, nə bəŋg bwə á də dúg a dúgə gwáámə buud isá wá, bwə mú ŋgə kə məshwán ná: «Muud éga dí nyə á də ji wá a dúgə gwáámə búúd isá yé?» 9 Í á ka bə, bóólúgá ná: «Mbô! A yida bə́la nyə.» Nyəméfwó mú ŋgə ci ná: «Jísə mə.» 10 Bwə mú jî nyə ná: «Ntədəlé mísh mə ámə bə́ŋ wo yé?» 11 Nyə nə bwo ná: «Muud bwə ŋgə jôw ná Yésus yé nyə ámə fugə ish wáfá bwiid mə míshád, a mú ci nə mə ná mə kəg gusa Siloy. Mə ámə ka námə kə, kə gusa ná ndeé, mísh mə mú dúgya mə.» 12 Bwə mú shilə nyə ná: «Muud wəŋgá ji ŋgow?» Nyə ná: «Mə ampúyé.»

13 Bwə mú kə nə muud nyə á də bə áncím-ncím éne *Ofarizyēŋ dí. 14 Jwôw Yésus nyə á fugə ish wáfá bwiid múúd éne míshád ni í á bə ntāg jwôw lú Sábaad. 15 Ofarizyēŋ bwə mú námə jî múúd éne váál mísh mə ámə dúgya nyə yí. A mú bə́sa nə bwo ná: «Nyə ámə bwiid mə ish wáfá míshád ná ndeé, mə mú kə gusa, mə músə ntāg dúgya.» 16 Ja bwə mə gwág ntó yí, bóól Ofarizyēŋ bwə mú ci ná: «Muud nyə ámə sá sá ni yé nyə aŋgə nə wú wə Zembî. Dugá, nyə agúmálé jwôw lú Sábaad.» Bóólúgá ná: «Ye sóol misám ji nə ŋkul sá mbií *shimbá ni?» Bwə mú bə nə mbéégí mpədəgá nyáŋ. 17 Bwə mú nyiŋgə

jî áncím-ncím ná: «Wεε ηγə dúg ná muud nyə ámə bēny wo mísh éne ji ntədel?» Nyə ná: «A ji *muud micúndá má Zembí.»

¹⁸ Nji, *Oyúden bwə mú sá məshwán ná muud éne nyə a shígé bə áncím-ncím ná ndéé mísh má mú dúgya nyə. Bwə mú ntág kənd búúd kə jōw obyól bé, ¹⁹ zə jî bwo ná: «Ye mwān wún bí má də ci ná nyə a byél ancím-ncím wə éga? Ka ntədelé a mú ηgə dúgya yé?» ²⁰ Obyól bwə mú bəsa ná: «Sá má mpú ná mwān wúsú wə éne, ná nyə a byél ancím-ncím. ²¹ Nji, váál í má zə wóós ja gaád ná a ηgəg nə dúgya yí, sá bāη sá ámpúyé; sá kú námá mpu múúd nyə ámə bēny nyə mísh yé. Shílágá nyəməfwó, a bəsa, a cugé ná mwántombú.» ²² Obyól bwə á bəsa ntúni nəcé bwə á fúndá Oyúden. Oyúden bwə á bwey tōw cāη ná ηkí muud má məm ná Yésus ji *Kríst íí, bwə yíl múúd wəəηg *mpáánzə minjígúlád. ²³ Gwə wə bwə á shwal ci ná: «Shílágá nyəməfwó, a cugé ná mwántombú, nyəməfwó bəsa sá í dúgyá nə nyə yí.»

²⁴ Ofarizyēη bwə mú nyiηgə jōw múúd nyə á də bə ancím-ncím éne ja ábeê zə ci nə nyə ná: «Yág Zembí gúmə. Sá má mpú ná muud nyə ámə lwag wo éne ji sóol misám.» ²⁵ Nyə nə bwo ná: «ηkí a ji sóol misám óo, μεε mə ampúyé. Μεε mə mpú nji sá ηgwūd ná: mə á də bə ancím-ncím, mə mú ηgə dúgya ja gaád.» ²⁶ Bwə mú nyiηgə jî nyə ná: «Nyə ámə sá wo ji? Ntədelé nyə ámə bēny wo mísh yé?» ²⁷ Nyə nə bwo ná: «ηgaá mə shí bwey jaaw bí, bí nda gwág. Bì má cēel ná mə nyiηgəg jaaw bí ja ábeê? Bì wál námá cēel zə bə ómpwíín bē?» ²⁸ Bwə mú lwíy nyə ná ndéé bwə ná: «Wo wə ji *mpwíín yé. Sá báá, sá búsa ompwíín ó

Moyîz. ²⁹ Sə mə mpú ná Zembî nyə a lésa nə Moyîz, sə ámpúyé nyíni nyee ηgə zhu wá.» ³⁰ Muud nyə á du bæ ancím-ncím yé mú ci ná: «Mə káám ná bi ampúyé á ηgə zhu wá; ká nywáá mə bēny dí mə mísh í. ³¹ Sə mə mpú ná Zembî nyə ádé magulə májəgula mə ósól ɔ míśám. Nji, muud ηgə yə Zembî gúmá yé, á ηgə sá sá Zembî mə jí yé, Zembî magulə májəgula mé. ³² Sə abwélé námá fwo gwág ná muud mə bēny ancím-ncím a byélé mísh. ³³ Í mbâm bæ ná muud éne nyə aηgê nə wú wá Zembî, a kú bæ nə ηkul mə sá tɔɔ sá.» ³⁴ Bwə mú bɛsa nə nyə ná: «Wee mbeé sá í á byél míśámúd ncindí nə ncindí yí, wó ceeł zə yə sə minjígulá?» Bwə mú ntəg wíηg nyə.

³⁵ Yésus mú gwág ná bwə ámə wíηg múúd éne. A mú kə bwəma nə nyə, a mú jí nyə ná: «Ye wo búgúlá *Mwân mə Múúd?» ³⁶ Nyə nə Yésus ná: «Cwámba, Mwân mə Múúd wə zə ná mə búgúlág nyə?» ³⁷ Yésus nə né ná: «Nyə wə wó ηgə dúg á ηgə lésa nə wo éga.» ³⁸ Muud éne mú ci ná: «Cwámba, mə mə *búgula.» A mú kúd mpwóombú shí na wə Yésus.

³⁹ Ná ndeé, Yésus mú ci ná: «Mə á zə shí ga dí ná mə zə sámə ηkúmba lésú. Sémyé lésú wəηg wúsə ná mə zə sá nə wəancím-ncím bwə dúgyág, buud bwə ηgə dúgya wá bæ wəancím-ncím.» ⁴⁰ Búbaalé Ofarizyēη bwə á bæ cínəηg wá bwə mú gwág á mə ci ntó, bwə mú shilə nyə ná: «Ntó jí ná sə bí námá wəancím-ncím?» ⁴¹ Yésus nə bwo ná: «Bi mbâm bæ wəancím-ncím, bi kú bæ nə míśám. Ká bí ηgə ci ná: “Sə ηgə dúgya”, sám wún í mə nada.»

9:29 7.27; 8.14 **9:31** Sôm 66.18; Mik 15.29; Iza 1.15 **9:33**
 3.2 **9:34** 9.2 **9:37** 4.26 **9:39** 5.22 **9:40** Mat 15.14; 23.26
9:41 15.22

10

Jɔjɔ mbaagulə itəw

¹ «Búbálé, má jaaw bí ná, múúd mə ká ŋkáál itəw dí yé má ká bə kú nyíi mpumbéd, a yida kə kyey zhí shúsúd, kə ntɔ kósógúlád gwôw, nyíni múúd jisə juwâl, a jisə zhiləŋgaanó. ² Muud nywáá má nyíi mpumbé dí yé, mbaagulə itəw wá éne. ³ Í də bə, muud má də baagəsə mpumbé yé juw nyə mpumbé, itəw í mú gwág mbaagulə wáŋ kâl. A mú ŋgə jôw itəw byé, jôw təw jêsh nə jíná dé, a mú kə nə byo tóón. ⁴ Ja á má shîn cúwâl byêsh tóón yí, a kə tôw byo shwóg, í ka ŋgə bɛ nyə nəcé í ŋgə yag kál dé. ⁵ Itəw í cúgé nə ŋkul bwelɛ bɛ njínə muud, í yida ŋgə túb nyə, nəcé í ádé yag mákâl má ójínə ə búúd.» ⁶ Yésus nyə á ŋwa bwo mpwokwoond ni, nji bwá á shígé wámbulə sâ nyə á ŋgə cɛɛl ci yí.

⁷ Ná ndéé, a mú ka nyingə ci nó: «Búbálé, má jaaw bí ná, məe wá jisə mpumbé ŋkáál itəw. ⁸ Buud bêsh bwá á tééd zə nə mə wá búsə ijúwâl, izhiləŋgaané, itəw í áshígé gwágulə bwo. ⁹ Mə wá jisə mpumbé. Muud mə kyéy mádí yé nyə e dúg cug; nyə é də nyíi, də cúwo, a kwey ídêw. ¹⁰ Juwâl í də zə nji ná í zə júwo, zə gwú, zə caam. Məe mə á zə shú ná buud bwá bág nə cug, bwá bág nə gwo kú nə minji.

¹¹ «Mə wá jisə jɔjɔ mbaagulə itəw. Jɔjɔ mbaagulə má də kɛenzh cug jé shú itəw byé. ¹² Nyɔŋg mbaagulə mə séy nji shú *mwaanê yé, a cugé fwámé

10:4 10.27; Mbú 14.4 **10:6** 16.25 **10:8** Zhe 23.1-2; Eze 34.2-3 **10:9** 14.6; Sôm 23.2; Eze 34.14 **10:11** jɔjɔ mbaagulə itəw: Sôm 23.1; Eze 34.11-16; Zhe 23.3; Mat 18.12-14; Heb 13.20; Mbú 7.1 kɛenzh cug jé: 15.13; Rom 5.8; 1Yn 3.16 **10:12** Mis 20.29

mbaagulə itəw, a mpú ná itəw í cúgé nyə byé yí; á ðə bə, á ká dúg ηkweny ηgə zə, a myaas ítəw, a túb; ηkweny mú zə ηgə bii ítəw, itəw í ηgə c̄ima. ¹³ A sá ntó nəcə a ηgə s̄ey ibamba, itəw í ac̄éyé nyə lámúd.

¹⁴ «Μεε wə jísə jəjə mbaagulə itəw, mə mpú ítəw byâm, itəw byâm mpu mə, ¹⁵ námə nda Dâ mə mpú mə, mə mpu námə nyə ná. Mə κεεnz̄h c̄ug jâm shú ítəw. ¹⁶ Mə ji námə nə bíl ítəw, byâη í cúgé wa ηkáál gaád. Í jii ná mə kyéyug námə nə byo, í é gwágulə kál dâm ná ndéé s̄oanz̄ mú bə ηgwúðú, mbaagulə námə ηgwúðú. ¹⁷ Dâ mə c̄eel mə nəcə mə κεεnz̄h c̄ug jâm ná mə bá nyingə ηwa gwo. ¹⁸ Muud nyə adéégé mə c̄ug jâm; məm̄éfwó wə mə κεεnz̄h gwo. Mə ji nə ηkul mə κεεnz̄h c̄ug jâm, mə nə ηkul mə nyíngə ηwa gwo: wáda Dâ nyə á yə mə wə cí.»

¹⁹ Lósú Yésus nyə á ηgə lás̄ ni í á sá mbéégí mpédúgá *Oyúðen. ²⁰ Bóólúgá ηkí bulya bwə á ηgə ci ná: «Jamb í mə bii nyə, í mú ηgə sá ná a lásúg ilís-lís; kúgá ná ηgə gwágulə nyə.» ²¹ Bóólúgá ná: «Ilís-lís í jamb dí ini; jamb í cúgé nə ηkul bwεε b̄eny áncím-nc̄im mísh.»

Bwə kud̄wa Yésus

²² Zan̄ ifúb mpáanzó* í á ηgə s̄ȳ Yurúsalem, í á bə fwála l̄η ηkwân. ²³ Yésus nyə á ka bə *Lun̄ mə Zembî, a ηgə kyey kál bwə á gwiid ná Nyíngulé† mə

10:14 10.27; 2Tm 2.19 **10:15** Mat 11.27 **10:16** 11.52; Iza 56.8; Eze 34.23-24; 1Pr 2.25 **10:17** 3.35; 5.18 **10:18** 4.34 **10:19**

9.16 **10:20** 8.48 * **10:22** Bwə á ðə téduga jwów Yúdas Makabé nyə á nyingə fúb alatâr á Mpáanzó yí, nyə a sá gwo ηgέ mbú 164 Yésus kú fwo byêl. **10:23** Mis 3.11 † **10:23** Sâ sá ηgə j̄ow ná nyíngulé ni í cúgé zhizhe mpumbé; jísə milwoη mí mámpin̄ mimbá, bwə ka wá kwáminú gwów ná gúgúwá bég.

Sálumun dí, a kə, a zə, a kə, a zə. ²⁴ Oyúden bwá á ka kə lyɛ nyə, kə jî nyə ná: «Wo é ka bá səl sé milâm shí jáyé ja? Nkí wo wá jísó *Krîst, jaawug sé ná kpwɔ́.»
²⁵ Yésus mú bɛsa bwo ná: «Mə a shí bwey jaaw bí nji bi ngé shwána. Misóólúgú mə ngé sá jínə mə Dâ dî myá mí ngə námə lwágulə ntó. ²⁶ Mí ngə tɛem lwágulə ntó, bí ngə shwána shwánág, nəcé bí cugé mádí sɔonz ítɔw dî. ²⁷ Itɔw byâm í dɔ gwágulə kəl dâm; mə mpú byo, í dɔ bɛ mə. ²⁸ Mɛɛ ngə ntâg yə byo cug á kandugə kandugə, í ábúlé bwele yə, muud nyə abúle námə bwele déég mə byo mbwád. ²⁹ Dâ muud nyə á yə mə byo yé mə ntɔ múúd yêsh nkúlud; muud cugé nə nkul déég nyə sâ mbwád. ³⁰ Sá Dâ sé búsə nda muud ngwúd.»

³¹ Oyúden bwá mú nyingə nkêny mákwóógú ná bwá gwú nyə nə ndî. ³² Nji, Yésus mú jî bwo ná: «Mə mə lwágulə bí jɔjɔ mísóólúgú mí ngé zhu wá Dâ myá, bí mə cɛel gwú mə nə wáyé?» ³³ Oyúden bwá mú bɛsa nə nyə ná: «Sá acéélé gwú wo nə jɔjɔ sóólúgú; sé mə yida cɛel gwú wo nəcé wo ngə lás nə Zembî *bwaasúlə mpu; wɛɛ njúl muud, wo ngə bále ci ná wo jî Zembî.» ³⁴ Yésus mú fɛel ná: «Ngáá cilyá wúsə bídí kálaad məcɛɛd ná: “Bí búsə ozembî” ³⁵ Na mə lwágulə nə buud Zembî nyə á ngə lás nə ndí wá, Kálaad Zembî mə jôw bwo ná ozembî. Ká jî? Muud nyə ajóláyé nə yíl sâ Kálaad Zembî ngé ci yí. ³⁶ Bí bân bi mə sá ná, mə muud Zembî nyə a féesh, a mú nti shí ga dí yé, bí mə ci ná mə ngə *lás nə Zembî bwaasúlə mpu nəcé mə ngələ bwaagulə nə mə jî

10:24 Luk 22.67 **10:25** 5.36 **10:26** 16.9 **10:27** 8.47; 10.3,
 14 **10:28** 5.24; 6.39 **10:30** 5.18; 17.21 **10:31** 11.8 **10:33**
 Ləv 24.16; Mat 26.65 **10:34** Sôm 82.6 **10:36** 1.34

Mwân mə Zembî. ³⁷ Nkí mə aŋgê nə sá misóólúgú mí Dâ, shwánágá mə. ³⁸ Nji, nkí mə ɲgə sá myo, bí tɛem ɲgə shwána mə, *maguləgá misóólúgú; bí má ká magulə myo, bí yag, bí mpu námə nə Dâ ɲjul mádí, mə ɲjúl wə Dâ.» ³⁹ Nji bwə á gwág ntáni yí, bwə mú nyiŋgə sɔ nə bwə bii nyə, a mú faam.

⁴⁰ A mú nyiŋgə líina kə Zhurdɛ faŋwíny, kúl Yuánes nyə á fwo ɲgə duu buud yí, a mú kə ji wu. ⁴¹ Zhwog buud bwə mú də zə nyédí. Bwə mú də ci nó: «Yuánes nyə a shígé bwɛɛ sá təə *shimbá; nji, sâ jêsh nyə á ci shú má múúd éga yí jísə búbólé.» ⁴² Zhwog buud bwə mú *búgula Yésus kúkúl jəŋgúd.

11

Shwiy mə Lazâr

¹ ɲgwól múúd nyə á bə nə Lazâr, muud á Betanî, ləəm mə Maríya bá mínyəŋɛ shilə Mááta. Lazâr éne nyə á ka kwas. ² Lazâr nyə á kwas éne nyə á bə nɔwùm mə Maríya, Maríya nyə á gwáágulə Yésus labínda məkuúd, a fím mwo nə shilú yé. ³ Maríya bá Mááta bwə á ka kənd Yésus məkál nó: «Cwámba, muud woó ɲgə kwas.» ⁴ Ja Yésus nyə á gwág məkál mənɪ yí, nyə á ci nó: «Bwas ni í cúgé kwas shwiy, í yida bə kwas i é sá nó Zembî ɲwág gúmá yí, í ka námə sá nə *Mwân mə Zembî ɲwág gúmá.» ⁵ Yésus nyə á də bul cɛel Mááta bá mínyəŋɛ shilə Maríya, nə Lazâr. ⁶ Nə ndɛé, nyə á tɛem gwág nə Lazâr ɲgə kwas í, nyə á fwo nyiŋgə cɪŋguli mwəw məbá

10:38 10.25 **10:39** 7.30; 8.20 **10:40** 1.28 **10:41** 1.29-34;
3.27-28 **10:42** 2.23 **11:1** 12.1-3; Luk 10.38-39 **11:3** 11.36
11:4 9.3; 17.1

kúl nyə á bə yí. ⁷ Mpúsə mwôw mábá mœngâ, a mú ka ci nə *ompwíín bé ná: «Shé nyiŋgəgá kə Yudéa.» ⁸ Ompwíín nə nyə ná: «*Rabi, Oyúden bwé má nywá fwo kúnəw gwú wo nə məkwóógú nŋ Yudéa, wó cœel námə nyiŋgə kə wu?» ⁹ Yésus mú bęsa nə bwo ná: «Ŋgaá mwásé wí nə mæwəla wúm nə mábá? Múúd mə ká ŋgə kyey mæwəla mœng di, nyə abúle ŋgə mága, nəcé nyə é ŋgə dúg iŋgúnŋəŋ yá shí ga. ¹⁰ Nji, múúd mə ká kyey mpwó-bulú, nyə é ŋgə mága, nəcé kú nə iŋgúnŋəŋ lámád.» ¹¹ Ja nyə á shîn ci ntúni yí, nyə ná: «Shwé wúsú Lazâr má kə gwád, nji, mə é kə juuməshi nyə.» ¹² Ompwíín ntâg ná: «Cwám̄ba, ŋkí Lazâr má kə gwê di, nyə é yâl.» ¹³ Í á bə, Yésus ŋgə cœel ci ná Lazâr má yə, bân bwé ŋgə dúg ná a ŋgə ci gwó múúd má də ja ná á woga nyúúl yí. ¹⁴ Yésus mú ka jaaw bwo ná kpwoó ná: «Lazâr má yə. ¹⁵ Mə gwág nywa nəcé mə shígé bə ja nyə ámə yə yí, sá jœng í é sá ná bi búgúlág. Nə ndeé, iŋkyená kúl á jí yí.» ¹⁶ Tómas bwé á də námə nyiŋgə jôw ná Wáás yé mú ka ci nə bóól ómpwíín ná: «Íŋkyená, shénŋ Cwám̄ba bēsh kág námə yə.»

Yésus ji cug

¹⁷ Ja Yésus má kə wóós yí, a má kə kwey ná Lazâr má bwey dœw mwôw mánə. ¹⁸ Nda wúlə Betanî kə Yurúsəlem wúsə jee bə ókílómadá ólól* ná, ¹⁹ zhwog *Oyúden bwé á kə dúg Mááta bá Mariya, kə cweel bwo milâm nə shwiy mə ncwúm wán. ²⁰ Ja Mááta nyə á gwág ná Yésus mə zé wóós yí, nyə á læel kə, kə bwəma nə nyə, Mariya nye njúl ná shí, njów.

11:8 8.59; 10.31 **11:9** 8.12; 12.35-36 **11:11** Mat 9.24 **11:16** Mak 14.31; Rom 6.8 Tómas: 20.24 * **11:18** Osutád wúm nə ótón.

21 Mááta mú ka ci nə Yésus ná: «Yé Cwámba, wo mbêm bæ wa, ŋki ncwûm waamá shígé yə. 22 Nji, tɔɔ kíkídíga, mə mpú ná Zembî nyə é yə wo sâ jêsh wó é gwáám̄b nyə yí.» 23 Yésus mú ci nə nyə ná: «Ncwûm woó mə bá gwûm.» 24 Nyə nə Yésus ná: «Mə mpú ná a bá gwûm ja búúd bwé bá gwûm jwów á məzhúgúlâ yí.» 25 Yésus mú ci nə nyə ná: «Mə wó mə də gwûmushi búúd, də nyiŋgə yə bwo cug. Muud mə *búgúlâ mə yé, a tɛɛm yə, a bá nyiŋgə cugə. 26 Muud ŋgə ntâg cugə yé ká *búgula mə, a kú bá bwele yə. Ye wo *magulə ntó?» 27 Mááta ná: «Haaw Cwámba. Mə mə magulə ná wo jisə *Kríst, *Mwân mə Zembî nyə á zə shí ga dí yé.» 28 Ja Mááta mə shín ci ntáni yí, a mə kyey kə jôw mínyɔŋɔ shilə Mariya, kə nyímbula nə nyə ná: «Cwámba mə wóós, a ŋgə jôw wo.» 29 Nji Mariya nyə á gwág ntáni yí, nyə a tów ná máás kə wé Yésus. 30 Í á bæ, Yésus kú fwo nyí ban ləɔmud, a njúl ná kúl Mááta nyə á kə bwəma nə nyə yí. 31 Oyúden bənɔŋ Mariya bwé á bæ njów bwé ŋgə cɛel cweel nyə lâm wá bwé mú dúg á tów ná máás cúwo tón. Bwé mú bɛ nyə, bwé ŋgə dúg ná a ká jii shwóŋud. 32 Mariya mə kə kumə kúl Yésus nyə á bæ yí; nji nyə á dúg Yésus yí, nyə á wusə nyúúl shí Yésus dí shí məkuú, nyə ná: «Yé Cwámba, wo mbêm bæ wa, ŋki ncwûm waamá shígé yə.» 33 Yésus mú dúg Mariya bənɔŋ Oyúden bwé á ŋgə lugal nyə wá bwé ŋgə jii, mbɔɔm mú shwiy nyə nyúúlúd, mitédúgá búbulə nyə lámúd. 34 A mú jî ná: «Bi á dul nyə ŋgow?» Bwé nə né ná: «Zaá kə dúg, yé Cwámba.» 35 Yésus mú ntâg jii. 36 Oyúden bwé mú ŋgə ci ná: «Bi mə dúg í,

11:21 11:32 11:24 5.29; 6.40, 54; Dan 12.2 11:25 5.21, 24; 8.51 11:27 1.34; 4.25 11:32 11.21 11:35 Luk 19.41

nyə á bul cæel nyə ξέ.» ³⁷ Bóólúgá wâ bwádí sámbád bân bwé mú ηgə cí ná: «ηgáá muud éga wé nyə a bēny ancím-ncím mísh? Ká a shígé dí bə nə ηkul sá ná Lazâr kú yə.»

Yésus mə gwúmáshí Lazâr

³⁸ Yésus mbəəm mú nyingə shwiy nyúúlúd, a mú kə kúl bwé á dæl Lazâr yí. Shwon í á bə ku, mbwagalá kwóógúd, bwé ka fad nə dúl kwóógú. ³⁹ Yésus mú cí ná: «Yílúgá kwóógú.» Mááta á kóól mə múúd nyə á yə yé mú cí ná: «Ey Cwámba, a mé dəw mwəw mánə múús, a mú ηgə mpə.» ⁴⁰ Yésus mú ka cí nə nyə ná: «ηgáá mə shí cí nə wo ná wó ká *búgula, wo e dóg nda Zembî nyə é ηwa gúmá ná.» ⁴¹ Bwé mú ka yíl kwóógú. Yésus mú bân mpwóómbú, a mú lás ná: «Ye Dâ, mə yé wo akíba nəcé wo ámə magulə mójəgula mām. ⁴² Haaw. Mə ámə bwey ηgə mpu ná wó də magulə mójəgula mām ja jēsh. Mə ámə yida lás shú ná zhwog buud bwé má lyξ mə óga bwé mpúg nə wo wé wo ámə ntí mə.» ⁴³ Ja á mé shîn lás ntáni yí, a mú kîm nə ηkulú ná: «Lazâr, cúwóg tóón.» ⁴⁴ Muud nyə á bə mbimbə yé mú cúwo tóón, a njúl nə obándáshi ηgwóólá mákuú nə məbwád, mpwóómbú ηgwóólá nə kúl káándé. Yésus mú cí nə buud ná: «Wiinzhugá nyə isâ íni bi bídúg nyə, a kóg.»

Cinjá-cindâ ná Yésus yág

(Mat 26.1-5; Mak 14.1-2; Luk 22.1-2)

⁴⁵ Zhwog *Oyúden bwé á zə wé Maríya wá, bwé á dóg sâ Yésus nyə a sá yí, bwé mú *búgula nyə. ⁴⁶ Nji, bóólúgá bwé á kə *Ofarizyēn dí, kə jaaw

bwo sâ Yésus nyə a sá yí. ⁴⁷ Milúlúú myâ ofada bânôñ Ofarizyên bwə mú sɛɛŋg *Gwoonɔŋ ósɛmbye ó mílósú wâ Zembî, kə ci ná: «Muud éga ηgə bul sá *məshimbá. Shé má sá ntədɛl? ⁴⁸ Shé má ká bíd ná a ηgág nə kə shwóg íí, buud bəsh bwə é búgula nyə ná ndeé, buud ɔ Róma bwə zə ntág íí, zə búgə Mpráánzə íshé, bwú námə ləəm íshé.» ⁴⁹ Nɔgwól múúd wáŋ nə jínə ná Kayíf íí, nyə muud nyə á bə Ajəláci á ofada mbú wəɔŋg dí yé mú ci ná: «Bi agwágé tɔɔ sâ na lésú níí. ⁵⁰ Bi adúgé ná í yida bə bí nə mfíí ná muud ηgwúd yág shú kúl búúd jəsh ncindí, ləəm í nda jɛ wəsh íí?» ⁵¹ Lésú nyə á lás wəɔŋgú, nyə a shígé lás nə lúu yé. Í á yida bə ná, nda nyə á bə Ajəláci á ofada mbú wəɔŋg dí ná, nyə a lás tãŋ *muud micúndə ná í á jii ná Yésus yág shú ləəm wəsh; ⁵² kú námə bə nji shú ləəm wáméfwó, a yə shú ná bwân ó Zembî básə ícímí icímí wá bwə sééŋgyag bə sâ ηgwúd. ⁵³ Jwôw ni wə bwə á ηwa cigulá ná bwə gwú Yésus yí. ⁵⁴ Yésus nyɛ mú yəw ηgələ kyey bəl-bəl dî kúl Oyúden básə yí; a mú kə kómb ləəm jísə ηgɛɛ shí a shwéeshá dí yí, bânôñ *ompwíín bə kə ji dánd bwə á də jôw ná Ifrêm yí.

⁵⁵ Í á ka zə bə, nda *Páska Oyúden nyə á bə kúnə-kúnə ná, zhwoɔg buud bwə á ηgə wú mákwáádə máŋúd ηgə bád kə Yurúsələm ná bwə kə ηgə gusa miŋgusa mi yábə†. ⁵⁶ Bwə á ka ηgə sɔ Yésus ná ndeé, kúl bwə á bə *Luŋ má Zembî yí, bwə á ηgə shilə bwámé nə bwámé ná: «Bi mə dúg ná ji? Nyə ajeyé

11:47 2.11; Mat 26.3-5; Mís 4.16 **11:49** 18.14 **11:52** 10.16

11:53 5.18 **11:54** 5.13; 7.1 **11:55** 2.13; Ilŋ 19.11-20; 2Ib 30.17-18 † **11:55** Oyúden bwə á də sá miŋgusa ná bwə gusa milám myáŋ shú zálə də Páska. **11:56** 7.11

zə zâη dî.» ⁵⁷ Í á bə, milúlúú myâ ofada bânêη Ofarizyêη bwə mə ci ná í bág ná: «Muud nyə é mpu kúl Yésus nyə é bə yí, bágúlág, bwə kág bii nyə.»

12

Labínda má Mariya (*Mat 26.6-13; Mak 14.3-9*)

¹ Í á ka zə bə, í mə lág mwôw mėsaman ná *Páska *Oyúden zág bə, Yésus mə kə Betanî, dánd mə Lazâr Yésus nyə a gwúmashi yé. ² Bóól búúd ə dánd dəəηgú bwə á ka sá dína lúu mə Yésus dî. Mááta nyə á bə a ηgə sá milwámá dína jəəηgúd, Lazâr njúl sámbá búúd bânêη Yésus bwə á ηgə də wád. ³ Mariya mú ka ηwa labínda álal-kus bwə á sá nə fwámé nâr* yé. Nyə á ηwa labínda ni kúl njwəmbə, zə gwáágulə Yésus məkuúd nə ndeé a mú fîm nyə mwo nə shilú jé; məcud mə labínda mə mú lwánd njów wêsh. ⁴ Ngwól *mpwíín mə Yésus nyə á bə cínəηg ná Yúdas Iskariyôt, mpwíín nyə á bə ná nyə wə mə bá kusha nə Yésus yé. Ja Yúdas éne mə dúg nda Mariya nyə á gwáágulə Yésus labínda nâr ná, a mə ci ná ⁵ «Jí bwə ámə bə kú kusha labínda éga odanarî† mitəd milóol nə ndeé bwə kwíínd mímbúmbúwá nə ndí yí?» ⁶ Nyə a shígé ci ntáni ná a baam nə mímbúmbúwá. Nyə á ci ntó nəcə nyə á bə juwâl; nda nyə á də bii maŋga *mwaanê ná, nyə á də júwo mwaanê cínəηg. ⁷ Yésus mú ci ná: «Bídúg múdá éne nə shee. A mə sá sóólúgú

12:1 11.1-2 **12:2** Luk 10.40 **12:3** Luk 7.37-38 * **12:3** nâr: Jisə wúl kəəplá í dэгə mpə námə nda ntəŋga. **12:4** Yúdas Iskariyôt: 6.71; 13.2, 27; 18.2; Mat 10.4 **12:5** Iza 58.7; Mat 19.21; Zhk 2.15-16
† **12:5** danarî: Danarî ηgwúd í á də kwaga nə myəna myâ ηkúmba jwəw. **12:7** 19.40

ni, ηγάλα bwey téduga nda bwé bá dul mə ní. ⁸ Nəcə bi é dɛ ji nə mimbúmbúwá mwôw mêsh, nji sɛnɔ̃η bí sá ábúlé ji mwôw mêsh.» ⁹ Na nyə á bə, kúdə zhwog Oyúden bwé mə gwág ná Yésus ji Bétanî; bwé á ka ηgə kə wu, kú bul bə nji shú dé, bwé á ηgə námə kə ná bwé kə dúg Lazâr nyə á gwûmushi yé. ¹⁰ Ná ndeé, milúlúú myâ ofada mí mú ηwa cígúlá ná bwé jəlá nə gwú námə Lazâr, ¹¹ nəcé sá í á bə nə nyə yí í á sá ná kúdə zhwog Oyúden bwé béégyág nə bwo, yidá kə, kə *búgala Yésus.

Yésus mə nyíi Yurúsəlem

(Mat 21.1-11; Mak 11.1-11; Luk 19.28-40)

¹² Mán mələm, ncúlyá buud bwé á zə zâη dí wá bwé mú gwág ná Yésus ηgə zə Yurúsəlem. ¹³ Bwé mú ηgə ηwa máη mə lándú ná ndeé, kə lág nyə bwé ηgé kîm ná:

Hosána! Gúmá í bég nə nyɔ̃ɔ̃ηg ηgé zə jínə mə
Cwámba dí yé,
Njwú-buud á Izəɾəyéł.

¹⁴ Yésus mú kwey mwâ jakáás, a mú kəwa gwo gwôw nda Kálad Zembî ηgé ci ná, né:

¹⁵ Yé shilə Siyôn‡, kú fúndə.

Dugí njwú woó ηgé zə.

A mbád cwɔ̃ jakáás dî.

¹⁶ *Ompwíin ó Yésus bwé áshígé fwo wámbulə sá í á ηgə s̃y yí fwála dɔ̃ɔ̃ηgúd. Bwé á ka kə téduga gwo ja Yésus nyə á ηwa gúmə yí; bwé mú mpu ná í á bə cilyá shú mə Yésus, sóólúgú wɔ̃ɔ̃ηg námə wə bwé

12:8 Mbá 15.11 **12:9** 11.43-44 **12:11** 11.45 **12:13** Sôm 118.26; Mat 27.42; Yuá 1.49 **12:15** Zak 9.9 ‡ **12:15** Siyôn: Nyə á bə məma mbáη bwé á lwɔ̃ ηgwəla á Yurúsəlem cíɔ̃ɔ̃ηg gwôw yí.
12:16 2.22; 17.1

á sá nyə yí. ¹⁷ Í á bə na, ncúlyá buud bwé á bə ja nyé á jəw Lazâr gwûmushi nyə yí, bwé ηgə bwiing lán yé. ¹⁸ Haaw. Bwé á ηgə zə bwəma nə nyə nəcé bwé á gwág ná nyə a sá *shimbá dəηgû. ¹⁹ Ntó, *Ofarizyēη bwé mú ka ηgə ci bwámé nə bwámé ná: «Bi má dúg í? Bi cugé nə ηkul sá sâ. Dugá ləəm wêsh ηgə kə nyədəí!»

Gúmə má Yésus

²⁰ Búbaalé Ogurêk bwé á bád námé zə Yurúsalem ná bwé zə yə Zembî gúmə zâη nîd. ²¹ Bwé á ka kə dúgya nə Fílíp á mwâ Betusayída, kə jî nyə ná: «Mása, sá ηgə cəel dúg Yésus.» ²² Fílíp mú kə jaaw Andrê, bá bēsh bwé mú kə jaaw Yésus. ²³ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Wəla má wós, wəla *Mwān mə Múúd mə jalá nə ηwa gúmə yí. ²⁴ Búbále, má jaaw bí ná, bumé mpəg í ámə kə mándəlúd yí, í ká kə jî kú yə, í bwēn gwáméfwó. Í ká yə, í wúmə íbumə mən̄kund mən̄kund. ²⁵ Muud mə nywílyá nə cug jé yé nyə e jímbal gwo; muud mə yídá bə kú nywílyá nə cug jé wa shí ga dí yé, nyə é baagulə gwo kandugə kandugə. ²⁶ Nkí muud má cəel síya nə mə, a bə mə, í mú bə ná, kúl má jísé yí, muud ηgə síya nə mə yé bə námé cínəηg. Múúd mə ká síya nə mə, Dâ yə nyə gúmə.

²⁷ «Nda bí má dúg éga, mitédúgá mí má búbulə mə lámúd. Ká mə cig ná jî? Né Dâ, ság nə mə fáámug nə cúη ηgə zə ga? Mbô. Mə á yida zə nə mə zəg bwəma nə cúη wəηg. ²⁸ Dâ, ság nə jínó dwô í ηwág gúmə.»

12:17 11.42-45 **12:19** 11.48 **12:21** 1.44; Luk 19.3; 23.8
12:23 2.4; 12.16 **12:24** Mat 10.39; 16.24-25; 1Kr 15.36 **12:26**
14.3; 17.24 **12:27** 12.23; Mat 26.38 **12:28** 17.1; Mat 3.17; 17.5

A ká námé shîn lás ntáni, kál mú wú jon dí ná: «Mə mé sá, mə é nyiŋgə námé sâ.» ²⁹ Buud bwé á bə cínəŋgú áncuncuma wá bwé á gwág kál dəəŋgú, bwé mú ci ná jisə njum-mpú; bóólúgá ná ŋwól *éŋgales mə lésha nə Yésus. ³⁰ Yésus mú ka ci ná: «Kál ní shígé lás na shú dâm, í amə yida bə shú dán. ³¹ Nəcə shí ga í zə bwəma nə sémbyé mílósú kíkidíga, cí á shí ga wusəw tóón. ³² Mεε, ja mə bá wú shí gaád bânəw gwów yí, mə bá julə búúd bēsh mádí.»

³³ Ja Yésus nyə á ŋgə ci ntáni yí, nyə á ŋgə lwágulə váál shwiy á bá yə yí. ³⁴ Zhwog buud óni bwé mú bəsa ná: «Sá á jíg *mbwoomb məcεε dí ná *Kríst mə bá cugə kandugə kandugə. Wó nyiŋgə zə jaaw sə ná í bá jii ná Mwân mə Múúd bânówúg gwów, ntó nyε wə ji? Mwân mə MúúdS wəəŋg wə zə?» ³⁵ Yésus mú bəsa bwo ná: «Məŋkenya məsə ná wa bídí nə fúfwálá. Ngəgá nə kyey té bí búsá ná nə məŋkenya yí, yídúgú í kú bá zə byaluga nə bi; nəcé, muud mə kyéy yídúgúd yé nyə ádé mpu kúl á ŋgə kə yí. ³⁶ Ngəgá nə *búgula məŋkenya té mánkenya məsə ná bídí yí, bi ŋgág nə bə bwân ó mánkenya.» Ja Yésus nyə a shîn lás nə bwo ntáni yí, nyə a béégya nə bwo, a mú kə shwaaw.

Buud bwé á búgúláyé Yésus

³⁷ Yésus nyə á tεem sá bímbí lú *máshimbá mání buud bwé ŋgə dúg hí, buud bwé áshígé *búgula nyə.

12:31 5.22; 14.30; 16.11 **12:32** 3.14 **12:33** 18.32 **12:34**

Sôm 89.37; 110.4; Eze 37.25; Yuá 12.23; 3.14 § **12:34** Mwân mə Múúd: Ntó mə kó ná «Mesí Zembí nyə á nti yé. (Wo ji nə ŋkul dúg Dan 7.14.) **12:35** 7.33; 8.12 **12:36** 5.13 **12:37** 16.9

38 Sâ jɔɔŋg í á sá ná ciyá má Izayí *muud micúndá í bwámag. Nyə á ci ná:

Cwám̄ba, zó nyə a búgula kéel sá á ŋgə bwiing yí?

Zó Cwám̄ba nyə a lwágulə mpífá nyé yé?

39 Gwá wá í sá ná buud óni bwé bóg kú búgula sâ Izayî nyə á ci yí.

40 Zembî nyə a shwu bwo ncím míshád,

a lələshi bwo milâm,

nəcé mísh máŋ má á bá dúg,

milâm myáŋ mí á bá wám̄bulə,

bwé á bá cénd kuú njɔɔnd,

ná ndeé mə mú lwag bwo.

41 Izayî nyə á lás ntó nəcé nyə á bwey dúg milwané mí Yésus, a mú lás sâ í dúgyá nə Yésus yí. 42 Í á tɛɛm bə ntó, bóól zhwoɔg buud wá sámbá ótówə ɔ

shwóg bwé á shí búgula Yésus. Nji, bwé áshígé bə nə ŋkul məm nyə mísh má búúd dí, bwé á ŋgə fúndə ná *Ofarizyɛŋ bwé á bá yíl bwo *mpáánzə minjígulá.

43 Nəcé bwé á cɛel ŋwa gúmá mísh má búúd dí, kú bə mísh má Zembî dî.

44 Nji, tɛɛm bə ntó, Yésus nyə á cúndə gwów-gwôw ná: «Muud mə búgúlá mə yé nyə abúgúláyé nji mə,

a búgúlá námá múúd nyə á nti mə yé. 45 Muud má dúg mə yé, a má dúg námá múúd nyə á nti mə yé.

46 Mɛɛ muud jisá máŋkenya yé, mə á zə shí ga dí ná, muud yêsh mə búgúlá mə yé bóg kú nyiŋgə ŋgə cugə yídúgúd.

47 «Muud mə gwágulə lósú má ŋgə lás yé, nji a kú sá nda má ŋgə ci ná, mə dí má yá nyə intúgúlí; mə áyayé

12:38 Iza 53.1; Rom 10.16 **12:40** Iza 6.10 **12:41** Iza 6.1-3

12:42 2.23; 9.22 **12:43** 7.18 **12:44** 5.24 **12:45** 14.9; 5.18

12:46 12.35-36 **12:47** 3.17; 5.22

nyə intúgúlí nəcə mə a shígé zə ná mə zə yə búúd ɔ shí ga intúgúlí, mə á yida zə sá ná buud ɔ shí bwá fáámug. ⁴⁸ Muud mə ká ban mə, ban lósú má ηgó lás yí, muud wɔɔηg má bwey bæ nə sâ í bá yə nyə intúgúlí yí; lósú má ηgó lás ga wə í bá yə nyə intúgúlí jwów á məzhúgúlâ. ⁴⁹ Mə aηgê nə lás nə lúu wâm; Dâ muud nyə á nti mə yé nyə a bwey lwágulə mə sâ má bág də ci yí nə sâ má bág də bwiiηg yí. ⁵⁰ Mə mpú ntâg ná sâ Dâ mə cí nó í bág yí, gwé wə í də yə búúd cug á kandugə kandugə. Nə ndeé, sâ jêsh má ηgó lás yí, mə ηgə lás nda Dâ nyə á ci ná mə dúg lás ná.»

13

Ngusa mákuú

¹ Í á ka zə bæ, zan *Páska í ηgó bæ nó í zə tééd íí, Yésus nyə á ηgə bwey mpu ná wəla í má wóós ná a wúg shí gaád kə wə Dâ. Nda nyə á bul cɛel buud bé ná, nyə á ka námə cɛel bwo kə wóós máshíné má cug jé. ² Nə ndeé, bə́nə̀η buud bé bwé á ka ηgə də; bwé ηgó də ntúni, ndug Njwú məjamb má bwey wá Yúdas mwân mə Shímun Iskariyôt tédúgá lámúd ná a kúshag nə Yésus. ³ Nə ndeé, Yésus nywáá nyə á ηgə bwey mpu ná Dâ nyə a má sá ná a jwúg nə isâ byêsh, a ηgó mpu ná nyə á zhu wə Dâ, a zə námə nyiηgə kə wə Dâ. ⁴ Yésus ηgó bwey mpu ntó, a mú tów shí, yíl káándə nyə á bæ nə ndí gwów yí, a mú ηwa táwəla cɛɛlə kugud. ⁵ A mú shwu májúwó bíshim dî, tééd ηgələ gusa *ompwíín bé məkuú, ηgə fím nə táwəla nyə á cɛɛlə kug dí yé.

12:49 7.16-17 **12:50** 4.34 **13:1** 2.4 **13:2** 12.4; Luk 22.3
13:3 3.35; 8.14 **13:4** Luk 12.37

⁶ Í mú zə wóós ná a gúsag Shímun Pyêr mé mákuú. Shímun Pyêr mú ci nə né ná: «Wo, Cwám̄ba? Wó gusa mə məkuú?» ⁷ Yésus nə né ná: «Sâ mə ηgə sá ga, wo cugé nə ηkul fwo mpu gwo kíkídíga, wo bá yida shúgula wám̄bulə gwo.» ⁸ Pyêr mú ci nə nyə ná: «Mbô! Wo abulé bwele gusa mə məkuú.» Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Mə ka bə kú gusa wo məkuú, wo nda ná nyingə bə múúd waam̄.» ⁹ Shímun Pyêr mú ka ci nə nyə ná: «ηkí ntó Cwám̄ba, kú gusa mə nji məkuú; gusag námə mə məbwê, nə lúu!» ¹⁰ Yésus mú ci nə nyə ná: «Muud nyə ámə bwey gusa yé mə d̄u j̄i ná bwé gúsag nyə nji məkuú, kú ná nyingə bə nyúúl nyêsh, nəcé á bwey bə fúbán. Bi báá bi básə ntág mífúbán, nji kú bə bí bēsh.» ¹¹ Yésus nyə á ηgə bwey mpu muud mə bá kusha nə nyə yé; gwá wə nyə á ci nə bwo ná: «Bi bēsh dí básə mífúbán» yí.

¹² Ja Yésus nyə a sh̄in gusa ompwíin bə məkuú ntáni yí, nyə á nyingə bwáád káándá yé ná ndé a mú nyingə kə ji shí, d̄ə. A mú j̄i bwo ná: «Sâ mə ámə sá bí ni, ye bi mə mpú nda í kə ná?» ¹³ Bi mə d̄u dí j̄ôw mə ná: “Yíguli”, gúl ja ná: “Cwám̄ba.” Bi mə d̄u mpu sâ, nəcé mə jisə Yíguli, mə Cwám̄ba. ¹⁴ ηkí mə Yíguli, mə Cwám̄ba, mə mə gusa bí məkuú, bi mə jəla námə nə d̄u sá ntó mpédúgá nyín. ¹⁵ Nəcé yuug wə mə mə yə bí ni. Nda mə ámə sá bí ni, d̄ugá síya ntó. ¹⁶ Búbálé, mə jaaw bí nə, lwaá í ádé bwele ntə mása, *muud lwámá nda bwele ntə múúd nyə ámə kənd nyə lwámád yé. ¹⁷ Bi mə mpu ntó wə ni; bí mə ká d̄u sá ntó, bi mə jəla. ¹⁸ Mə anjê nə ci bi bēsh. Mə

13:10 15.3 **13:11** 6.64, 70-71 **13:12** Mat 20.24-28; 23.8-12; Luk 22.27; 1Tm 5.10 **13:15** 1Yn 2.6; Flp 2.5; 1Pr 2.21 **13:16** 15.20; Mat 10.24 **13:17** Zhk 1.25 **13:18** Sôm 41.10; Yuá 17.12

mpú búúd má á féesh wá. Nji, í jii ná sâ jí cilyá Kálaad Zembî dí yí í bwámag. Jí cilyá ná: “Muud sá ηgə də səη ηgwúd yé má tééd ná a lúmbúlí nə mə”. ¹⁹ Mə má fwo bwey jaaw bí gwo kidíga, í kú fwo sîy, shú ná ja í bá sîy yí, bi bág *magulə nə mə jisə. ²⁰ Búbálé, má jaaw bí ná, muud mə lág múúd lwámá wâm yé, a má lág mə; muud mə lág ntâg mə yé má lág múúd nyə á nti mə yé.»

*Yúdas mə zó kusha nə Yésus
(Mat 26.20-25; Mak 14.17-21; Luk 22.21-23)*

²¹ Ja Yésus nyə a shín ci ntáni yí, mitédúgá mí á búbulə nyə lámád; a mú lás ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, ηgwól múúd á na bídí nyə é kusha nə mə.» ²² *Ompwíin bwə mú ηgə dúgya mpádúgá nyáη ηgə sọ ná bwə mpúg muud Yésus ηgə ci yé. ²³ Mpwíin Yésus nyə á də bul cəel yé nyə á bə a njúl Yésus dí koogú. ²⁴ Shímun Pyêr mú ηgə nyúg nyə mpu ná: «Shílág nyə muud á ηgə ci yé.» ²⁵ Mpwíin wəəηg mú yid, jéég Yésus lúu bəd dí jì nyə ná: «Cwámba, jisə zó eé?» ²⁶ Yésus mú bəsa ná: «Mə zó juwo kúl buléd ídêwəd, muud má é yə yé, muud wəəηg wə écí.» Yésus mú ηwa kúl buléd juwo ídêw dí, yə Yúdas Iskariyôt, mwân mə Shímun. ²⁷ Nji Yésus má yə nyə kúl buléd ni yí, *Sátan má nyíi wə Yúdas. Yésus mú ci nə nyə ná: «Ləeləg sá sâ wó ηgə jii ná wo sá yí.» ²⁸ Buud bwə á bə cínəηg wá, kú nə təə ηgwúd nyə á mpu sâ Yésus nyə á ci nə nyə ntó yí. ²⁹ Nda í á bə ná Yúdas nyə á də bii maŋga *mwaanê ná, bóól bwə á ηgə téduga ná Yésus nyə á ηgə ci nə nyə ná a kág kusə ísá í zâη, ηkí ntâg ná a kág yə mímbúmbúwá gúl sâ.

³⁰ Yúdas nyε nyə á shwal cúwo tóón ja nyə á ηwa kúl buléd yí, í njúl mpwó-bulú.

³¹ Nji Yúdas nyə a cúwo tóón yí, Yésus mú ci ná: «Mwân mə Múúd mə ηwa gúmá ja gaád, a mə sá námá ná Zembî ηwág gúmá. ³² Zembî nyəmэфwó nyə e lwóya gúmá mə *Mwân mə Múúd, a wál námá zə lwóya gwo. ³³ Yé bwán bâm, sónôη bí sá é ji nji fúfwálá. Bi mə bá sọ mə; ná ndeé, námá nda mə á ci nə *Oyúden ná, mə ci námá nə bí ja gaád ná: “Bí cugé nə ηkul kə kúl mə zə kə yí.” ³⁴ Mə yə bí cεε agúgwáan, dúsa ná: “Cülagá bimэфwó nə bimэфwó. Námá nda mə á cεel bí ná, ciilagá bimэфwó nə bimэфwó. ³⁵ Sâ í é sá ná buud bwə dúg mpu ná bi búsa ompwíin bâm yí jisə cεelí bí é ηgə ciila bimэфwó nə bimэфwó yí.”»

Pyêr nyə e kílya Yésus

(Mat 26.31-35; Mak 14.27-31; Luk 22.31-34)

³⁶ Shímun Pyêr mú ci nə nyə ná: «Cwámba e, wo kə ηgow ée?» Yésus nə nyə ná: «Kíkídíga, wo cugé nə ηkul bε mə kúl mə é kə yí, wo e bá shúgula bε mə.»

³⁷ Pyêr mú bεsa ná: «Cwámba, mə cugé nə ηkul ka bε wo kíkídíga nəcé ji? Mə ji nə ηkul keenzh cug jám shú dwô.» ³⁸ Yésus mú bεsa ná: «Wo ji nə ηkul bále keenzh cug gwô shú dâm? Búbále, mə jaaw wo ná, shúshwóógú ná ηgwúm kúwó kwáágúgi, wo e kílya mə ija ilól.»

14

Yésus jisə zhí

13:31 17.1 **13:33** 8.14 **13:34** 15.12, 17; 1Yn 2.7-8; 3.11, 23;
4.11; 2Yn 5-6 **13:35** 1Yn 3.14 **13:36** 8.14; 21.19 **13:38** 18.27

¹ «Mitódúgá mí nda bæeg búbulə bí mílúúd. Búgúlágá Zembî, bí *búgula mə. ² Njów mə Dâ wúsə nə zhwog ikúl búúd bí nə ηkul ji yí. Í mbễm bæ kú bæ ntó, ηki mə mə námə jaaw bî. Mə zə kə kwambulə bí jiya. ³ Ja mə bá shîn kwambulə bí jiya yí, mə bá nyiŋgə zə ηwa bí, kə nə bî. Mə bá kə nə bí ná bi bág námə bæ kúl mə jisə yí. ⁴ Bi mə mpú ntâg zhíí í kə kúl mə zə kə yí.» ⁵ Tómas mú ci nə nyə ná: «Cwamba, sə bə̃η nda mpu kúl wó zə kə yí, sə é ka mpu zhíí á wu ntədəe?» ⁶ Yésus mú ci ná: «Mə wə jisə zhíí, mə obúbálé, mə cəg. Muud cugé nə ηkul kə wə Dâ kú ciŋgya mádí. ⁷ Í ká bæ ná bi mə mpú mə, bi é mpu námə Sóŋgú waamə. Ná ndeé, téed kíkídíga, bi mə mpu nyə, bi mə námə dúg nyə.» ⁸ Fílíp mú ci ná: «Cwamba, lwóg sə Dâ, bímbí dɔɔŋg í é jəla nə sə.» ⁹ Yésus ná: «ɔ Fílíp! Wo afwóyé mpu mə? Bímbí shwə mə ji ga? Muud mə dúg mə yé, mə dúg Dâ. Nəcə jí wó nyiŋgə ci nə mə lwóg bí Dâ yí? ¹⁰ Ye wo aŋgê nə *magulə nə mə ji Dâ dí cwû, Dâ njúl mádí cwû? Lású wêsh mə ηgə lás nə bí yí, mə aŋgê nə ci tɔɔ ciyá nə lúu wâm. Dâ muud njúl mádí cwû wə ηgə sá misóólúgú myé. ¹¹ Maguləgá nə mə jisə Dâ dí cwû, Dâ njúl mádí cwû. Nywágá námə ka magulə nə dúgúlə misóólúgú mə ηgə sá myá. ¹² Búbálé, mə jaaw bí ná, muud mə búgúlá mə yé, a bá námə sá misóólúgú mə ηgə sá myá; a bá námə sá myɔɔŋg mí búl nyiŋgə ntɔ myá. A bá sá myo nəcé mə zə kə wə Dâ. ¹³ Sə jêsh bí mə bá gwáamb nə jínə dâm yí, mə bá sá gwo; ntó, Mwân mú bá sá nə Sóŋgú ηwág gúmá.

14:1 14.27 **14:3** 12.26 **14:5** Tómas: 20.24 **14:6** Heb 10.20
14:7 8.19 **14:9** 12.45 **14:10** 3.35 **14:11** 5.18, 36; 10.37-38
14:13 15.16; 17.1

14 Bí mǎ ká gwááamb * [mǎ] gúl sâ nǎ jínǎ dâm, mǎ sǎ gwo.

Yésus mǎ kaag ómpwítn Nkǎnkǎ Shíshim

15 «Bí mǎ ká cǎel mǎ, bǐ e wǎ mílúú mǎcǎcǎ mǎm dí,
16 mǎcǎ ka bá jǎgula nǎ Dâ. A bá ntǐ bí ngwól múúd mǎ
bá zǎ du bándulǎ bí yé, binón nyân zǎ bá ji kandugǎ
kandugǎ. 17 Nyân wǎ Shíshim óbúbálé; Shíshim búúd
ǎ shí ga bwǎ cǎgǎ nǎ nkul lǎg yí. Bwǎ cǎgǎ nǎ nkul lǎg
nyǎ nǎcǎ bwǎ ángǎ nǎ dúg nyǎ, bwǎ ámpúyǎ nǎmǎ
nyǎ. Bǐ bân bǐ mǎ mpú nyǎ, nǎcǎ binón wǎ básǎ,
a bá námǎ nwa jiya bídí. 18 Mǎ abúlǎ lǎgǎ bí bwân
ónyulú, mǎ bá nyǎngǎ zǎ bídí. 19 Í mǎ lǎg búbaalǎ
fwála, buud bwǎ á nyǎngǎyǎ ná dúg mǎ. Bǐ bân bǐ mǎ
bá dúg mǎ mǎ ngǎ cǎgǎ, bǐ ka ntǎg bá cǎgǎ. 20 Jwǎw
dǎngǎ, bǐ mǎ bá mpu ná mǎ ji Sónǎgǎ waam dí cwû,
bǐ njúl mǎdí cwû, mǎ námǎ bídí cwû. 21 Nkǐ muud
mǎ gwág ísâ byêsh mǎ ngǎ ci ná í bǎg yí, a bǎ byo,
muud wǎng mǎ cǎel mǎ. Í njúl ntǎg ná, muud mǎ
cǎél mǎ yé, Dâ nyǎ é cǎel nyǎ, mǎ mú námǎ cǎel nyǎ,
mǎ sǎ ná a mpúg mǎ.»

22 Yûdǎ, kú bǎ Yúdas Iskariyôt, mú ci nǎ nyǎ ná:
«Cwámǎ, wo sǎ ná sǎ mpúg wo, kú sǎ ná buud ǎ
shí ga bwǎ mpúg wo, ntó nyǎ wǎ ntǎdel?» 23 Yésus
mú bǎsa ná: «Múúd mǎ ká cǎel mǎ, nyǎ e sǎ sâ mǎ
ngǎ ci yí, Dâ mú bá cǎel nyǎ; ná ndǎé, sǎ bá zǎ nyǎdí
zǎ ji jiya. 24 Muud nyǎ acǎélǎ mǎ yé, nyǎ á bǎyǎ nǎ
mǎgwág nǎ lǎsú wǎm. Í njúl ná lǎsú bí ngǎ gwág mǎ

* **14:14** Míl mícilyǎ mí ayág mí cǎgǎ nǎ “mǎ”. **14:15** 14.21, 23;
15.10; 1Yn 5.3; 2Yn 6 **14:16** 7.39; 14.26; 15.26; 16.7, 13; 20.22;
1Yn 3.24; 4.13; Mís 1.4; 2.4 **14:17** 1Kr 2.10-16 **14:19** 16.16;
8.14 **14:20** 5.18 **14:21** 14.15 **14:23** Mbú 3.20 **14:24**
7.16

ngó lás ni í ángê nə zhu mádí, í ngə zhu wə Dâ muud nyə á nti mə yé. ²⁵ Mə á dɛ jaaw bí isâ íni sənɔŋ bí sé njúl ná. ²⁶ Nji, muud mə bá dɛ zə bándulə bí yé, Nkɛŋkɛ Shíshim Dâ mə bá nti bí jínə dáámud yé, a bá jíguli bí isâ byêsh, a dɛ sá nə bi dúg téduga isâ byêsh mə á jaaw bí yí. ²⁷ Mə lúgə bí nə mətəla, mə yé bí mətəla mām. Mə ayáyé bí mwo nda búúd ɔ shí ga bwə dɛ yə bí ná. Mitédúgá mí nda bæeg búbulə bí mílúúd, kúgá bə nə ifwaas. ²⁸ Bi a shí gwág mə á ci nə bí ná: “Mə é kyey, nji mə bá nyingə zə.” Í mbəm bə nə bi mə cɛel mə, ki bi mə gwág máshusug nə mə zə kə wə Dâ, nəcé Dâ mə cɔ mə. ²⁹ Mə bwey ná jaaw bí gwo kídíga, í kú fwo sɛy, shú nə bi bág *búgula ja í bá sɛy yí. ³⁰ Tédéd kíkídíga, mə á nyingəyé ná ngə bul lésha nə bɛ, nəcé cí á shí ga ngə zə. A cúgə yida bə nə tɔɔ zhízhí nə a sá mə sâ; ³¹ í yida jii nə buud bwə mpúg nə mə cɛel Dâ, mə dɛ sá isâ nji váál Dâ nyə á cɛɛlə nə mə bág dɛ sá yí. Tówúgá shé wúgá wa!»

15

Fwámé shug lá kwoolú vînya

¹ «Mə wə jísə fwámé shug lá kwoolú *vînya, Dâ jisə mbɔɔl. ² Lɔw wêsh í nóód mádí í kú nə ibumə yí, a yíl wo. Wɔɔŋg wêsh í ngə wúmə yí, a kwambulə wo shú nə í nyingəg mpu wúmə. ³ Bi mə bwey ntəg bə mífúbán, minjígúlá mə mə jíguli bí myá mí mə bwey fúb bɛ. ⁴ Nadagá nə mə, námə nda mə mə nada nə bí ná. Lɔw lí í cúgə nə ŋkul wúmə ntúni, í kú bə í

14:26 14.16 **14:27** 16.33; 20.19, 21 **14:28** 8.14 **14:29** 13.19 **14:30** 12.31 **14:31** 15.10; Mat 26.46 **15:1** Ozê 10.1; Sòm 80.9-12 **15:2** Mat 3.10 **15:3** 13.10 **15:4** 6.56; 15.7, 10, 16; Rom 11.17-18; 2Kr 3.5; 4.7; 1Yn 2.6, 28; 3.6, 24

nósd kug líd. Némá váál ηgwúd, bí cugé nə ηkul bə nə mpumə ηkí bi anádáyé nə mə yí. ⁵ Mə wə jísə shug lú kwoolú vînyə, bi bân milôw. Nyɔɔŋg mə nádá nə mə, mə ηwa jiya nyádí lámúd yé, a bá bə nə ibumə mən̄kund mən̄kund; bi mə mpú né bí cugé nə ηkul sá sâ mə kú bə. ⁶ Múúd mə ká bə kú nada nə mə, bwə bá wusə nyə tóón, a mú bə nda lôw kwoolú vînyə í áshígé wúmə yí. Milôw myɔɔŋg mí də shwáás ná ndéé, bwə cwéég myo kul kuda dí, mí kə jígə. ⁷ Bí mə ká nada nə mə, iciyá byâm ηwa jiya bídí mílámúd íí, bí je gwáám̄b sâ jêsh bí mə jíí yí, í bə. ⁸ Zhíí bí bí nə ηkul sá né Dâ ηwág gúmé yí nyísə ná, bi bág nə ibumə mən̄kund mən̄kund íí, lwágulə né bi búšə *ompwíín báamə. ⁹ Mə mə cɛel bí námə nda Dâ mə céél mə ná; nadagá mádí cɛelíd. ¹⁰ Bí mə ká wá mílúu mácɛɛ mām dí, bí nada mádí cɛelíd, námə nda mə mə wá lúu mácɛɛ mə Dâ dí, mə nada nyádí cɛelíd ná.

¹¹ «Mə mə lás nə bí ntúni nəcə mə jíí ná məshusug mām mə kálag bídí, bi bág nə məshusug kú nə n̄ji. ¹² Cɛɛ dām wə: Cúlagá biméfwó nə biméfwó námə nda mə céél bí ná. ¹³ Gúl cɛelí í ányíngé ntɔ jɔɔŋg jí ná muud mə kɛenzh cug jé shú óshwə bé yí. ¹⁴ Bí mə ká wá mílúu mácɛɛ mām dí, bi búšə oshwə bām. ¹⁵ Mə an̄gê ná ηwa bí né osóol ɔ mósáal, sóol mäsáal nyə ádé mpu sâ mása yé ngə sá yí. Mə ηgə ηwa bí ná oshwə bām, mə a mə sá né bi mpúg sâ jêsh mə á gwág nə Sóón̄gú waam yí. ¹⁶ Bi dí bi a féésh mə; mə wə mə a féésh bí, mə yə bí séy ná bi kág, kə ηgə bə nə

15:6 Mat 7.19 **15:7** 15.16 **15:8** 14.13; 17.1 **15:9** 13.1; 5.18 **15:10** 14.15 **15:11** 16.22, 24; 17.13; 1Yn 1.4 **15:12** 13.34; 1Yn 4.11 **15:13** 10.11 **15:16** 14.13; 15.7; 16.23-24; Mat 18.19; 1Yn 3.22; 5.14-15; Yuá 6.70; 13.18

ibumá, ibumá byɔɔŋg í ji kandugə. Í ká bæ ntó, Dâ dɛ bá yə bí sâ jêsh bí mé bá dɛ gwáám̄b nə jíná dâm yí. 17 Sâ mé ŋgə cɪ ná bí sáág yí jí ná bí cɪflag bíméfwó nə bíméfwó.»

Zhíŋ a shí ga

18 «Búúd ɔ shí ga bwé ká mpíi bí, mpugá ná bwé á fwo námá tééd mpíi mə. 19 Bí mbêm bæ búúd ɔ shí ga, ki buud ɔ shí ga bwé mé cɛel bí ná bí básə buud bán. Ká, bí cugé búúd ɔ shí ga, mə a féésh bí, mə wá mbéégí mpádúgá bínón bwo, gwé wé búúd ɔ shí ga bwé ŋgə mpíi bí yí. 20 Bí ɔ tédúgá lésú mé á lás nə bí yí, ná: “Lwaá í ádé bwɛɛ ntɔ mása”. Kagá mpu ná ŋkí bwé á lwágulə mə cúwúlí, bwé bá námá lwágulə bí cúwúlí; ŋkí bwé á bæ nə məgwág nə lésú wâm, bwé bá námá bæ nə məgwág nə lésú wún. 21 Bwé bá dɛ sá bí isâ íni byêsh nəcé bí bálə búúd bâm, bân bwé ámpúyé ntâg muud nyə á nti mə yé. 22 Mə a mbêm bæ kú zə, zə lésha nə bwo, bwé nda bæ nə *sám; ká, bwé cugé nə kɔɔd bwé káádug shú sám wán ja gaád yí. 23 Muud ŋgə mpíi mə yé ŋgə mpíi Sóŋgú waamə. 24 Mə a mbêm bæ kú sá mísóólúgú mé á sá bwédí myá, mísóólúgú múúd nyə abwélé sá myá, bwé nda bæ nə sám; ká, bwé á mé dúg mísóólúgú myɔɔŋgú, nji bwé ŋgə mpíi sá, nə mə nə Sóŋgú waamə. 25 Nji, í ŋgə bæ ntó shú ná sâ jísé cilyá bwédí máccɛɛ dí yí í bwámag; jísə cilyá ná: “Bwé á mpíi mə kú nə sâ mé á sá bwo yí.”

26 «Muud mə bá dɛ zə bándulə bí yé mə bá zə, nyə wé Shíshim óbúbálé mé Dâ. Mə bá ŋwa nyə wé Dâ,

15:17 13.34 15:18 7.7 15:20 13.16 15:21 16.3 15:22 9.41 15:23 Luk 10.16; Yuá 5.23; 1Yn 2.23 15:24 5.36 15:25 Sòm 69.5; 35.19 15:26 1.15; 5.36; 14.16; 1Yn 5.6-9

mə nti bî. Ja á bá zə yí, a bá zə də bwiing sâ í dúgyá nə mə yí. ²⁷ Bî, bi mə bá námə də bwiing sâ í dúgyá nə mə yí, nəcə shé á má bə sámbá té mátéédúlé.»

16

¹ «Mə ηgə bwey jaaw bí isâ íni shú nó bí nda bá biil mábwóbúlánúd. ² Mpugá nó bwé bá də yíl bí *mámpáánzə mé mínjígúlád. Dúl wəla í bá ntəg zə bə ná, buud bwé bá də téduga né ja nyāη mə gwú ηgwól a bídí yí, a má yə Zembí gúmá fwámé yə. ³ Bwé bá də sá ntó nəcə bwé áshigé mpu Dâ, kú námə mpu mə. ⁴ Nji, mə ηgə bwey jaaw bí isâ íni shú nó ja wəla dɔɔηg í bá wóós yí, bi ɔ bá téduga né mə á shí jaaw bî.»

Séy Nkẹ̀ηkẹ̀ Shíshim mə bá zə də sêy yí

«Mə a shigé fwo bwey jaaw bí isâ íni mátéédúléd nəcə sónηη bí sá á bə ná sámbá. ⁵ Ká ja gaád í, mə zə kə wá muud nyə á nti mə yé, tɔɔ muud a bídí sámbá nyə ashílé ntəg mə ná: “Wo ká ηgow?” ⁶ Nji, nda mə ηgə jaaw bí isâ íni nó, bi mə shín bul bə nə məcey mílámúd. ⁷ Nji, tɛem bə ntó, mə má jaaw bí búbálé. Í yida bə bí nə mfíí né mə kyéyug; má ká bə kú kə, muud mə bá zə də bándulə bí yé kú zə bídí. Má ká yida kə, mə mú bá nti bí nyə. ⁸ Ja á bá ntəg zə yí, a bá zə sá né buud ɔ shí ga bwé mpúg iwushí búsé nə ndí kóómb á *səm, nə otútəlí, nə sémyé mílású yí. ⁹ Iwushí búsé nə ndí kóómb á səm yí bísé né bwé abúgúláyé mə. ¹⁰ Bwé nyiηgə bə nə iwushí kóómb á otútəlí dî; byāη bísé nəcə mə zə kə wá Dâ,

15:27 1.14; Mis 1.8; 1Yn 1.2; 4.14 **16:2** 9.22 **16:3** 15.21
16:4 13.19 **16:5** 8.14 **16:6** 16.22 **16:7** 14.16 **16:8** Mis
24.25 **16:9** 2.23; 5.38; 6.36, 64; 7.5; 10.26; 12.37

bi ányingəyé ná dúg mə. * 11 Bwə ka námə nyingə bə nə iwushí kóómb á sémyé mílósúd; bísə nəcé Zembí mə bwey sám̄b Cí á shí ga lósú yé†.

12 «Mə jí ná nə zhwog isâ nə mə ɲóg nə jaaw bî; nji, bí cugé nə ɲkul jísəw byo kíkídíga. 13 Ja Shíshim á obúbálé mə bá zə yí, a bá jaand nə bí ná ndéé bí wám̄bələ óbúbálé bēsh. Nyə abúlé də lās isâ nə lúú yé, a bá də kala bí isâ bwə bá də jaaw nyə yí, a də jaaw bí isâ í bá s̄y yí. 14 A bá sá nə mə ɲwág gúmá, nəcé a bá də lóg isâ byâm a də jaaw bî. 15 Sâ jēsh Sóóŋgú waam jí nə ndí yí jísə sâ jâm, gwə wə mə cí ná a bá jaaw bí isâ á bá lóg mádí yí.»

Məcey mə lâm mə bá nyε məshusug

16 «Í mə lóg búbaalé fwála, bi á nyingəyé ná dúg mə; búbaalé fwála ká nyingə c̄ə, bi mú nyingə dúg mə.» 17 Bóól *ómpwíín bwə mú ɲgə cí bwámé nə bwámé ná: «Jí gwáméfwó á ɲgə c̄eel cí yí? A cí ná: “Í mə lóg búbaalé fwála, bi á nyingəyé ná dúg mə; gúl búbaalé fwála kú nyingə c̄ə, bi mú nyingə dúg mə.” Nyə ámə fwo námə cí ná: “Mə zə kə wə Dâ.” Ntó mə kə ná jí?» 18 Bwə ná: «“Búbaalé fwála” ntó nyε mə kə ná jí? Sə ampúyé sâ á ɲgə c̄eel cí yí.» 19 Yésus músə mpu ná bwə wál c̄eel zə jí nyə mishílí, a mú ka cí nə bwo ná: «Mə ámə cí nə bí ná: “Í mə lóg búbaalé fwála, bi á nyingəyé ná dúg mə; búbaalé fwála ká nyingə c̄ə, bi mú nyingə dúg mə.” Gwə wə bí ɲgə s̄ə biméfwó nə

* 16:10 Yésus nyə á ɲgə c̄eel cí ná: Zembí nyə e lwágulə ótátalí bé nə kəndúlə Mwân yé kwolós d̄í shú mísám mí búúú, nə ndéé a mú b̄an ɲwa nyə gw̄əw nyádí caangəd. 16:11 12.31 † 16:11 Iwushí bísə ná buud ə shí ga bwə amágúláyé ná Zembí mə bwey sám̄b nyə lósú yé.

16:13 14.16; 15.26; Mis 16.6-10; 1Yn 2.27 16:14 17.1 16:15 17.10 16:16 14.19

biméfwó ná bi mə wámbulə yí? ²⁰ Búbálé, mə jaaw bí ná, bi mə bá jii méyê, bí tədɥwa, buud ɔ shí ga bân bwá ngé zhwiimbya. Bi mə bá bə nə məcəy mə lâm, nji məcəy mɔɔng mə bá nyɛɛ bí məshusug. ²¹ Ja múdá wəla lə byéyí í dɥ wós yí, ngaá á dɥ bə nə məcəy. Ngaá ja á mə byâ yí nyə ádé ná téduga məcəy, a yida gwág məshusug nə a mə byá? ²² Némá mbií ngwúd wɔɔngú, bí búsə nə məcəy ja gaád; nji, mə bá nyingə dúg bí, bí ka bá bə nə məshusug; muud nyə abúle bwelɛ déég bí mân məshusug. ²³ Ja jwôw dɔɔng í bá bə yí, bi abúle ná nyingə jî mə shílí tɔɔ gúl sâ nə gúl. Búbálé, mə jaaw bí ná, bí mə ká gwáám Dâ sâ nə jíná dâm, a yə bí gwo. ²⁴ Wós nə kíkídíga, bi afwóyé ná gwáám sâ nə jíná dâm. Gwáámbugá, bi é bii, məshusug ka bə bí kú nə nji.»

Yésus mə ntɔ shí ga

²⁵ «Mə mə ngə lás nə bí lésú ni wêsh ɔmpwokwoond dî. Nji, dúl wəla í bá zə bə, wəla dɔɔngú, mə abúle ná dɥ lás nə bí ntó, mə bá dɥ jaaw bí isâ í dúgyá nə Dâ yí ná kpwɔ́ kpwɔ́. ²⁶ Jwôw dɔɔngú, bi mə bá gwáám Dâ isâ nə jíná dâm, mə acíyé nə mə bá jəgula nə nyə shú dán, mbô; ²⁷ nyəméfwó mə cɛel bí. A cɛel bí nəcé bi á cɛel mə, bí magulə nə mə á wú wé Zembî. ²⁸ Mə á wú wé Dâ, mə zə wa shí mishwun; ja gaád í, mə zə wú wa shí mishwun kə wé Dâ.»

²⁹ *Ompwíin bé bwá mú ci nə nyə ná: «Wo mə dúg í, wo mú ngə lás ja gaád nə kpwɔ́ kpwɔ́, kú ná nyingə bə ɔmpwokwoond dî. ³⁰ Sə mə mpu ja gaád nə wɛɛ mə mpú sâ jêsh, nə í ajíyɛ nə muud shílag wo shílí. Gwé wé sá mə ka magulə nə wo a wú wé

Zembî yí.» ³¹ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Bí má ka tɛem magulə ja gaád ɛɛ? ³² Dugá, dúl wəla í bá zə bə, í má bwey námá bə, wəla á ná bí é cɪma, muud yêsh kə jé kóómb, bí lúgə mə məmɛfwó. Nji, mə cugé məmɛfwó, sá Dâ wá búśá. ³³ Mə ηgə bwey jaaw bí isâ íni shú ná bí bág nə mətəla mádí kwonɛd. Shí ga í bá lwágulə bí *incwaw í ntɛg; nji bí ó lwóyá ínkəŋ, mɛɛ mə ntɔ *mánkul mâ shí ga.»

17

Məjəgula mə Yésus

¹ Ja Yésus nyə á shîn lás ntáni yí, nyə bân mpwoombú dúg gwów a mú ci ná: «Ye Dâ, wəla mə wóós. Ság nə Mwân woó ηwág gúmá shú ná Mwân woó kág námá yə wo gúmá. ² A ηwág gúmá shú ná a yég buud bēsh wo á yə nyə wá cug á kandugə kandugə, nda wo á yə nyə ηkul ná a jwúg nə buud bēsh ná. ³ Cug á kandugə kandugə jəŋg jísə ná muud mpúg wo, fwámé Zembî ηgwúd nə ηgwúd jísə yé, ka námá mpu Yésus-Kríst muud wo á nti yé. ⁴ Mə má sá ná wo ηwág gúmá shí gaád, mə mə casulə ísɛy wo á ci ná mə sáág yí. ⁵ Dâ, mə á bwey dɛ bə nə gúmá wódí koogú, shí nə gwôw nda fwo bə; ság ja gaád ná mə nyíngəg bə nə gúmá jəŋg wódí koogú.

⁶ «Buud wo á féesh yə mə mpédúgá buud ɔ shí ga wá, mə á má sá ná bwé mpúg sâ wó jísə yí. Bwé á bə buud bwô, wo á ka yə mə bwo, bwé mú gúmal lésú wô. ⁷ Bwé má mpu ja gaád ná sâ jêsh wo á yə mə

16:32 Zak 13.7; Mat 26.31, 56 **16:33** 7.7; 14.27; 1Yn 5.4 **17:1** 2.4; 11.4; 12.16, 23, 41; 13.31-32; 14.13; 15.8; 16.14; 17.10, 22, 24
17:2 3.35; 5.24; Mat 28.18 **17:3** 1Yn 5.20 **17:4** 4.34 **17:5** 1.1-2; 8.58; 17.24 **17:6** 17.26

yí í á wú wódí, ⁸ nəcə iciyá wo á yə mə yí, mə á yə bwo byo. Bwé á má bii byo, bwé á má mpu fwámé mpu né mə á wú wódí, bwé á má ntâg magulə né wo á nti mə. ⁹ Mə ηgə jəgula shú dán, kú bə shú búúd ɔ shí ga; mə ηgə jəgula shú búúd wo á yə mə wá, nəcə búsə buud bwô. ¹⁰ Sâ jêsh má jí nə ndí yí jísə sâ gwô, jəɔηg jêsh wó jí nə ndí yí jísə sâ jâm. Buud wo á yə mə wá bwé á má sá ná mə ηwág gúmá. ¹¹ Mə ányingəyé ná bə wa shí, mə ηgə zə nûη wódí, nji bân búsə ná wa shí. Dâ, wo muud wó ádé seηgya nə məbôw yé, baaguləg bwo nə ηkul nyísə wódí jínə dí yí, ηkul wo á yə mə yí. Baaguləg bwo ntó, bwé bág sâ ηgwûd námə nda mə nə wo, shwé búsə sâ ηgwûd ná. ¹² Ja sónəη sá á bə yí, mə á ηgə baagulə bwo nə ηkul nyísə wódí jínə dí yí; mə á də baagusə bwo né ndéé, təɔ ηgwûd nyə a shígé jímb, səsəalé námə nji nyəɔηg nyə á bə né a bá jímb yé. Ntó, sâ jí mícilyád yí í á má bwəma. ¹³ Mə ηgə zə wódí ja gaád; mə ηgə ná lás lósú ga mə njúl wa shí shú né məshusəg mām mə kálag bwódí kú nə nji. ¹⁴ Mə á yə bwo iciyá byô, buud ɔ shí ga bwé mú ntâg mpii bwo; bwé mpii bwo nəcə báá bwé cúgé búúd ɔ shí ga, námə nda mə cúgé múúd a shí ga ná. ¹⁵ Mə acíyé ná wo yílúg bwo shí gaád, mbô. Má yida ci né wo báaguləg bwo, Mbúwúlú múúd nda sá bwo sâ. ¹⁶ Bwé cúgé búúd ɔ shí ga, námə nda mə cúgé muud a shí ga ná. ¹⁷ Ság ná bwé ηgág nə bɛ obúbálé bwô, bwé ka ηgə béégya nə məbôw; kéel dwô dúsə obúbálé. ¹⁸ Wo á nti mə shí gaád, mə zə námə kənd bwo shí gaád. ¹⁹ Mə tál máméfwó jâm cé

17:10 15.8 **17:11** 6.39; 13.18 bwé bág sâ ηgwûd: 10.30; 17.21-23; Gal 3.28 **17:13** 15.11 **17:14** 7.7; 8.23 **17:15** Mat 6.13; 2Te 3.3; 1Yn 5.18 **17:18** 20.21

shú ná obúbálé bwé sáág ná bwé béégyág nə məbôw.

²⁰ «Mə aŋgê nə bul jəgula nji shú dán. Má jəgula námá shú búúd bēsh bwé bá *búgula mə nəcé lán wáŋ wá. ²¹ Má jəgula nə wo ná bēsh bwé bəg sâ ηgwúd. Dâ, wo ji mádí cwû, mə njúl wódí cwû*. Námá nda shwé búśé ntó ná, má jəgula nə wo ná bwé bəg námá shwé dí cwû, buud ɔ shí ga bwé mágaləg ná wo á nti mə. ²² Mə a mə yə bwo milwané wo á yə mə myá, ná bwé bəg sâ ηgwúd námá nda shwé búśé sâ ηgwúd ná, ²³ í bəg ná, mə njúl bwádí cwû, wo njúl mádí cwû, bwé mú bə sâ ηgwúdú váál í jəla yí, buud bwé mú mpu né wo á nti mə, wó cɛel ntəg námá bwo nda wó céél mə ná. ²⁴ Dâ, mə jii né kál má jísé yí, sánəŋ buud wo á yə mə wá sá bəg, bwé bényug milwané wo á yə mə myá. Wo á yə mə myo nəcé wo á bwey cɛel mə wo nda fwo fwɔ shí nə gwôw. ²⁵ Dâ, wo muud jí tətəlí yé, buud ɔ shí ga bwé ámpúyé wo, mə mə mpú wo, buud wo á yə mə óga bwé á má mpu né wo á nti mə. ²⁶ Mə a mə sá né bwé mpúg sâ wó jísé yí, mə é nyiŋə námá ηgə sá, shú ná váál cɛelí wó céél mə yí í bəg bwádí ícug dí, mə njúl bwádí ícugud.»

18

Bwé zə bíi Yésus

(Mat 26.47-56; Mak 14.43-50; Luk 22.47-53)

¹ Ja Yésus nyə a shîn ci ntúni yí, nyə á kyey, bənəŋ *ompwíin bé bwé mú ntə Kédron, kə faŋwíny; gúl fambá í á də bə nûŋ, bənəŋ ompwíin bé bwé á də

17:21 5.18; 17.11 * **17:21** Váál á ná, ηkí muud mə nyíi mə nyúúléd, a kwey wo; ηkí a nyíi wo nyúúléd, a kwey mə. **17:24** 12.26; 17.5 **17:25** 1.9-10; 8.55; Mat 11.25-27 **17:26** 17.6 **18:1** Mat 26.36

bwey kə cínəŋg. ² Na ji ná, Yúdas, muud nyə á kusha nə nyə yé, nyə á bwey də mpu kúkúl jəŋgú, nəcé Yésus nyə á kə də seəŋgya nə ompwíín bé wu ija ija. ³ Milúlúú myâ ofada bənôŋ *Ofarizyêŋ bwá á ka kənd kínda ózimbi nə ifulísh ná bwá kég bii Yésus. Bwá á ka ŋwa iməəs nə məlám̄ba nə məkwəŋ mə dómb. Yúdas mú ŋwa bwo, bənónŋ bwá mú kə fambá jəŋgúd. ⁴ Yésus nyə á ŋgə bwey mpu sâ í zá bə nə nyə yí; a mú ka shísh bwádí, kə jî bwo ná: «Bí ŋgə sɔ zə?» ⁵ Bwá ná: «Sá ŋgə sɔ Yésus á Nazarêt.» Nyə nə bwo ná: «Mə wá éga». Yúdas, muud nyə á kusha nə nyə yé, bənôŋ buud óni bwá njúl sám̄bá. ⁶ Í á ka bə, Yésus ká námá ci nə bwo ná: «Mə wá éga», seegya nji bwá mú ŋgə cúculə nə mikwoŋ ná ndéé kə ŋgə búla shí. ⁷ Yésus mú nyiŋgə jî bwo ná: «Bí ŋgə sɔ zə?» Bwá ná: «Sá ŋgə sɔ Yésus á Nazarêt.» ⁸ Yésus mú ci nə bwo ná: «Mə shí ci ná: “Mə wá éga”. Nkí mə wá bí ŋgə sɔ yé, bídúgá búga, báá bwá kég.» ⁹ Yésus nyə á ci ntó shú ná ciyá nyə á fwo bwey ci yí í bwámag; nyə á fwo bwey ci ná: «Buud wo á yə mə wá, mə a shígé jímbal təŋ ŋgwúd.» ¹⁰ Ná ndéé, Shímun Pyêr nyə á bə nə kafwɛɛ. A mú wéém gwo, taad ŋgwól sóol məsáal mə Ajəláci á ofada, í mú sám̄b nyə lwá á mbwá mən̄cwúm. Sóol məsáal wəŋg nyə á bə nə jíná ná Málkus. ¹¹ Nji, Yésus mú ci nə Pyêr ná: «Fɛɛnág kafwɛɛ gwô kúl í du ji yí. Ye mə bág kú ŋgul bálá Dá má yə mə yí?» ¹² Ná ndéé, nə kínda ózimbi, nə tówe shwóg wán, nə ifulísh í *Oyúden bwá mú bii Yésus, wólə nyə mən̄kəda.

*Bwá ká nà Yésus wá Hána
(Mat 26.57-58; Mak 14.53-54; Luk 22.54)*

¹³ Bwá mú tééd fwo kə nə nyə wə Hána, cií mə Kayíf muud nyə á bə Ajəláci á ofada mbú wəɔŋg dí yé. ¹⁴ Kayíf wəɔŋg wə nyə á ci nə *Oyúden ná í yida bə nə mfíí ná muud ŋgwùd yég shú kúl búúd jêsh ncindí yé.

*Pyêr mə kúlyá Yésus
(Mat 26.69-70; Mak 14.66-68; Luk 22.55-57)*

¹⁵ Shímun Pyêr bá ŋgwól *mpwíín bwá á ŋgə bɛ Yésus kúl bwá á ŋgə kə nə nyə yí. Kálə wóós Ajəláci á ofada dí njów, mpwíín éne nywáá bənôŋ Yésus bwá mú nyíi, nəcə Ajəláci á ofada nyə á dɛ mpu mpwíín wəɔŋg. ¹⁶ Pyêr nyɛ nyə a lág tóón, kúnə-kúnə ná mpumbé. Mpwíín Ajəláci á ofada nyə á dɛ mpu éne mú zə tóón, zə lésha nə mudá nyə á dɛ baagulə mpumbé yé ná ndéé nyíŋgal Pyêr cwù. ¹⁷ Mudá nyə á dɛ baagulə mpumbé yé mú ci nə Pyêr ná: «ŋgaá wo ji námá mpwíín mə múúd éne.» Pyêr ná: «Kú bə mē! Mə cugé mpwíín yé.» ¹⁸ Osóol ɔ mósáal bənôŋ ifulísh bwá á bə bwá má jida kuda máág, ka ŋgə gwáalə, nəcə yôŋ. Pyêr nyə á ka námá ŋgə gwáalə kuda cínŋg bwádí.

*Ajəláci á ofada mə shílə Yésus mishílí
(Mat 26.59-66; Mak 14.55-64; Luk 22.66-71)*

¹⁹ Ajəláci á ofada mú ŋgə shílə Yésus mishílí mí dúgyá nə *ompwíín bé nə minjígulá nyə á dɛ jíguli myá. ²⁰ Yésus mú bɛsa nə nyə ná: «Mə á dɛ lás nə buud bēsh ná kpwóó-kpwóó, mə á dɛ yə buud

minjígúlá ja jêsh *mómpáánzə má mínjígúlád nə *Lunj má Zembî dí, kúl *Oyúden bêsh bwá á du seengya yí, mə a shígé du lás máshwoó məshwoó.
²¹ Nəcə jí wó zə ngə jî mə mishílí yí? Shílág búúd bwá á du gwág mə wá sâ mə á du lás yí, bwá mpû sâ má á du ci yí.»
²² Ja gúl fulish má gwág Yésus má bęsa ntáni yí, a má tí Yésus bóónz, a bâm nə nyə ná: «Wo bęsa nə Ajəláci á ofada ntáni?»
²³ Yésus mú bęsa ná: «Ŋkí mə ámə jag lás í, lwóg sâ mə ámə jág ci yí. Ká, ŋkí mə ámə mpu lás í, nəcé jí wó yíd mə yí?»
²⁴ Hána mú ci ná bwá kég nə Yésus wə Kayíf, bwá mú kə nə nyə, a njúl mánkədad.

Pyêr mə kwo kílya Yésus

(Mat 26.71-75; Mak 14.69-72; Luk 22.58-62)

²⁵ Na nyə á bə, Shímun Pyêr ngə gwáalə kuda. Bwá mú ci nə nyə ná: «Ŋgaá wo jí námá *mpwíin yé?» Pyêr mú kílya nyə, nyə ná: «Kú bə mē! Mə cugé mpwíin yé.»
²⁶ Ngwól sóol məsáal má Ajəláci á ofada, a njúl nə byél nə muud Pyêr nyə ámə sámblwá yé, mú máalə nyə ná: «Ŋgaá mə shí dúg bíná nûŋ fambá?»
²⁷ Pyêr mú námá nyiŋgə kílya nyə, ngwúm kúwó í wə kwáág ntág.

Bwá ká nə Yésus wə Pilât

(Mat 27.1-2, 11-14; Mak 15.1-5; Luk 23.1-5)

²⁸ Ná ndeé, bwá mú wú nə Yésus wə Kayíf, kə nə nyə lunj mə ngwámuna. Í á bə mán í má ngə lâm. Nji, bwá áshígé nyíi lunj, ná bwá á bá lweegushi ícug ná ndeé bwá kú ná nə zhií bwá də *Páska.
²⁹ Pilât mú wú lunj kə kwey bwo tóón, nyə nə bwo ná: «Bí ngə ci ná muud éga nyə ámə sá jí?»
³⁰ Bwá mú bęsa

nə nyə ná: «Sá ámə zə yə wo nyə ntúni ntó a kú sá sâ?» ³¹ Pilât mú ci nə bwo ná: «Ŋwagá nyə, bíméfwó bí kág sám̄b nyə lósú váál mác̄c̄c̄ mún mǎ ngé ci yí.» *Oyúden ná: «Mác̄c̄c̄ mósú mǎ ángê nə yə sá ŋkul ná sá gwúg muud.» ³² Ciyá ni í mú bwəma nə lwólə Yésus nyə á bwey lwágulə váál shwiy á jálá nə bá yə yí.

³³ Pilât mú nyingə nyíi lun. A mú jôw Yésus, jí nyə ná: «Ye wo jisə Njwú Oyúden?» ³⁴ Yésus mú bęsa ná: «Ye wo ngə ci ntúni nə lúú wô, ye bóól búúd bwé ámə jaaw wo ntó shú dām?» ³⁵ Pilât mú bęsa nə nyə ná: «Ye mə ji mwâ Yúden? Ləəm wô nə milúlúú myâ ofada mí ámə zə nə wo zə yə mə; wo ámə sá ná bwo jí?» ³⁶ Yésus mú bęsa ná: «Ijwûga byâm í cúgé yâ shí ga; í mbêm bə ntó, ki buud bām bwé mǎ zə lúmbálíd, zə kaambulə nə Oyúden ná bwé nda bii mə. Ká, ijwûga byâm í cúgé yâ wa.» ³⁷ Pilât mú ci nə nyə ná: «Ntó jí ná wo jí Njwú-buud í?» Yésus ná: «Wo mǎ ci, mə jí Njwú-buud. Nkí mə á zə byêl shí gaád í, í á bə shú ŋkúmba sâ: ná mə zég lwágulə búúd sâ bwé jów ná obábálé yí. Buud bēsh búsá búúd wâ obábálé wá bwé də gwágulə sâ mǎ cí yí.» ³⁸ Pilât mú jí ná: «Jí jí ná obábálé yí?»

Bwé sám̄b ná Yésus yág

(Mat 27.15-31; Mak 15.6-20; Luk 23.13-25)

Njí nyə á ci ntúni yí, a mú nyingə wú lun cúwo tóón, kə ci nə Oyúden ná: «Mεε mə adúgé ná múúd éga mǎ sá gúl sâ mǎbęc̄ bí mǎ jí nyə shwiy nə ndí yí. ³⁹ Njí, í də bwey bə nə mə dúg bíd bí mbwug ngwúd fwála lu Páska; ná ndéé, ye bí mǎ jí ná mə bídúg bí Njwú *Oyúden?» ⁴⁰ Bēsh bwé mú nyingə k̄m ná:

«Mbô! Kú bæ nyə! Yidagú bíd sá Barábas!» Barábas éne nye njúl zhiłɛŋgaanə.

19

¹ Ná ndeé, Pilât mú kə, kə sá ná bwə fyámúség Yésus milwón. ² Ozĩmbi bwə mú ŋwa ísâ yâ mægwaagalé, bwə lwó *túm gúmá ná ndeé jil Yésus lúúd; bwə mú námá bwééd nyə káándé ícĩ atítĩ. ³ Bwə mú də shísh nyədĩ də zə ci ná: «Yé Njwũ Oyúden, sá ŋgə báág nə wo»; bwə mú ŋgə nyífə nyə mæmpóonz. ⁴ Pilât mú nyingə wú luŋ, cúwo tózn kə ci nə Oyúden ná: «Mə zə sá ná bwə zág yə bí nyə; nji mpugá nə mə adúgé ŋkúmba sâ á mə sá yí.» ⁵ Bwə mú zə nə Yésus tózn a njúl nə túm gúmá á mægwaagalé nə káándé ícĩ atítĩ. Pilât nə bwo ná: «Dugá, muud wə éga.» ⁶ Dúgúlə mílúlúú myâ ofada bənəŋ ifulish bwə á dúg Yésus yí, bwə á zə ji kímúlə ná: «Bwambuləg nyə kwolós dî, bwambuləg nyə kwolós dî.» Pilât mú ci nə bwo ná: «Ŋwagá nyə, biméfwó bi bwámbuləg nyə kwolós dî, mɛɛ mə adúgé ŋkúmba sâ á mə sá yí.»

⁷ Oyúden bwə mú fɛɛl ná: «Sá básə nə dúl cɛɛ, dwó wə í ŋgə ci ná á jalá nə yə, nəcé a ŋgə jaaw nyúúl ná a ji Mwân mə Zembî.» ⁸ Ja Pilât nyə a gwág ntó yí, nyə á bul nyingə gwág íkukwendɛ. ⁹ A mú nyingə kə luŋ kə ci nə Yésus ná: «Wo á zhu ŋgow?» Yésus kú bɛsa. ¹⁰ Pilât ntâg nə nyə ná: «Wó yida ban ná wo ayáláné mə? Wo ampúyé ná mə ji nə ŋkul mə bíd wo, mə ji námá nə ŋkul mə sá ná bwə bwámbuləg wo

19:2 Luk 23.11 **19:3** 18.22 **19:4** 18.38; Luk 23.4 **19:6** 18.31 **19:7** Ləv 24.16; Mat 26.63-65; Yuá 1.34; 5.18 **19:9** Mat 26.62-63; 27.12, 14

kwolós dî?» ¹¹ Yésus mú bęsa nə nyə ná: «Í mbêm bə Zembî kú yə wo ηkul nyəəηgá, wo kú sá mə sâ. Gwá wá jí ná, muud nyə ámə zə nə mə wódí yé má jág bul byaagula.» ¹² Tééd fwála ni dí, Pilât nyə á ηgə sọ zhíí ná a bíd Yésus, Oyúden bwé mú ηgə kîm ná: «Wó ká bíd nyə, sá mpu ná wo cugé shwé mə *Káázel. Nəcə muud yêsh mə ηwá ící nə bəd yé má lwágula ná a jí zhízhíj má Káázel.»

¹³ Nji Pilât nyə gwág ntáni yí, nyə a cúwo nə Yésus tóón, a mú kə jí jiya nyə á dū cígal mílósú yí, kúl bwé á dū jôw ná Mbaadá á məkwóógú məkwóógú yí, heburê dí ná Gabáta. ¹⁴ Na í á bə í njúl jwów bwé dú kwəmusá *Páska yí, jwów í mú ηgεε tólóg dî. Pilât mú ci nə Oyúden ná: «Dugá Njwú-buud wún.» ¹⁵ Bwé mú ηgə kîm ná: «Nji shwíy, nji shwíy. Bwambuləg nyə kwolósud.» Pilât ná: «Mə bwámbuləg Njwú-buud wún kwolós dî?» Milúlúú myâ ofada mí mú bęsa ná: «Sá búsa nə Njwú-buud nji Káázel.» ¹⁶ A mú ka yə bwo Yésus ná bwé kág bwambulə nyə kwolós dî.

*Bwé bwambulə Yésus kwolós dî
(Mat 27.32-44; Mak 15.21-32; Luk 23.26-43)*

Bwé mú ka bii Yésus, kyey nə nyə. ¹⁷ Nyəméfwó mú ηgə ηkény kwolós jé, ηgə wú ηgwála, ηgə kə kúl bwé jów ná «Kúl á bwundú lúu» yí, heburê dí ná «Golgota.» ¹⁸ Bwé mú kə bwambulə nyə kwolós dí wu, bánəη bóól búúd obá, nyíga jé kwolós dí ká, nyíga jé dí kâ, Yésus jéd tútám. ¹⁹ Pilât nyə á ka cilə búbóómbúd bwé kə bwambulə Yésus dí lúú kwolós dî ná: «Yésus á Nazarêt, Njwú *Oyúden.» ²⁰ Ncúlyá Oyúden bwé á lẹ búbóómbú jəəηg, nəcé kúl bwé á

bwambulə Yésus kwolós dí yí í á bæ kúná-kúnə nə ηgwála, cilyá í á bæ ntâg heburê dí, nə latê dí, nə gurêk dí. ²¹ Milúlúú myâ ofada ó Oyúden mí mú ci nə Pilât ná: «Kú beeg cilə ná: “Njwû Oyúden”. Yidagú cilə ná: “Muud éga nyə á ci nə a ji Njwû Oyúden”.» ²² Pilât mú ci nə bwo ná: «Sâ mé mé cilə yí, gwə wə mé mé cilə yí.»

²³ Ja ózimbí bwə á shîn bwambulə Yésus kwolós dí yí, bwə á ka ηwa mikáándə myé bwə kaaw mánkəw mənê, muud nyé ηkəw, muud nyé. Í mú ka lág wáma jé á cwû. Jâη í á bæ síyá ncindî, wú gwəw wósós shí kú nə leedyá. ²⁴ Ozimbí bwə mú ka ci bwámé nə bwámé ná: «Shé kúgá nyaa, shé yídágá jwə bya, dúg múúd nyə é ηwa yé». Í mú sîy nda gúl kúkúl mícilyá mí Kálaad Zembî í ηgə ci nə, nə: «Bwə á kawula mikáándə myâm nji, bwə á jwə bya shú mbwéédí wâm». Ntáni wə ózimbí bwə á sá yé.

²⁵ Í á bæ, nyəηgú yé bá mínyəηú bwə tál nyə kúná-kúnə nə kwolós, nə Maríya mudá mé Klópas, nə Maríya á Magadála. ²⁶ Yésus mú dúg nyóóηgú, *mpwíín Yésus nyə á du cəel yé tál nyə kúná-kúnə. A mú ci nə nyəηgú ná: «Dugí Muda, mwân woó wə éga.» ²⁷ A mú námə ci nə mpwíín ná: «Dugí nyəηgú woó.» Tééd wəla ní di, mpwíín wəηg mú ηwa nyóóηgú mə Yésus, kə jil nyədí.

Shwiy mə Yésus

(Mat 27.45-56; Mak 15.33-41; Luk 23.44-49)

²⁸ Ja í mé shîn bæ ntáni yí, Yésus ηgə mpu ná isâ byêsh í mé shîn cishali, nyə á ka ci ná: «Mə ηgə gwág shwáásúlə minú»; ciyá jəηg í mú sá nə sâ í á bæ cilyá

19:24 Sôm 22.19

19:25 Mat 27.55-56; Luk 23.49

19:26 13.23

19:28 Sôm 22.16

Kálaad Zembî dí yí í bwámag váál í jéla yí. ²⁹ Nyúl mpíí í á bæ í tél nə məlwəg mə ábıbyenzhâ; bwə mú ŋwa eponzh, juwo cínəŋg məlwəg mə ábıbyenzhâ dí, ka fɛɛn mbúbwə *ízop dí. Bwə mú ka kənd gwo kə dásulə nyə. ³⁰ Nji Yésus nyə á ywó məlwəg mə ábıbyenzhâ mánı yí, nyə ná: «Súsúsá jêsh í mə bæ.» A mú jweeg lúu, a mú nyiŋg kənd *jím jé wə Zembî.

Məcií nə məjúwó

³¹ Na nyə á bæ, í ŋjúl jwów bwə dú kwəməsa Sábaad yí. *Oyúden bwə áshígé ka cɛɛl nə mimbimbə mí jíg íkwolós dí kə wóós jwów lú Sábaad. Í á ŋə ntâg bæ nə nyâŋ Sábaad nyə é cɔ bóólúgá bêsh*. Nə ndéé, bwə á ka kə jî Pilât nə a yág bwo ŋkul nə bwə búgág buud óni məkuú, ka yíl bwo íkwolós dí. ³² Ozimbi bwə mú kə, kə búgə áshúshwóógá məkuú, búgə námə ábɛê. ³³ Ja bwə á kə wóós wə Yésus yí, bwə mú kwey nə a mə bwey yə, bwə nda ntâg búgə nyə məkuú. ³⁴ Ngwól zimbı mú yida ŋwa kwɔɔ, juwo nyə ntág lú mwɔ dí, məjúwó nə məcií mə ó júg ntâg. ³⁵ Muud ŋə bwiŋg isâ íni yé nyə a dág byo nə mísh mé. Bwiŋgúlə á ŋə bwiŋg yí wúsə nda óbúbələ bwə ŋə magulə nə; a mpú nə a ŋə bwiŋg sâ jísə búbələ yí. A ŋə bwiŋg gwo shú nə bı búgúlág námə. ³⁶ Í á sîy ntáni nə sâ jí cilyá Kálaad Zembî dí yí í bwámag, ná: «Təə yasé jé ŋgwúd nə ŋgwúd í áshígé bwele búg.» ³⁷ Í nyiŋgə námə bæ cilyá Kálaad Zembî dí ná: «Bwə bá dág múúd bwə á cúwal nyúúl yé.»

19:29 Sôm 69.22 **19:31** Mbá 21.22-23 * **19:31** Nyə é cɔ bóólúgá bêsh nəcé a bwəmələ nə Páska. **19:34** 1Yn 5.6 **19:35** 15.27; 21.24 **19:36** Sôm 34.20-21; MmN 12.46 **19:37** Zak 12.10; Mbá 1.7

*Bwá ká ðal Yésus
(Mat 27.57-61; Mak 15.42-47; Luk 23.50-56)*

³⁸ Ngwól múúd nyə á ðu bə Arimatê ná Yóseb, nyə á ðu bə *mpwíin mə Yésus shwoód a dúgá fúndə *Oyúden. Ja ózimbì bwá á shîn kə búgə buud ɔ íkwolós məkuú bwá juwo Yésus kwɔɔ ntúg lú mwɔ dí yí, Yóseb nyə á ka wé Pilât ná Pilât yág nyə wáda ná a kág yíl mbimbə mə Yésus kwolós dí. Pilât mú magulə. Yóseb mú kə ηwa mbimbə mə Yésus. ³⁹ Nikodēm muud nyə á fwo kə wé Yésus gúl búlú dí yé mú námə zə, a mbíd bíl íkáá í labínda bwá á ðu jôw ná aloês† yí fúlá nə mîr‡. Fúlá wɔɔηg wêsh í á jee bə okílo məwûm málól. ⁴⁰ Yóseb bá Nikodēm bwá á ka ηwa mbimbə mə Yésus, bwá fúlə wo nə obándáshi, wá ólabínda, váál Oyúden bwá dú sá ja bwá dúl mbimbə yí. ⁴¹ Gúl fambá í á ðu bə nûη kál Yésus nyə á bə kwolós dí yí, nyúl shwôη njúl cínɔηgú gúgwáan, bwá kú fwo bwelə ðal múúd cwû. ⁴² Nda jwów dɔɔηg í á bə jwów bwá dú kwəmusa Sábaad yí ná, bwá á shwal wá mbimbə mə Yésus shwon nyɔɔηgúd nəcé í á bə kúná-kúnə.

20

*Ompwíin bwá ká dúg shwon
(Mat 28.1-10; Mak 16.1-8; Luk 24.1-12)*

¹ Jwów shwénde mə dú tééd yí, ná námə yídúgú yídúgú, Maríya á Magudála nyə á kə shwon dí. A mú kə kwey kwóógú kú ná nyinğə bə kál í á ηgə

19:38 9.22 **19:39** 3.1-2 † **19:39** aloês: Í á bə labínda bwá á ðu gwáágulə mimbimbə yé. ‡ **19:39** mîr: Nyə á bə mólól mákúl mə lí bwá á ðu sá bóól ólabínda nə míl mímyudú nə ndí yí. Wo é kwey féél-féélí yé ηkɔw á oféél-féélí ó íciyá dí. **19:40** 12.7

juwal shwon yí. ² A mú kə nə kálá wə Shímun Pyêr bá nyəɔŋg *mpwíin Yésus nyə á dɛ cɛel yé. A mú kə jaaw ná: «Bwə má yíl Cwám̄ba shwónɔd, sá ámpúyé kúl bwə má kənd nyə yí.» ³ Pyêr mú cúwo tóón, ɲgwól mpwíin cúwo námá, bwə mú kə kúl bwə á dɛl Yésus yí. ⁴ Bêsh obá bwə á ɲgə kə nə mikálá, nji, ɲgwól nyə á ɲgə bul ju cɔ Pyêr, a mú kə tééd kumə shwon dî. ⁵ A mú bɔɔlə, a mú dúg nji obándáshi bwə á dɛl Yésus nə ndí wá bwə mbwúgú. Nji nyə a shígé nyíi shwon dí cwû. ⁶ Shímun Pyêr nyə á ɲgə bɛ nyə, a mú zə wóós jé ja, a nyíi shwónɔd. A mú dɛ dúg óbándáshi bwə á bə bwə mbwúg cínɔŋg wá. ⁷ A mú námá dɛ dúg kúl káándə bwə á wóólə mbimbə lúu nə ndí yí, j̄ɲ̄ í á shígé bə kúl óbándáshi bwə á bə yí, í á bə yé fúlá, í mbwúg jé kóómb. ⁸ Na, ɲgwól mpwíin, nyəɔŋg nyə á tééd wóós yé, mú ka zə nyíi shwónɔd, a mú dúg, a mú *magulə. ⁹ Í á bə nəcé bwə áshígé fwo mpu wám̄bɛlə s̄á í á bə mícilyád yí, nə Yésus má jəlá nə bá gwûm. ¹⁰ Ja ómpwíin bwə á shîn dúg ntáni yí, bwə á ka nyinɲə kə bwədí.

*Mariya á Magúdala mə dúg Yésus
(Mak 16.9-11)*

¹¹ Mariya nyə a lág tóón, shwon dí kúnə-kúnə a ɲgə j̄i. Nyə á ka námá kə bɔɔlə shwon a ɲgə j̄i. ¹² A mú dúg wəéŋgəles obá nə mikáándə mí áfufumə bwə ɲjúl kúl mbimbə má Yésus í á bə í mbwúg yí, nyíga ɲgɛ kóómb lúú, nyíga ɲgɛ kóómb məkuú. ¹³ Wəéŋgəles bwə mú j̄i nyə ná: «Amuda, jí wó ɲgə j̄i yí?» Nyə nə bwo ná: «Bwə má yíl Cwám̄ba waamə

wa, mə ampúyé kúl bwá mə kənd nyə yí.» ¹⁴ A ηgá ná lás ntáni, a mú yid, a dág ntâg Yésus tál, nji a kú mpu ná jísə nyə. ¹⁵ Yésus mú ci nə nyə ná: «Amuda, jí wó ηgá jii yí? Wo ηgə sɔ zə?» Mariya mú táduga ná muud mə də sêy cínəηgú fambə wə ηgá jî nyə ntáni éne. A mú ci nə nyə ná: «Cwámba, ηkí wo wə wo ámə yíl nyə, jaawug mə kúl wo ámə kə kənd nyə yí, mə kə ηwa nyə.» ¹⁶ Yésus mú jôw nyə nə jíná dé ná: «Mariya.» A mú yid wə Yésus ci nə nyə heburê dí ná: «Rabúni», ntó mə ké ná «Yígali.» ¹⁷ Yésus mú ci nə nyə ná: «Kú kúnya nə mə, nəcé mə afwóyé bád kə wə Sóηgú waamê. Yidagú kə jaaw ómínyəηê bâm ná mə zə bád kə wə Sóηgú waamê jísə námə Sóηgú wún yé, wə Zembî waamê jísə námə Zembî wún yé.» ¹⁸ Mariya á Magudála músə kə jaaw *ómpwíin ná: «Mə ámə dág Cwámba», a mú ntâg jaaw bwo nda Cwámba nyə ámə ci ná.

Ompwíin bwá dág Yésus

(Mat 28.16-20; Mak 16.14-18; Luk 24.36-49)

¹⁹ Námə mpwó-kugú á jwôw ηgwúd nə ηgwúd ni, jwów shwénde mə də tééd yí, *ompwíin bwá á bə njów. Bwá á ηgə ji nə mimpumbé minjuwalá, ηgələ fúndə *Oyúden. Seegya ná, Yésus mə cúwo, zə tów bwo tútám, a mú ci nə bwo ná: «Səlugá milâm shí.» ²⁰ Ja á mə ci ntáni yí, a mú lwágulə bwo məbwə nə ntúglá mwɔ. Ompwíin bwá mú bul gwág máshusug nə dágulə Cwámba. ²¹ Yésus mú nyiηgə ci nə bwo ná: «Səlugá milâm shí. Námə nda Dá nyə á nti mə ná, mə ka námə kənd bí.» ²² Ja á mə shín ci ntáni

20:14 21.4; Luk 24.16 **20:17** ómínyəηê bâm: Rom 8.29; Heb 2.11-12 **20:19** 9.22; 14.27; 20.1 **20:20** 19.34; 20.25, 27 **20:21** 17.18 **20:22** 14.16

yí, a mú yámb bwo ηγύλ, nyə ná: «Légúgá Nkêηkê Shíshim; ²³buud bí mé bá ðu juu nə *misám wá, bwá bá ðu lég íjuugá; bɔɔηg bí ábáλε ðu juu wá, bwá ábáλε ðu lég íjuugá.»

Yésus bá Tómas

²⁴ Na, Tómas, ηgwól múúd á buud wûm nə óbá, nyɔɔηg bwá á ðu námé nyiηgə jôw ná Wáás yé, nyə a shigé bə ja Yésus nyə á zə wóós *ómpwíín bé dí ni. ²⁵ Bóól ómpwíín bwá á ka jaaw nyə ná: «Sá báá sá ámə dúg Cwáamba». Nyε mú ci nə bwo ná: «Má jii ná mə dúgúg məluun mə másún nyádi mábwád, mə wá nyiné cínɔηgá, mə juwo mbwé kúl bwá á juwo nyə kwɔɔ ntúg lú mwɔ dí yí. Té mə afwóyé dúg íyuug byɔɔηg yí, mə cugé nə ηkul *magulə.» ²⁶ Í á ka bə, ja shwéndε ncindí nyə a bwəma yí, ompwíín ó Yésus bwá á nyiηgə bə seηgyá njów, bánɔη Tómas jâη ja. Seegya ná, Yésus mə zə, zə tôw bwo na tútám, mimpumbé mí njúl minjuwalá, a mú ci nə bwo ná: «Səlugá milâm shí.» ²⁷ Nyə ntâg nə Tómas ná: «Ntiíg nyiné mbwé gwô wa, dugí məbwé mâm; ntiíg mbwé zə wá wa mádí ntúg lú mwɔ dí, yɔwug ηgáλε sá məshwán, maguləg.» ²⁸ Tómas mú bɛsa nə nyə ná: «Cwáamba waamé nə Zembî waam.» ²⁹ Yésus mú ci nə nyə ná: «Wo mə ka magulə nəcé wo dúgúle mə! Buud bwé ηgá magulə bwé kú fwo dúg mə wá, báá bwé mə jəla.»

³⁰ Yésus nyə a sá námé mósól zhwoη məshimbá ompwíín bé bwé ηgá dúg; mâη mə cúgé cilyá wa kálaad égaád. ³¹ Mɔɔηg məsə cilyá wa má məsə shú

ná bi mágulæg ná Yésus jisə *Krîst, *Mwân má Zembî, bí má ká magulə ntó bí *bə nə cug jínə déd.

21

Ompwíin zangbá bwá dág Yésus

¹ Ná ndeé, fwála í á zə c̆; Yésus mú námá nyingə zə lwóya *ompwíin bé nyúul ncindye máŋ Tiberyad. Í á bə ntúga: ² nə Shímun Pyêr, nə Tómas bwá á də námá nyingə j̆w ná Wáás yé, nə Natanaêl muud á Kana faan lú Galilê, nə bwân ó Zhébedé, nə bóól ómpwíin bé óbá bwá á bə bwá njúl. ³ Shímun Pyêr mú zə ci nə bóól ná: «Mə zə kə shwey óshû». Bwá ntâg ná né ná: «Shé má zə kə.» Bwá mú kə, kə kəwa byóólú. Nji, bwá áshígé bii tə shú búlú níid. ⁴ Ná ndeé, ja mán í má zə ŋə ləm yí, Yésus mú zə, zə t̆w cínú, ompwíin nda mpu ná jisə nyə. ⁵ A mú ci nə bwo ná: «Náaá, bwân e, bi á bəyé nə búbaalé óshû na?» Bwá ná: «Mbê.» ⁶ Nyə nə bwo ná: «Wusəgá wód dún kóómb byóól á mbwá məncwúm, bi é bii óshû.» Bwá mú wusə, wód í mú bii óshû bímbí á ná bwá kú ná nə ŋkul júgə. ⁷ Mpwíin Yésus nyə á də c̆el yé mú ci nə Pyêr ná: «Cwám̆ba wé éne!» Nji Shímun Pyêr nyə a gwág ná jisə Cwám̆ba yí, nda nyə á bə shushwáás ná, a má bwáád míkáándá, má kəl nyúúl májúwó. ⁸ Bóól bwá mú ŋə zə nə byóól bwá ŋgə julə oshû lwándúla wódú d ná cwóó. Bwá áshígé bul bə shwóg-shwóg nə bwûŋ, í á jee bə nji omáda təd*. ⁹ Ja bwá má wóós cínú yí, bwá mú kwey kuda máág, oshú bwá mbéd cínəŋ, nə ibələd. ¹⁰ Yésus mú ci nə bwo ná:

21:3 Luk 5.5 **21:4** 20.14; Luk 24.16 **21:6** Luk 5.5-7 **21:7** 13.23; Mat 14.29 * **21:8** Okudé mitəd mimbá.

«Zəgá nə bósól óshû bí má bii óni.» ¹¹ Shímun Pyêr mú nyingə kəwa byósólúd, a mú kə julə wód lwándálá nə məma óshû təd nə məwûm mətóon nə ólól. Oshû bwá á tæem bə ntáni, wód í áshígé nyey. ¹² Yésus mú ci nə bwo ná: «Zəgá də.» Təə muud nyə áshígé jî nyə ná: «Wo wá zə?» Bêsh bwá á ηgə bwey mpu ná jísə Cwám̄ba. ¹³ Ná ndeé, Yésus mú shísh, a ηwa íbəléd yə bwo, a ηwa námá óshû yə bwo. ¹⁴ Na nyə á bə ja aléel Yésus lwóyálə nyúúł ómpwíin bé dí ja nyə á shîn gwûm yí.

Yésus bá Pyêr

¹⁵ Ja bwá má shîn də yí, Yésus mú jî Shímun Pyêr ná: «Shímun mwâ mə Yuánes, ye wó cæel mə cə bímbí búga bwá céel mə yí?» Shímun ná: «Haaw, Cwám̄ba. Wo mpú ná má cæel wo.» Yésus ntâg nə nyə ná: «Wíłúg mə bwán ó ncwəmbə bām.» ¹⁶ Yésus mú nyingə jî nyə ja ábeé ná: «Shímun mwâ mə Yuánes, ye wó cæel mə?» Nyə ná: «Haaw, Cwám̄ba. Wo mpú ná má cæel wo.» Yésus nə né ná: «Bág mə mbaagulə incwəmbə.» ¹⁷ Yésus mú nyingə jî nyə ja aléel ná: «Shímun mwâ mə Yuánes, ye wó cæel mə?» Pyêr mú bə nə məcəy mə lâm nə Yésus jílə nyə ja aléel ná: «Ye wó cæel mə?» A mú ntâg bəsa ná: «Cwám̄ba, wo mpú ísâ byêsh, wo mpú ntâg ná má cæel wo.» Yésus mú ci nə nyə ná: «Wíłúg mə incwəmbə byâm. ¹⁸ Búbálé, má jaaw wo ná, ja wó á də bə ncwámá yí, woméfwo wo á də cəxlə kandá, wo kə kúl wó céel kə yí. Ja wó bá bə cwúcwúł yí, wo bá də téeğ məbwá, buud oshús də cəxlə wo kandá, kə nə wo kúl wó shígé cæel

21:11 Luk 5.6 **21:13** 6.11; Mat 14.19; 15.36 **21:14** 20.19, 26 **21:15** Wíłúg mə bwán ó ncwəmbə bām: 10.14-16; Mis 20.28; 1Pr 5.2 **21:18** 2Pr 1.14

kə yí.» ¹⁹ Na nyə á bə ná, Yésus nyə á ηgə lwágulə mbií shwiy Pyêr mə bá yə yí, shwiy í bá yə Zembî gúmə yí. Ja nyə á shîn ka jaaw nyə ntó yí, nyə á ka ci nə nyə ná: «Bεg mə.»

²⁰ Pyêr nyə á ka yid, a mú dúg *mpwíin Yésus nyə á də cεel yé ηgə zə nyədí mpús, mpwíin nyə á jágwə Yésus bəd dí ja bwə á ηgə də yí, jî nyə ná: «Cwamba, zə nyə é kusha nə wo?» ²¹ Ja Pyêr mə dúg mpwíin éne yí, a mə jî Yésus ná: «Nyíga nyε mə bá shúgula ntədəl?» ²² Yésus mú bεsa nə nyə ná: «Mə ká ci nə a bág cugə kə wóós ja mə bá nyiηgə zə yí, jí í dúg wo cínəηg yí? Wεε bεg mə.» ²³ Tééd fwála ni dí, lâη mú kyey óbúgula bēsh dí nə mpwíin wəηgú nyə abúle yə. Í njúl ná Yésus nyə a shígé ci nə Pyêr ná mpwíin wəηgú nyə abúle yə, nyə yida ci ná: «Mə ká ci nə a bág cugə kə wóós ja mə bá nyiηgə zə yí, jí í dúg wo cínəηg yí?»

²⁴ Mpwíin wəηg wə ηgə bwiιηg isâ íga, nyə wə nyə á cilə byo; sə mə mpú ntâg ná bwiιηgúlə yé wúsə nda óbúbólé bwə ηgə magulə ná. ²⁵ Bíl ncúlyá isâ Yésus nyə a sá yí bisə. Byêsh í á mbêm ηgə kə mícilyá dí, shí ga bə bíbilyá shú ókálaad ɔ mícilyá myəηg.

Kálaad Zεmbî : Sə, á Gúgwáan New Testament in Makaa

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Makaa

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Makaa

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2018-11-16

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files
dated 29 Jan 2022

d1606f4a-0ada-5be8-9b44-23b40e4b3495